

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΜΑΚΡΗ

ΒΙΘΥΝΙΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ

ΤΟ ΚΑΤΙΡΛΙ ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙΞ ΑΥΤΟΥ ΚΩΜΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ, ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ.

Ἄδεια τοῦ αὐτοκρατ. Ὑπουργείου τῆς παιδείας
ὑπ' ἀριθμ. 914, φεβρουαρίου 6 (1303) 1888.

“Διὰ γὰρ δὴ τοῦτο, καὶ τῶν συνήθων τινὲς
ἐπὶ τόνδε με τὸν πόνον πολλάκις παρώ-
τρυναν”. (Θεοδωρ. Ἐκκλ. Ἱστ. Α', α').

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΑΩΠΗ'

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΜΑΚΡΗ

ΒΙΟΥΝΙΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ

ΤΟ ΚΑΤΙΡΛΙ

ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙΞ ΑΥΤΟΥ ΚΩΜΑΙ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ, ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ
ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ.

Ἄδεια τοῦ αυτοκρατ. Υπουργείου τῆς παιδείας
ὑπ' ἀριθμ. 914, φεβρουαρίου 6. (1303) 1888.

“Διὰ γὰρ ἐξ τούτου, καὶ τῶν συνήθων τινῶν
ἐπὶ τόνδε με τὸν πόνον πολλάκις παρώ-
τρυναν”. (Θεόδωρ. Ἑκκλ. Ἰστ. Α', α').

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΑΩΠΗ'

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΩ ΜΑΚΡΩ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ

ΤΩ ΚΑΤΙΡΛΙ

ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙΕΧΥΤΟΥ ΚΩΜΑΙ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ

ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ

Εκ τῆς ἐπισημειωμένης ἐπιγραφῆς ἔκδοσις
ἐκ τῆς ἐπισημειωμένης ἐπιγραφῆς ἔκδοσις

Ἡ ἐπισημειωμένη ἐπιγραφή ἔκδοσις
ἔκδοσις ἔκδοσις ἔκδοσις ἔκδοσις

ΕΝ ΚΑΤΙΡΛΙ ΤΩ ΜΑΚΡΩ
Ἡ ΠΡΩΤΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΩ ΜΑΚΡΩ

ΤΩ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΩ ΜΑΚΡΩ

ΓΕΝΙΚΩΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΕΦΕΤΕΡΩΝ

**Προσφορά του Συλλόγου Κατιρλιωτών
“Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος”
για τα 70 χρόνια προσφυγιάς.**

Χρυσή Έκδοση

ΙΩΑΝΝΗ ΒΙΟΥΝΩ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΩ ΜΑΚΡΩ

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΑΦΟΡΙΣΤΕΩΣ

Ο ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ

MEGARO
SISMANOGLIO

ΤΩ ΕΞΟΧΩΤΑΤΩ

ΓΕΝΙΚΩΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΙ ΤΩΝ ΕΦΕΤΩΝ

ΕΝ ΤΩΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΥΡΙΩ ΚΥΡΙΩ

ΙΩΑΝΝΗ ΒΙΟΥΝΩ

ΑΝΘ'ΩΝ ΤΗ ΣΥΝΕΣΕΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΕΤΙΜΗΣΕ

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΑΦΟΣΙΩΣΕΩΣ

Ο ΠΟΝΗΣΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ τοπογραφία τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἡ ιστορία τοῦ γένους, ἐν πολλοῖς ἀγροσυμῆν ἐπιβάλλει ἡμῶν τὸ καθῆκον τὰ συλλέξωμεν κατ' ὀλίγον καὶ ἐκδώσωμεν ὅσας δυνάμεθα ιστορικὰς εἰδήσεις καὶ γεωγραφικὰς καὶ στατιστικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς περὶ τῶν νῦν καὶ τῶν ἐκλείψασθαι χωρίων, πόλεων καὶ τοποθεσιῶν. Πράττοντες ὅτι δυνάμεθα, πιστεύομεν ὅτι διὰ τοιούτων Βιβλικῶν μονογραφιῶν ἢ Σκιαγραφιῶν θὰ συνετελέσωμεν εἰς πληρέστερόν τινα καταρτισμὸν ιστορίας καὶ τοπογραφίας τῆς Βιβλίας, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμῶν βημάτων ἐπιχαλούμενοι τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν ἐποστήριξιν τοῦ σεβαστοῦ δημοσίου.

Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ.

πορικός και ναυτιλιακός σχέσεις αὐτῆς, τοῖς πλείστοις ὅμως τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς μὴ ναυτιλλομένοις ἀγνοεῖται.

ΚΑΤΙΡΛΙ

Κείμενον ἀπέναντι τῆς Ὀξείας, ἐπὶ θέσεως τερπνῆς, εὐαρέστου καὶ εὐαέρου ἀπέχει τῆς πρωτευούσης δέκα ὀκτὼ μίλλια, ἐκ δὲ τοῦ Μουδριλίκιου Γιαλόβας, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται, ἐξ ὥρας. Ὅρια αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν ἐστὶ λοφίσκος τις, ἐξ οὗ καταρχίνονται αἱ Πριγκηπόνηροι, πρὸς νότον αἱ ὑπώρειαι τοῦ δατυσκίου καὶ ὑλγέντος ὄρους τῆς Ἀργανθώνης, πρὸς ἀνατολὰς λόφοι κατάφυτοι νῦν ἐξ ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων, καὶ πρὸς δυσμᾶς ἡ γλυκεῖαν καὶ τερπνὴν αὔραν ἀποπνέουσα Προποντίς. Συνιστάμενον ἐκ τετρακοσίων οικογενειῶν, διαιρεῖται εἰς δύο συνοικίας καλουμένας ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν: κέκτηται σχολὴν, ἐν ᾗ διδάσκονται καὶ ἑλληνικὰ μαθήματα, καὶ ἐν ἐλαιοτριβεῖον. Ἡ νῦν κλήσις τῆς κωμοπόλεως ἐστὶ μεταγενεστέρη, δοθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἕνεκα τοῦ φυσικοῦ σχηματισμοῦ τῆς χώρας: διότι διὰ τὸ ὄρεινόν ἡμίονοι μόνον (τουρκιστὶ κατίρ) ὡς φορτηγὰ ζῶα εἰσὶν ἐν χρήσει, τὰ δ' ἄλλα ἐλλείπουσι παντελῶς. Καίπερ ἐν τοῖς «Βυθινικοῖς» εὕρηται ὅτι ὁ Χάμμερ ἀποκαλεῖ τὸ χωρίον Κερμιάν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ¹, μετὰ πολλὰς ἀναζητήσεις εὐρῶν τὸν εἰρημένον ἱστορικὸν καὶ ἐπανειλημμένως ἀναδιφήσας αὐτὸν οὐδὲν τοιοῦτον

εἶδον, εἰμὴ ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φρυγίας ἦν ἡγεμονία τις Κερμιάν καλουμένη, παρὰ τὴν Μυσίαν, ἣτις ἐπὶ Ὀρχάνου προστεθῆ εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος¹. ταύτης ἐπίσημοι πόλεις μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦν καὶ ἡ Κεράμων ἀγορὰ, ἧς μνεῖαν ποιεῖται ὁ Ξενοφῶν λέγων: «ἐντεῦθεν ἐξελαύνει . . . εἰς Κεράμων ἀγορὰν πόλιν οἰκουμένην ἐσχάτην (τῆς Φρυγίας δηλονότι) πρὸς τῇ Μυσίᾳ χώρα»². ἔστι δ' αὕτη πόλις παραλίᾳ παρὰ τὸ Αἰγαῖον καλουμένη τὴν σήμερον τουρκιστὶ Σανδιλί. Ἀπορῶ λοιπὸν πῶς οἱ ἐλλόγιμοι οὗτοι κύριοι, οἱ κακῶς τὸν Texier καὶ οὐχὶ τὸν Hammer μεταφράζοντες, ὡς σημειοῦσιν, ἀπέδωκαν εἰς τὸ Κατιρλί τοιαύτην κλησιν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων γεωγράφων καὶ ἱστορικῶν ἀποδίδει. Ἡ δὲ ἀρχαιότης τῆς κωμοπόλεως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐσχάτως ἀνακαλυφθέντος εἰδωλολατρικοῦ νεκροταφείου, ἔνθα εὐρέθησαν τάφοι ἐκ πλίνθων ὀπτῶν, ὡς καὶ νεκρικὰ ἀγγεῖα ἀνήκοντα εἰς αἰῶνα οὐχὶ νεώτερον τοῦ 5^{ου} π. Χ. ἐπειδὴ δὲ πρὸς βορρᾶν σώζονται ἐρείπια μέχρι τῆς νῦν θέσεως Ἀλώνια φαινόμενα, εἰκάζω ὅτι ἐνταῦθα ἦν ἡ ἀρχαία θέσις τοῦ χωρίου: ὁ δὲ ὑπεράνω λοφίσκος, ἐφ' οὗ σώζονται ἐρείπια τοῖχου, ἐχρησίμευεν ὡς ἀκρόπολις τοῦ χωρίου κατὰ τῶν πειρατῶν ἰδίᾳ: οἱ δὲ εὐρεθέντες κίονες ἦσαν μέρη εἰδωλικοῦ ναοῦ καὶ οὐχὶ μονῆς, ὡς οἱ κάτοικοι διισχυρίζονται, διότι οὐδέποτε οἱ μοναχοὶ ἔκτιζον τὰς μονὰς αὐτῶν ἐντὸς τῶν χωρίων καὶ μάλιστα παρὰ τὴν θάλασσαν.

1, Ἴδε Ἱστορίαν Χάμμερ μεταφρασιν Κωνσταντίνου Κροκιδῆ. σελ. 219—220.

2. Ἴδε Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβ. βιβλ. Β΄.

ΚΟΥΡΙΟΝ

Πρὸς βορρᾶν τοῦ Κατιρλί τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἀπέχον κεῖται τὸ εἰρημένον χωρίον, ἐξαρτώμενον, ὡς καὶ ἅπασαι αἱ πρὸς βορρᾶν κώμηι, ἐκ τοῦ μουδιρλικίου Γιαλόβας, ἐπὶ θέσεως πεδινήσ· ἀποτελεῖται ἐκ διακοσίων ἐβδομήκοντα οἰκογενειῶν, κέκτηται δὲ δύο ναοὺς καὶ ἓν σχολεῖον.

Ἡ νῦν ἀσήμεντος αὕτη κώμη τὸ πάλαι ἦν ἐπίσημος καὶ γνωστοτάτη, καλουμένη Σωτηρούπολις, καὶ Πιθούπολις ἐκ τῶν λουτρῶν Πιθῶν· ἡ πρώτη ὀνομασία ἦν ἡ ἀρχαιοτάτη ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Ζωναρᾶ¹, ὅστις ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου γράφει: «ἐκεῖνος γὰρ κατὰ περσῶν ἐκστρατεύων τριήρεσι κομίζεται εἰς τὴν Σωτηρούπολιν, ἡ νῦν Πυθία ὀνομάζεται»· τὸ δ' ὄνομα Σωτηρούπολις φαίνεται ὅτι ἐξ ὁδοῦ πάλιν ἐξ αἰτίας τῶν Πιθῶν λουτρῶν· διότι οὐκ ὀλίγοι εἰς τὰ λουτρά ταῦτα ἐπετύγχανον τῆς σωτηρίας των.

ΤΣΙΝΑΡΙΟΝ

Περὶ τὴν μίαν ὥραν πρὸς νότον τοῦ Κουρίου κεῖται ἡ εἰρημένη κώμη κληθεῖσα οὕτως ἐκ τῶν πολλῶν ἐνταῦθα αὐτορυῶν πλατάνων (τουρκιστὶ τινάρι), ἀποτελουμένη ἐξ ἑκατὸν οἰκογενειῶν, ἐξ ὧν αἱ μὲν ἡμίσεις

εἰσὶ χριστιανικαί, αἱ δὲ λοιπαὶ ὀθωμανικαί· κέκτηται σχολήν ὡς καὶ ἓνα ναόν.

Ἡ ἀρχαία θέσις τῆς κώμης ταύτης ἦν κατὰ τὴν τοποθεσίαν τῆς « Ἁγίας Τριάδος », ἔνθα εὐρίσκοντο μάρμαρα ἐνεπίγραφα, ὧν συντηθέντων διασώζονται ἤδη πλεῖστα τεμάχια, ἐξ ὧν οὐδὲν ἀτυχῶς ἠδυνήθηεν ἵνα ἐξαγάγω συμπέρασμα. Κατὰ τὸ 1700 τὸ χωρίον ὑπῆρχεν εἰς τὴν νῦν θέσιν ἄγνωστος μὲν ἔστιν ὁ συνοικισμὸς τούτου, ἐκ τῶν ὀλίγων ἕως οἰκογενειῶν αὐτοῦ φαίνεται ὅτι μόλις ἀριθμεῖ ζῶν διακοσίων ἐτῶν.

ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ

Τὸ χωρίον τοῦτο ἐπωνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς ἐκεῖ ἐπὶ ὑψώματος ἐκτισμένης ἀρχαίας ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς· συγκείμενον δὲ ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα οἰκογενειῶν, κέκτηται σχολεῖον, καὶ ἕτερον νεώτερον ναόν. Κεῖται ἐπὶ θέσεως πληκτικῆς καὶ ἀνύδρου. Ἡ ἀρχαία θέσις αὐτοῦ ἦν ὀλίγον τι ἄνω τοῦ σημερινοῦ χωρίου, μόλις 20 λεπτὰ μακρὰν ἐπὶ λορίτικου τινὸς κατὰ τὴν θέσιν « Παληοχωρι », ἔνθα σώζονται ἐρείπια ὡς καὶ κιονόκρανόν τι, φαίνεται δὲ ὅτι ἄκοντες ἀντήλλαξαν τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν ἀντὶ τῆς νῦν. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας εἰκάζοντες, λέγομεν ὅτι ὁ συνοικισμὸς τοῦ χωρίου δὲν πρέπει νὰ ᾖναι ἀρχαιότερος τῶν δύο ἑκατοντάδιον ἐτῶν.

1. Έκδός. Migne τόμ. 133 σ. 1116.

ΑΛΒΑΝΙΤΟΧΩΡΙΟΝ

Πρὸς νότον τῆς Κατιρλί, περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἐν μέσῳ φάραγγος ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀργανθωνίου κεῖται ἡ κώμη Ἀλβανιτοχώριον, ἐξαρτωμένη πολιτικῶς ἐκ τῆς ὑποδιοικήσεως Κίου, καὶ συνισταμένη μόλις ἐξ ἑκατὸν εἰκοσιν οἰκογενειῶν κέκτηται σχολὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν πρὸ μιᾶς ἑκατοντάετηρίδος ὑφισταμένην καὶ μίαν ἐκκλησίαν. Ἡ ἀρχαιότερα θέσις τοῦ χωρίου, εἰδωλικοῦ ἔθνους, ἔκειτο παρὰ τὴν μονὴν Ἁγίου Γεωργίου ἔνθα ἐπὶ μαρμάρου τινὸς εὐρίσκεται ἐπιγραφή ἐπιτύμβιος δημοσιευθεσομένη ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει.

Ἐν τῇ μετὰ Χριστὸν ἱστορίᾳ τὸ χωρίον εὐρηται ἐκτισμένον μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ νῦν παρὰ τὴν θέσιν Κρανιῆς, κληθεῖσαν οὕτως ὡς ἐκ τῆς στερεότητος τῆς γῆς, ἐκ τοῦ Κρανιῆς ἔνταυθα σώζονται σωροὶ λίθων καὶ πλίνθων ὀπτῶν, ὡς καὶ κιονόκρανόν τι ταῦτα δὲ πάντα μαρτυροῦσι καὶ ἐπιβεβαιοῦσι τὰς ἀσθενεῖς κρίσεις μου. Τὸ νῦν χωρίον μόλις συνωκίσθη πρὸ ἑκατὸν πενήκοντα ἐτῶν ὑπὸ δύο Ἀλβανῶν Ἀντωνίου Καρᾶ καὶ Πανταζῆ, ἐξ ὧν καὶ τὴν κλήσιν ἔσχε, καθὰ ἐπληροφόρηθην παρὰ τινος ὑπερεκατοντούτιδος γραίας, πάππου ἐγούσης τὸν πρῶτον.

ΑΡΜΟΥΤΛΙΟΝ

Πρὸς νότον τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου περὶ τὰς δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἀπέχουσα κεῖται ἡ εἰρημένη κώμη, ἐν

τέταρτον τῆς ὥρας μακρὰν τῆς θαλάσσης· ἐξαρτωμένη καὶ αὕτη πολιτικῶς ἐκ τῆς εἰρημένης ὑποδιοικήσεως, κατέχει τὴν προσφοριωτέραν θέσιν πρὸς καλλιέργειαν· περικυκλοῦται δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ὑπὸ λόφων, ἔνθα πλοῦσιοι ἄμπελοι παρέχουσι σταφυλὰς περιζητήτους. Ἐνταῦθα ἀκμάζουσιν ἰδίᾳ ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία πρὸς νότον δὲ καὶ βορρᾶν ἐν μέσῳ πεδιάδων, μεταβληθεισῶν οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς γαίας καλλιεργησίμους, ἀκμάζει ἡ συκομωρέα. Ἐκ τριακοσίων εἰκοσιν οἰκογενειῶν, αἱ ἑκατὸν εἰκοσι μόνον εἰσι χριστιανικαί, αἱ δὲ λοιπαὶ ὀθωμανικαί· ἀρχαιότεροι κάτοικοί εἰσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἴσως ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος συνοικισθέντες, οἱ δὲ χριστιανοὶ κατοικοῦντες πρότερον ἐν Κετσι-καγιᾶ, θέσει κειμένη μετὰ τὸ Ἀλβανιτοχωρίου καὶ Ἀρμουτλίου, καὶ μὴ ἔχοντες γῆν ἱκανήν, ἐγκατέλιπον ταύτην πρὸ 65 ἐτῶν καὶ συνωκίσθησαν ἔνταυθα, ἔνθα ἐπιδοθέντες εἰς τὴν καλλιεργίαν τῶν ἐλαιῶν καὶ τῆς ἀμπέλου ἰδίᾳ ἀπολαμβάνουσιν ἀνέτως τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν κατοίκων αὐξάνει παρ' ἡμέραν. Τὸ χωρίον κέκτηται ναὸν, σχολὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν, καὶ τζαμίον. Ἡ κλήσις τοῦ χωρίου προήλθεν ἐκ τῶν πάλαι αὐτόθι ἀπιδεῶν (τουρκιστὶ ἀρμούτ). Τὸ εἰδωλολατρικὸν χωρίον ἔκειτο παρὰ τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριον, μίαν ὥραν μακρὰν τῆς νῦν θέσεως τοῦ χωρίου, ἔνθα εὐρηθῆναι σωροὶ λίθων οὐκ ὀλίγοι καὶ θραύσματα πλίνθων κατέχοντα μεγίστην ἔκτασιν μέχρι λοφίσκου τινὸς Μῦλοι καλουμένου, ἔνθα σώζονται ἐρείπια πύργου καὶ μύλου, ὡς οἱ ἐγχώριοι διίσχυρίζονται, ἐφ' οὗ ἔμμενον σκοποὶ εἰδοποιούντες κατὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀρχαιότητος πάντα κίνδυνον· παρὰ τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀπαντῶνται κατηδαφισμένοι τοῖχει ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἐξ οὗ καὶ τὴν κλήσιν ἔσχε τὸ

ένταυθα άκρωτήριον. Καίπερ δέ πολλαί έκατοντάδες έτων
παρήλθον από τής άνεγέρσεως του ναού τούτου, έν τού-
τοις μόνοι οί τοίχοι διασωζόμενοι παρέχουσι τῷ θεατῇ
ιδέαν τινά περί τής πάλαι έπισημότητος αυτού τε και
τής εκεί κωμοπόλεως, ἧς άτυχῶς και αυτό τὸ όνομα
άγνωστον παραμένει ἡμῖν, έλπίζω όμως ότι θέλει έξα-
κριθῆῃ ἡ αλήθεια εάν μικρά τινες άνασκαφά γέ-
νωνται.

Τὸ Ἄρμουτλίον και επί Βυζαντινῶν είχε κατοίκους,
ὡς φαίνεται εκ τής έν τῷ μέσῳ του χωρίου λιθίνης
βυζαντινῆς γεφύρας έχούσης τρεῖς θόλους· οί λίθοι, έξ
ῶν ἡ γέφυρα έστὶ κατεσκευασμένη, μετεκομίσθησαν
οὐγί εκ τῶν περίξ χωρίων, ἡ δὲ συναρμογή αὐτῶν
εἶναι κατά τὸ ίσοδομικόν σύστημα· εκατέρωθεν τής γε-
φύρας πλάκες μαρμάρινοι διά σιδήρων συνδεδεμένοι ύψου-
νται, επί μιᾶς τῶν ὁποίων εύρηται τετράστιχός τις έπι-
γραφή, ἧς ὁ πρώτος στίχος καθὸ ακρότατος τής κο-
λοβῆς πλακῶς έλλείπει σχεδόν παντελῶς· ἔθεν και ά-
δύνατος άποβαίνει ἡ έρμηνεία τής έπιγραφῆς έχούσης
οὕτω·

ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ
ΔΟΤΗΕΘΗ
ΚΑΚΥΡΙΑΚΩ
ΘΡΕΠΤΩ

Ἐκτὸς τῶν ειρημένων χωρίων, άτινα έλαβον θέ-
μα περιγραφῆς, έπισκεφθεις κατά τὸ παρελθόν έτος χω-
ρίον τι τουρκικόν ἡμίσειαν ὥραν απέγον τής Ἁγίας Κυ-
ριακῆς, εύρον έν αὐτῷ αρχαιότητάς τινας, άς οὐκ ά-
σκοπον έθεώρησα ἔπως καταστήσω γνωστὰς τοῖς άναγνώ-
σταις μου. Τὸ χωρίον τοῦτο Κάτω Κοτζά-δερε κελού-

μενον, ὡς εκ του διαρρέοντος τὸ χωρίον ρεύματος, άπο-
τελείται εκ πενήκοντα οίκογενειῶν· οί κάτοικοι άπαν-
τες ένασχολούμενοι εις τὴν γεωργίαν, ειςὶ λίαν φιλό-
ξενοι και ειρηνικοί, διάγοντες καλῶς μετὰ τῶν περίξ
γειτονικῶν χωρίων· ένταυθα σώζεται στήλη μαρμαρί-
νη μετ' έπιτυμβίου έπιγραφῆς· άγνωστόν έστι τίς ὁ ζῆ-
σας ἔτη ΚΑ' και άποθανῶν τῷ έννάτῳ μηνί, διότι
οὐδέν έτερον γράμμα φέρει. Ἰδοῦ αὕτη·

ΜΗΝΙ Θ
ΖΗΣΑΣ
ΕΤΗ ΚΑ
ΙΡΕ

§

Ἐκτὸς δὲ του χωρίου κεῖται έπιτύμβιον ανάγλυ-
φον κεκολοβωμένον, έν ᾧ παρίσταται γυνή καθημένη,
ἡ θανούσα, και άνήρ, οὔτινος λείπει ἡ κεφαλή, [τείνων
αὐτῇ τὴν χεῖρα και οἶνει άποχαιρετιζων αὐτήν· τὸ ανά-
γλυφον τοῦτο άνάγει τὴν γένεσιν αὐτοῦ εις τὸν Β'
ἢ τὸ πολὺ Γ' αἰῶνα μ. Χ. Ταῦτα πάντα δεικνύουσιν
ένταυθα τὴν ύπαρξιν χωρίου ειδιολογιατρικοῦ, ὅπερ ά-
γνωστον πότε κατεστράφη, άφού και τὸ ἤδη παλαιω-
θέν τῶν κατοίκων τζαμίον έστὶ πλέον τῶν πεντακο-
σίων έτων, άνεγερθέν δηλονότι επί του Ορχάν.

ΚΛΙΜΑ

Ἄπαντα τὰ χωρία ταῦτα κείμενα ὑπὸ τὸν μαγευτικὸν οὐρανὸν τῆς Προποντίδος, στερούμενα δὲ ἑλῶν καὶ βάλτων, ἔχουσι κλίμα εὐκραές, τερπνὸν καὶ ὑγιεινόν· ἔθεν αἱ ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι ἐλλείπουσι παντελῶς, κατὰ τοῦτο δὲ ὑπερέχει τὸ Κατιρλίον, ἕνεκα τοῦ ὑποίου ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Ἀθανάσιος, ὡς παρακατιῶν θὰ ἴδωμεν, μετήνεγκεν ἑνταῦθα τὴν ἔδραν τῆς μητροπόλεως ταύτης. Καὶ καθ' ἅπαν μὲν τὸ θέρος πνέει ὁ βορρᾶς, ὅστις ζωογονεῖ ἀνθρώπους, ζῶα καὶ φυτὰ· κατὰ δὲ σεπτέμβριον ἄρχονται συνήθως νὰ πνέωσιν οἱ νότιοι ἀνεμοὶ μετὰ βροχῶν, αἵτινες ποτίζουσι τὴν αὐχμηρὰν γῆν, διότι αἱ βροχαὶ τὸ θέρος εἰσὶ σπανιώταται. Τὰ χωρία ταῦτα οὐδέποτε προσβάλλονται ὑπὸ σεισμῶν, ἐλαφρῶς δὲ μόνον ὑπὸ ἐκδησεῶν αὐτῶν ἐπηρεάζονται.

ΧΕΙΜΑΡΡΟΙ

Πάντες οἱ παρὰ τὰ χωρία ταῦτα ῥέοντες χεῖμαρροι ἐνίστε καθίστανται τοσοῦτον ὀρητικῶν, ὥστε ἐν καιρῷ ραχδαίων βροχῶν ἐπιφέρουσιν οὐκ ὀλίγας ζημίας καὶ καταστροφάς· ἐξ ὧν τούτων σημαντικώτερός ἐστιν ὁ τοῦ Καρπούζ-δερεῖ, ἀρδεύων τοὺς περίξ πεπονοκῆπους, ἔθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν, καὶ ἀπέχει τοῦ Τσιναρίου μίαν

ῶραν, ἐπιφέρει δὲ τὰς μεγαλειτέρας καταστροφάς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ κτήνη ἐν καιρῷ πλημμυρῶν, αἵτινες τοσοῦτον συχναὶ εἰσὶ· διὸ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτον, εἴπερ ἐλαμβάνοντο τὰ κατάλληλα μέτρα παρὰ τῆς σιβ. Κυβερνήσεως, ὅπως προληφθῆ ὁ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποδεικτικὸς οἰκογενειῶν· οὐχ ἦττον ὁμως αἱ πλημμυραὶ αὐταὶ ἀποζημιούσιν ἐν μέρει τοὺς κατοίκους, διότι ἐπιφέρουσι τοσαύτην ἰλὺν ἐκ τῶν περίξ βουνῶν, ὥστε καθιστῶσι τὴν ἐκεῖ πεδιάδα γόνιμον καὶ ὀνομαστήν ἐπὶ εὐφορίᾳ. Ὁ ἐν Κατιρλίῳ χεῖμαρρος διαρρέων τὸ χωρίον ἐπιφέρει καὶ οὗτος οὐκ ὀλίγας ζημίας· πρὸ δέκα πέντε ἐτῶν παρέσυρε δέκα οἰκίας, πολλοὺς δὲ ἀγρούς εἰς χέρσον μετέβαλεν. Ὁ τοῦ Τσαλιῆ-δερεῖ, ὀρίζων τὰ ἔριξ τοῦ Κατιρλίου ἀπὸ τοῦ Ἀθανιτιχωρίου, ὅς ἔσχε τὴν κληῖσιν ἐκ τῶν λίθων τοῦ εἶδους τούτου, οὗς καταβιβάζει ἐκ τῶν ὀρέων· οὗτος δὲ ἐστὶν ἐπικινδυνωδέστερος τῶν λοιπῶν. Ἐνταῦθα κατασκευάζεται καὶ ἡ ἀσθέστος· καὶ τέλος ὁ ἐν Ἀρμουτλίῳ διαρρέων τὸ χωρίον, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἡ Βυζαντινὴ γέφυρα.

ΟΡΗ

Ἐν καὶ μόνον ὄρος ἀξίον λόγου ὑπάρχει ἑνταῦθα τὸ Ἀργανθώνιον (τουρκιστὶ Σχικανλή-δὰγ), ὅπερ ἔχει πολλὰς κορυφάς· ἐξ ὧν τούτων σημαντικώτεράί εἰσιν ἡ τοῦ Σκοτογιάνη λεγομένη, ἔνθα σώζονται ἐρείπια πύργου συγκοινωνούντος, ὡς ἡ κοινὴ παράδοσις θέλει, ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τοῦ Βυζαντίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τοῦ πύργου τοῦ Δεμίρ-τεσίου τῆς Προύσης· ἡ τῶν Καρλικίων, κληθεῖσα οὕτως ἐκ τοῦ πάγου καὶ τῆς χιό-

νος, ἥτις συναγομένη χειμῶνος ὑπὸ τῶν Κατιρλιωτῶν ἐνταῦθα, μετακομίζεται τὸ θέρος εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἢ τοῦ Δαγ-λὰρ-μπασι, τετράωρον ἀπέχουσα τοῦ Κατιρλίου, ἐξ ἧς μετακομίζουσιν ἀνθρακας ἢ τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἐνθα σώζονται ἐρείπια Μονῆς, περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσα τῆς Ἁγίας Κυριακῆς· ἢ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, δύο ὥρας μακρὰν τοῦ Κατιρλίου, ἐνθα σώζονται ἐρείπια μικρᾶς Μονῆς· καὶ τέλος ἢ τοῦ Πύργου (τουρκιστὶ Καλὲ), ἢ δυτικωτάτη πασῶν, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσα τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου· ἐνταῦθα σώζονται ἐρείπια πύργου, ἐξ οὗ καὶ τὴν κλῆσιν ἔσχε.

ΛΙΜΝΑΙ

Μία μόνον λίμνη ὑπάρχει καὶ αὕτη μικρὰ καὶ ἀσήμαντος, ἢ ἄνευ πυθμένος καλυμμένη τουρκιστὶ (διπ-σίζ)· ἀπέχει δὲ μίαν περίπου ὥραν τῆς κορυφῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου· ἐκλήθη οὕτω, διότι, καθὼς λέγουσιν, οἱ Ὀθωμανοὶ θελήσαντες νὰ εὕρωσι τὸν πυθμένα αὐτῆς δὲν ἠδυνήθησαν· χειμῶνος αὕτη πηγνυμένη ἐπισκέπτεται ὑπὸ τῶν Κατιρλιωτῶν, οἵτινες συναγοῦσι τὸν πάγον φυλάττοντες αὐτὸν εἰς ἀποθήκας· ἀλλὰ τὴν ἔλ-λειψιν τῶν φυσικῶν λιμνῶν ἀναπληροῦσιν ἐν Κατιρλίῳ αἱ τεχνηταὶ διορυγεῖσαι διὰ τὸν πάγον.

ΥΔΑΤΑ ΠΗΓΑΙΑ ΤΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΜΑΤΑ

Πάντα τὰ χωρία, ἐκτὸς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, εὐμοι-ροῦσιν ὑδάτων, ἴδια ὁμῶς τὰ ὑδάτα τοῦ Κατιρλίου καὶ

Ἀλβανιτοχωρίου διαφέρουσι τῶν λοιπῶν κατὰ τε τὴν ἀφθονίαν καὶ τὸ κρυερόν· ἐκτὸς τῶν ρυακίων ἐν Κατιρλίῳ ὑπάρχουσι ἐπτὰ κρήναι ρέουσαι ἄνευ δικκοπῆς ὕδα-τα ψυγερά, ἐν Ἀλβανιτοχωρίῳ μία μὲν, ἀλλ' ἰκανή, οὐχ ἥττον ὁμῶς καὶ πλεῖστα ρυακία διαρρέουσι τὸ χωρίον· ἐν Ἀρμουτλίῳ ἔξ, ἐν Ἁγίᾳ Κυριακῇ οὐδεμία, οἱ δὲ κά-τοιχοι ὑδρεύονται ἐκ τῶν πέριξ ἀγιασμάτων τοῦ χωρίου, ἐν Τσιναρίῳ δύο καὶ ἐν Κουρίῳ τέσσαρα. Ἐκτὸς δὲ τῶν πηγῶν ὑδάτων, ὑπάρχουσι καὶ ὑδάτα αὐτόματα, ἥτοι ἀναβλύζοντα θερμὰ λαματικά, τὰ μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ Ἀρμουτλίου Ἀγιατς καλούμενα, καὶ τὰ διάστημα Πιλο-πύθια, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Κουρίου πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ κείμενα (τουρκιστὶ Δάγ-χασμάμ)· περὶ ἀμφοτέρων τούτων παρακατιῶν λέξομεν τὰ δέοντα.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ

Ἐπισημότερόν ἐστι τὸ Ποσειδίου (τουρκιστὶ Μπέζ-μπουρνού) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Κυανοῦ κόλπου· τὸ Με-χανέ-μπουρνού, ἐντὸς τοῦ εἰρημένου κόλπου, τὸ Καλα-μιῶδες (τουρκιστὶ Καλέμ-μπουρνού), κληθὲν οὕτω διὰ τὰς αὐτόθι φουμένας ποτὲ καλάμους, πρὸς βορρᾶν τοῦ Κατιρλίου, ὅπερ ἐστὶ μικρὸν καὶ ἀσήμαντον, ἐν δὲ Κου-ρίῳ τὸ Δεβέ-μποϊ, κληθὲν οὕτω διὰ τὸ σχῆμα αὐτοῦ ὁμοιάζον πρὸς κάμηλον.

ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑΙ

Ὅπως αἱ μεγαλόπολεις διακροῦνται εἰς συνοικίας, δι' ἰδίου ὀνόματος καλουμένης ἰδίας, οὕτω τὰ ὄρη, τὰ δάση κτλ. ὑπάγονται εἰς ἰδίας κλάσεις κληθείσας ἐξ ἐνὸς συμβεβηκότος ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, αἱ δ' ἐνταῦθα ὀνοματοθεσίαι ἐρίζονται σχεδὸν ἐκ τῶν ἐξῆς:

Α' Ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους· οἷον Ἀμμουδιᾶ, Καρὰ-καργιάδες, (Ἀμμοδαριαῖς καὶ Ἀμμοῦσα) θέσις ὄρεινὴ εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων τοῦ Κατιρλίου κειμένη· Κραγιές, ἐκ τοῦ κρναδός, θέσις ἀπέχουσα μίαν ὥραν τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου· ἐκλήθη δὲ οὕτω διὰ τὸ τραχὺ τοῦ ἐδάφους· τοιαύτη κλησις ἀπαντᾷ ἐν Κεφαλληνίᾳ νοτιῶς τοῦ Ἀργυστολίου ἢ μεγάλη καὶ εὐφορος πεδιάς¹.

Β' Ἐκ δένδρων· Μουσκούλια, τόπος κατάφυτος ἐκ τοιούτων δένδρων, θέσις ἀπέχουσα τοῦ Κατιρλίου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν.

Γ' Ἐκ τοῦ χρώματος· οἷον Κοκκιγόχωμα, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ εἰρημένου χωρίου.

Δ' Ἐκ βρύσεων· οἷον Βρύσις Καλογέρου, παρὰ τὸ χωρίον· τοιαύτη κλησις εὑρηται εἰς τὸν Βάλτον τοῦ Ληξουρίου² τὸ Νερό τοῦ ἡλίου, εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου κειμένη· Ἀηδορόβρουσι, μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ Κατιρλίου.

Ε' Ἐξ ὕλης τινός· οἷον Δέρμετσε, θέσις τις ὄρεινὴ

1. Ἴδε Συλλογὴν ὀνοματοθεσιῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἠλία Α. Τσιτσέλη· σελίς 9. 23.

2. Συλλογὴ Η. Τσιτσέλη.

καὶ δασώδης, ἐξ ἧς μετακομίζουσιν οἱ Κατιρλιῶται τὰ ὀγκωδέστερα ξύλα· ἡ λέξις παρήχθη ἐκ τοῦ ὄρυμδος κατὰ παραφθοράν· τοιαύτη ὀνοματοθεσία ὑπάρχει ἐν Κεφαλληνίᾳ, παρὰ τὴν μονὴν τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου¹.

Σ' Ἐκ ποταμῶν· οἷον Ἀπάνω ποταμάκι, Κάτω ποταμάκι, θέσις ἀπέχουσα ἀλλήλων ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ἐκ δὲ Κατιρλίου μίαν ὥραν.

Ζ' Ἐκ μύλων· οἷον Μύλοι, θέσις ἀπέχουσα τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐξ Ἀρμουτλίου παρὰ τὴν θέσιν τοῦ Πσειδίου ἀκρωτηρίου.

Η' Ἐκ τοῦ προσορισμοῦ· ὡς Ἀλώνια, τοιαῦται ὀνομασίαι εὑρηται εἰς πάντα τὰ χωρία.

Θ' Ἐκ μανδρῶν· ὡς Στὸ Μανδρι, εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου οὔσα.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Ἐκ τῶν οἰκοβίων ζώων διακροῦνται βόες, αἰγες, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὀποίων κατασκευάζεται ὠραῖος τυρὸς, πρόβατα, ἡμίονοι, ἐν τοῖς πεδινοῖς χωρίοις νῆσσαι, ἀλεκτορίδες κτλ. Ἐκ δὲ τῶν ἀγρίων ἄρκτοι, λύκοι, ἔλαφοι, θῶες, δορκάδες, ὕες καὶ ἀλώπεκες, ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλὰ εἶδη μελωδικῶν πτηνῶν. Τὸ ἐδαφός ἐστίν εὐφορον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τοῦ μὲν Ἀλβανιτοχωρίου καὶ Κατιρλίου ὄρεινόν, τῶν δ' ἄλλων πεδινόν, διακοπτόμενον ὑπὸ λόφων τινῶν, παράγον γεννήματα, ἀνεπαρ-

1. Ἴδε Συλλογὴν Ἠλία Α. Τσιτσέλη σελ. 16.

κῆ ὁμως πρὸς διατήρησιν τῶν κατοίκων, σταφυλᾶς, ὧν ἡ ἐξαγωγή τοῦ μὲν Ἄρμουτλίου ὑπερβαίνει τὰς 600000 ὀκάδων ἐν εὐφορίᾳ, τῶν δὲ λοιπῶν εἰσέτι ἀσήμαντος, ἐλαίας ἰδίᾳ ἐν Ἄρμουτλίῳ, ὧν ἡ ἐξαγωγή ἀνέρχεται εἰς 500000 ὀκκ. καὶ ἐν Κατιρλίῳ ἀνερχομένη μόλις εἰς 80000 τῶν λοιπῶν ἀσήμαντος· κάστανα ἀκμάζοντα ἐν Ἀλβανιτοχωρίῳ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἐν Κατιρλίῳ, κρόμμυα ἐν Κουρίῳ καὶ Τσιναρίῳ, ζίζιφα καὶ βύσσινα περιζήτητα ἐν Κατιρλίῳ καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐδωδίμους καρπούς.

Ἐκτὸς δὲ τῶν φυσικῶν τούτων προϊόντων ἐν Κατιρλίῳ ὑπάρχει καὶ τεχνητὸν οἶον εἰπεῖν ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ ἴτως ὑφιστάμενον· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ πάγος καὶ ἡ χιών, ἅτινα περισυλλέγονται ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Ἀργανθωνίου, καλυπτόμενα δὲ καλῶς ὑπὸ φύλλων δρυὸς, ἵνα μὴ εἰς ἐπαφὴν τοῦ ἀέρος ἔλθωσι παραφυλάττονται· σῶα καὶ ἀκέραια μέχρι τοῦ θέρους, ὅτε μετακομίζονται διὰ πλοιαρίων εἰς Κωνσταντινούπολιν· ὁ πάγος δὲ οὗτος καὶ ἡ χιών ἀπετέλουν πρὸ δέκα ἐτῶν τὸν κυριώτερον πόρον τοῦ χωρίου· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καταργηθέντος τοῦ δικαιώματος, ὅπερ πᾶς τῶν κατοίκων εἶχεν ὅπως ἄνευ πληρωμῆς τινὸς ἐναποθηκεύῃ τάγον καὶ χιόνα, ἀπέβη μὲν μονοπωλεῖον τῆς Κυβερνήσεως ὁ πάγος, τὴν ἐξ αὐτοῦ δ' ὠφέλειαν τινὲς μόνον τῶν κατοίκων ἀρῶνται, καὶ οὗτοι οὐχὶ πάντοτε. Ἡ ἐν γένει κατάστασις τῆς καλλιεργίας παρέχει ἐλπίδας βελτιώσεως, χάρις τῇ φιλοπονίᾳ τῶν κατοίκων, ἡ δὲ χώρα δύναται νὰ βελτιωθῇ, κατ' ἐμὲ, ἐὰν γένηται ἀπόπειρα καλλιεργίας γεωμήλων, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐν τισὶ νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐξ ὧν τὰ μέγιστα ὠφε-

λήθησαν. Ἐνταῦθα σημειῶ ὅτι ἐὰν δὲν περιορισθῶσιν ἅπαντα τὰ ζῶα, ἅπερ βόσκουσιν ἀκωλύτως καὶ ἀπεριορίστως πρὸς βλάβην καὶ καταστροφὴν τῆς γεωργίας καὶ δένδρουφτείας, ἀδύνατον νὰ παραχθῇ ἀποτέλεσμα ἱκανοποιῶν τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων· ἂν δὲ καὶ κατὰ καιροὺς μεγίστη κατεβλήθῃ προσπάθεια ἐκ μέρους φιλοκάλων τινῶν πρὸς περιορισμὸν, οὐδὲν ὁμως μέχρι τοῦδε ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν.

Ἡ βιομηχανία τῶν χωρίων συνίσταται εἰς τὴν διὰ τοῦ ἴστοῦ (ἐργαλείου) ἐξύφανσιν διαφόρων βιμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν οἰκιακῶν ὑφασμάτων· εἶνε δὲ αὕτη γνωστὴ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων· πρὸς τούτοις διὰ τοῦ ἐρίου τῶν προβάτων πλέκουσι περιπόδια, ἐκ δὲ λινοῦ κατεργάζονται διάφορα ὑφάσματα· πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤρξαντο πλέκοντες διάφορα ἐργόχειρα, οἷον τραπεζομάνδηλα κτλ. Οὐδὲν προϊόν τῆς βιομηχανίας ἐξάγεται. Τὸ ἐμπόριον, ἰδίᾳ τῶν σιτηρῶν, ἦν ἄλλοτε ἀκμαῖον ἐνεργούμενον ὑπὸ τῶν Κατιρλιωτῶν διὰ τῶν ἰδίων πλοίων, συγκοινωνούντων μετὰ τῆς Ρουμανίας, Ρωσσίας καὶ ἀπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας· τὴν σήμερον ἐστὶ μικρὸν καὶ ἀσήμαντον.

ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑ

Πλὴν τῶν κατοίκων τοῦ Ἄρμουτλίου, ἐνασχολουμένων ἀπάντων εἰς τὴν ἐλαιουφτεϊάν, ἀμπελουργίαν καὶ σκωληχοτροφίαν, πάντες οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν χωρίων ἐπιτήδευμα ἔχουσι τὴν ναυτιλίαν, τὴν παρασκευὴν καυσίμου ξυλικῆς καὶ τὴν γεωργίαν· πρὸ δέκα περίπου

ἐτῶν, οἱ κάτοικοι τοῦ Κατιρλίου ἐνησχολοῦντο ἅπαντες εἰς τὴν ναυτιλίαν, τὸ δὲ ναυτικὸν αὐτῶν ἦν ἀκμαῖον· οἱ κάτοικοι εἶχον πρακτικὰς γνώσεις τῆς ναυτιλίας ἱκανὰς καὶ ἐμπειρίαν οὐ σμικρὰν, καὶ τὴν σήμερον ἔτι θεωροῦνται ὡς οἱ καλλίτεροι πρῶται τοῦ Εὐξείνου ἰδία· ἀλλὰ καταστραφέντος τοῦ ναυτικοῦ τῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐπεδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν· οἱ δὲ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔρημοι ὄντες καὶ ἄνευ χάριτος πρόποδες τῶν ὀρέων κατεστολίσθησαν δι' ὤραιων ἀμπελώνων καὶ ἀειθαλῶν ἐλαιῶνων, πολλοὶ δὲ προσέτι πιστῶς ἐμμένοντες εἰς τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα, διὰ πλοίων, μαοῦτες καλουμένων, μετακομίζουσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ πράσπετα αὐτῆς ἄνθρακας, ξύλα κτλ. τινὲς δὲ ναυτίλλονται μὲ πλοῖα ξένων ἐθνῶν εἰς ἀπωτάτας χώρας.

§

Αἱ οἰκίαι τῶν εἰρημένων χωρίων εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διώροφοι καὶ ξύλινα· ὀλίγα δὲ τῶν παλαιῶν ἐν Κατιρλίῳ διασωζόμενα παρέχουσι τῇ θεατῇ ἰδέαν τινὰ τῶν Κυκλωπέων τειχῶν· αἱ μᾶλλον ἠὲ τρεπισμένοι καὶ κομψῶς κατεσκευασμέγαί εἰσὶν αἱ τοῦ Κατιρλίου, αἵ τινες ὡς καὶ αἱ τοῦ Κουρῖου, Τσιναρίου καὶ Ἀρμουτλίου εἰσὶν ἐστραμμέναί πρὸς μεσημβρίαν διὰ τὸ ὑγιεινὸν καὶ εὐήλιον, γινώσκομεν δὲ ὅτι καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν μεγάλως ἐφρόντιζον ὅπως αἱ οἰκίαι ὦσιν ἐστραμμέναί πρὸς μεσημβρίαν (Πλούταρχος περὶ πολυπλαγμοσύνης)· τῶν δὲ λοιπῶν πρὸς βορρᾶν, ὅθεν καὶ τὸ ψυχρὸν δριμύ κατά τὸν χειμῶνα· ἕνεκα τούτου καὶ ἡ σκιωληχοτροφία ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ κάμῃ πρόβους ἀναλόγους τῶν πρόδων τῶν λοιπῶν χωρίων.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ὁ πληθυσμὸς τῆς κωμοπόλεως Κατιρλίου ἀνέρχεται κατὰ τὴν νῦν στατιστικὴν εἰς 2,150 κατοίκους, ἅπαντας ὄντας ὀρθοδόξους χριστιανούς· ἐκ διαφόρων τεκμηρίων ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ νῦν πληθυσμὸς δὲν εἶναι πολὺ ἀνώτερος τοῦ πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν· τὴν δὲ στασιμότητα τούτου δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰς ἐξῆς αἰτίας· α'] εἰς τὴν πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν συμβᾶσαν πανώλην· καθὰ ἐκ γερόντων ἐπληροφορήθη, ἐπὶ μῆνας διαρκέσατα αὕτη ἀφῆρπασε πάντας τοὺς τὸ πεπρωμένον παραδεχομένους καὶ διαμείναντας ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν· ἐτώθησαν δὲ μόνον οἱ καταφυγόντες εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ ὄρη· οἱ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ταύτης θανόντες ὑπολογίζονται εἰς 300 ψυχάς· β'] εἰς τὰ ἐκ διαλειμμάτων διὰ τὴν τόλμην τῶν κατοίκων χώραν λαμβάνοντα ναυάγια, τολμώντων καὶ διὰ πλοιαρίων μόλις δεκτῶ τόνων νὰ πλέωσι τὸν Δούναθιν καὶ τὸν Εὐξείνου, ὧν ἕνεκα πολλαὶ οἰκογένειαι ἀπεδεκτοῦντο· γ'] εἰς τὴν πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν θεομηρίαν, καθ' ἣν ἅπαν τὸ κυριώτερον ναυτικὸν τῶν κατοίκων κατεστράφη, ὀγδοήκοντα δὲ τούτων εὖρον σκληρὸν καὶ ἄγριον θάνατον εἰς τὰ φοβερά κύματα τῆς θαλάσσης· καὶ δ'] εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπαισίου τούτου συμβεβηκότος ἐπικρατήσασαν ξενίτευσιν, τῶν μὴ μεταβαλόντων τὸ ἀρχικὸν ἐπάγγελμα ἀναγκασθέντων ἵνα ζητήσωσι πόρον ζωῆς ἐν ἀπωτάταις χώραις, Ἀγγλίᾳ, Ἀμερικῇ, Ρωσσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐγκαταλιπόντων πατρίδα τε καὶ οἰκίους· τοιαῦτοι δὲ ὑπολογίζονται πλείονες τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα. Αὗται λοιπὸν εἰσὶν αἱ αἰτίαι, εἰς ἃς ὀφείλεται ἡ στασιμότης τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων. Τοῦ Κουρῖου

ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 1700 κατοίκους· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ III' αἰῶνος ἦν ἀνώτερος τοῦ νῦν· ἄγνωστος ἡ αἰτία τῆς ἐλαττώσεως. Τοῦ Ἰσινάρου 560, ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις Ὁθωμανοί. Τῆς Ἀγίας Κυριακῆς 650. Τοῦ Ἀλθανιτοχωρίου 550· καὶ τοῦ Ἀρμουτλίου 600, ἐξ ὧν οἱ πλείονες Ὁθωμανοί.

Ἀπὸ πολλοῦ ἡ ὀλιγοχρονιότης τῶν νῦν κατοίκων, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ζῶντας πρὸ πενήτηντα ἔτων καὶ ἐπέκεινα, ζήτημα οὐ τυχαῖον κατέστη παρὰ τοῖς ἐν Κατιρλίῳ, ἐνασχολοῦσα καὶ εἰς πράγματα ἐμβάλλουσα οὐκ ὀλίγους, ἔρωμαμένους αὐτομάτως ἐνίοτε ἵνα ἐκφέρωσι τὰς κρίσεις αὐτῶν ἀσυμψώνους ὄντας πρὸς τὸ λογικὸν καὶ ἀτόπους. Καὶ τινὲς μὲν τὰ ὕδατα ὡς τοιαύτην αἰτίαν προβάλλουσι, καίπερ ταῦτα οὐδεμίαν μεταβολὴν ὑπέστησαν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ, ἕτεροι δ' ἄλλας, ἃς ἡ λογικὴ δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ. Ἡ ἀληθὴς αἰτία, κατ' ἐμὲ, τῆς σημερινῆς ὀλιγοχρονιότητος τῶν κατοίκων ἐστὶν ἡ ἐξῆς. Οἱ σήμερον γεννώμενοι ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦντες ἵνα ἀπομιμηθῶσιν ἢ μᾶλλον ἐνστερνισθῶσι τὰ ἦθη τῆς Ἑσπερίας καὶ τὸν φαινομενικὸν πολιτισμὸν αὐτῆς, τὸν ὅλως ἀνοίκειον μὲν τοῖς μέρεσιν ἡμῶν, ὀλεθριῶς δὲ πρὸς τὴν ὑγιεῖαν συντείνοντα, διάγουσιν ἐν ἀπαύστῳ θλίψει βίον ταλαίπωρον καὶ ἀνήσυχον ἐπιζητοῦντες τὴν εὐτυχίαν ἐκεῖ, ἐνθα αἱ θυμοβόροι· μέριμναι καὶ ὁ ἠθικὸς τάραχος ἀπαντᾷ· τοσοῦτον δὲ ἡ ἀνθρώπινος καρδία παραφέρεται ἐνίοτε, ὥστε ἐγκαταλείπει τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν καὶ τὰς ἀθῶας ἡδονὰς, καὶ παραδίδεται εἰς χιμαρικὰς, ἃς παριστᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ φαντασία· ἢ τοῦ χρυσοῦ δίψα καὶ ἀπληστία καταβιβρώσκει τὴν καρδίαν καὶ οὐκ ἔξ αὐτοῦ μὴδ' ἐπὶ στιγμήν καθεῦδειν· δὲν συνέβαινεν ὁμοίως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς πρὸ

ἡμῶν ὑπάρξαντας, οἵτινες τὴν εὐδαιμονίαν ἀνεζήτουν καὶ εὕρισκον ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ἱερᾷ ἡμῶν θρησκείᾳ· τὸ σέβας, ἡ ἀμοιβαία ὑπόληψις, ἡ αὐτάρκεια καὶ αἱ ἀθῶαι ἡδοναί, αἱ ὑπὸ τῆς φύσεως παρεχόμεναι ἀπετέλουν τὴν βάσιν τῆς εὐδαιμονίας καὶ συνετέλουν εἰς τὴν μακροβιότητα αὐτῶν.

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἄλλ' ὅ,τι μᾶλλον δύναται νὰ ἐλκύσῃ τὴν περιεργίαν τῶν ἐπισκεπτομένων τὰ χωρία ταῦτα ἐστὶν ἡ φυσικὴ αὐτῶν κατάστασις· ὁ καθρὸς καὶ ζωογόνος ἀήρ, τὸ εὐκράεστατον κλίμα, τὰ δίκην κρυστάλλων διαυγέστατα καὶ ψυγερὰ ὕδατα, ἡ περιγραφικὴ καὶ μαγευτικὴ θέσις τῶν χωρίων, ταῦτα πάντα κινουσι τὸν θυμασμὸν τῶν φιλοπεριεργῶν· πρὸ πάντων δὲ περιηγούμενός τις κατὰ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου εὕρισκει εἰς πᾶν βῆμα ἀντικείμενα τερπνὰ, λοφίσκους ἐπεστρωμένους διὰ ταπήτων παχείας γλῶης καὶ μυροβόλων ἀνθῶν, εἰς πᾶσαν πνοὴν ἀνέμου ἐκπεμπόντων τερπνὴν καὶ εὐάρεστον εὐφροδίαν, πεδιάδας καταρδευόμενας δι' ἀργυροχρῶν ποταμίων καὶ πηγαίων ὑδάτων, καλλικελάδους ἀηδόνας τερπούσας διὰ τῶν λιγυφλόγγων αὐτῶν ἀσμάτων τοὺς ὀρθρίζοντα καὶ πολλὰς ἄλλας καλλονὰς τῆς φύσεως, ἃς Σαϊζπήρειος κάλαμος μόνον δύναται ἵνα περιγράψῃ.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

Κῶμαι	Πληθυσμὸς	Ναοὶ	Σχολεῖα
Κατιρλί	2,150	2	1
Κουρίον	1,700	2	1
Τσινάριον	560	1	1
Ἁγία Κυριακή	650	2	1
Ἀλβανιτοχώριον	550	1	1
Ἀρμουτλίον	600	1	1
	<u>6,210</u>	<u>9</u>	<u>6</u>

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Τὴν τύχην τῶν λοιπῶν χωρίων καὶ πόλεων τῆς Βιθυνίας ἦν ἀδύνατον νὰ μὴ ἔχωσι καὶ τὰ παράλια ταῦτα μέρη. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου τὰ περὰ τὸν Ἀστακητὸν χωρία ταῦτα φαίνεται ὅτι ὑπήκουον αὐτῷ καὶ τοῖς διαδόχοις· ἐπειδὴ ὁ Ζιποίτης ὁ βασιλεὺς τῆς Βιθυνίας ὠφελήθεις ἐκ τινων μαχῶν κατὰ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἠθέλησε νὰ προσλάβῃ εἰς τὸ κράτος του καὶ τὰς γώρας τῆς Βιθυνίας, ἐλθὼν ἐπολιόρκει τὴν Ἀστακὸν ἰδίᾳ, ἥτις ἦν ἡ σημαντικωτέρα, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν, ἐπελθόντος κατ' αὐτοῦ τοῦ Πτολεμαίου, ὡς ἐκ τοῦ Διοδώρου καταφαίνεται¹. Αἱ δηώσεις καὶ αἱ καταστροφαὶ, ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις συμβᾶσαι καθ' ἅπασαν τὴν Βιθυνίαν, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πολεμούντων κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ἄλλοτε δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰσβάλλοντος εἰς τὴν Βιθυνίαν καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Ἐμφυλίων πολέμων, οὗς εἰ-

1. Ἴδε ἐν βιβλ. 10' κεφ. 58--60 μετὰ ταῦτα δὲ πορευθεὶς (ὁ Πτολεμαῖος) διὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Ζιποίτην τὸν βασιλέα τῶν Βιθυνῶν καταλαβὼν πολιορκούντα τὴν Ἀστακητῶν καὶ Ἰαλκηδονίων πόλιν συνηγάκασε λῦσαι τὴν πολιορκίαν...

χον πρὸς ἀλλήλους οἱ μικρόνους βασιλεῖς τῆς Βιθυνίας, καὶ τέλος ὑπὸ τῶν Λατίνων, κακῶς ἐπενήργησαν καὶ εἰς τὰ χωρία ταῦτα, ὡς ὁηλοῦται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐρειπίων, μαρτυρούντων ἐνταῦθα ἄλλοτε ἀκμαζούσας κωμοπόλεις. Τὸ ὅτι δὲ τὰ μέρη ταῦτα ἀπετέλεσαν μέρος τοῦ Φραγκικοῦ κράτους λέγει εἰς ἡμᾶς τοῦτο Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης ἐν χρονικῇ¹: *Ποιματηρόν τε καὶ Λευτιανόν μεχρι τοῦ Λοπαδίου αὐτοῦ δεσπότας ἐγίνωσκον Ἴταλοὺς, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ τῆς Βιθυνίας πάντα μεχρι Νικομηδείας αὐτῆς. Περιέστησαν δὲ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κατοχὴν κατὰ τὸ 1326, ὅτε κατὰ τὸν Χάμμερ ἐκυριεύθη ἡ διάστημος τότε Ἐλενούπολις, μολονότι οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι τιθέασιν τὸ γεγονός ὀλίγον βραδύτερον². Ἀλωθείσης τῆς Ἐλενουπόλειος ἤτις ἦν μητρόπολις τῶν περίξ χωρίων καὶ ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Δρέπανον, μετωνομάσθη δ' ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἁγίας Ἐλένης μητρὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (ἧς ὁ πατὴρ ἐνταῦθα εἶχε ξενῶνα, ἀντὶ δὲ τούτου ἐκτίσθησαν μετὰ τὴν ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἐπάνοδον αὐτῆς, λαμπρὰ ἀνάκτορα καὶ νοσοκομεῖα³) — οὐδὲν τῶν καθ' ἡμᾶς χωρίων ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῆ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν, ὡς ὁ ἴδιος Χάμμερ ὑπεννοεῖ λέγων διὰ ταῦτα ἐξηπλώθησαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ ταύτης χωρία.*

Ἡ ἀνάγκη τοῦ φέρειν πάγον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους ἀποδεικνύει τὸ Κατιρλίον ἀρχαῖον, ἴσως

1. Patrologia τοῦ Migne τόμ. 140, στήλη 997.

2. Χάμμερ Ἱστορία τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἑλλην. μετάφρασις Κωνσταντίνου Κροκιδᾶ τόμ. Α', σελ. 99—100.

3. Γίβων. κεφ. ΚΔ' σελ. 485.

μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος συνοικισθὲν, διότι οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς φαίνονται ὑπάρχουσαι ἀποθῆκαι πάγου. Ἐπιτήριος τις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου φέρων χρονολογίαν 1642 καλεῖ τὸ χωρίον *Κατιρλί*. Κατὰ τὸ 1755—60 ἡ κωμόπολις αὕτη ἐγένετο γνωστοτέρα καὶ ἐπισημοτέρα ἕνεκα μοναχοῦ τινος Ἀνδρίου, Αὐξεντίου τοῦνομα, ὅς διὰ τῶν τρόπων αὐτοῦ ἐπέσυρε πλῆθος καθ' ἐκαστὴν εὐγενῶν ἐκ τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν περίξ κωμοπόλεων καὶ χωρίων. Ἡ κωμόπολις αὕτη τότε εἶδε καὶ πατριάρχας καὶ ἐτέρους ἐπισήμους ἄρχοντας, ἡ δὲ παραλία τοῦ Κατιρλίου ἔβριθε πλοιαρίων, ἅτινα ἦσαν πλήρη ἀναπήρων καὶ ἀσθενῶν, ὡς ἡ παράδοσις λέγει, ἀπεκδεχομένων παρὰ τοῦ εἰρημένου Αὐξεντίου, ὃν ὡς ἅγιον ἐτίμων, τὴν ἴασιν καὶ θεραπείαν αὐτῶν· ὅθεν πλῆθος χρυσοῦ καὶ ἄρθρα δῶρα εἰτέρρεον ἐντὸς τοῦ χωρίου. Οὐκ ἔστιν ἐμὸν ἴσως ἵνα ἐξετάσω ἂν ὁ εἰρημένος Αὐξέντιος πρόπη νὰ κατατρυφῆ εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγίων, ὡς οἱ ἐνταῦθα πράττουσιν, ἢ ν' ἀποκλεισθῆ ὡς ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία φρονίμως διατάττει, ἀναλογιζόμενος ὅμως τὰ ὑλικά μέσα, ἅπερ εἶχεν ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, ἣν ἐξήσκει ἐπὶ πολλῶν ἀρχόντων καὶ εὐγενῶν, ὡς καὶ ἐπὶ πλείστου φανατικοῦ ὄχλου, καὶ ὅτι ὤφειλεν ἂν οὐχὶ πάντα, ἀλλὰ τοῦλάχιστον μέρος αὐτῶν νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς σχολῆς καὶ ἐτέρου φιλοφρονητικοῦ ἔργου τοῦ χωρίου, εἰς ὃ τοσοῦτον ἐτιμᾶτο, οὐδὲν δὲ ὡς γινώσκωμεν τοιοῦτον πράξις, δὲν δύναμαι εἰμὴ σφοδρῶς νὰ κατακρίνω καὶ ψέξω τὸν εἰρημένον Αὐξέντιον ὡς ἄμουσον ὄλωσ καὶ ἀφιλόκαλον, ἰδιοτελῆ δὲ καὶ κατὰ πολὺ ἀπέχοντα τῆς ἀποδοδομένης αὐτῷ ἀγιότητος. Ἄλλ' ἡ κωμόπολις Κατιρλίου καὶ εἰς τοὺς

μετέπειτα χρόνους διετέλει όλονὲν γνωστωτέρα καὶ ἐπισημοτέρα γιγνομένη τῶν λοιπῶν, διότι ἦν ὁ σταθμὸς τῶν πλοιαρίων τῶν μετακομιζόντων ἐπιβάτας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Μουδανίων εἰς Ἀνατολήν καὶ τανάπηλιν, μέχρις ἐτου συστηθῆ ἀκτοπλοικὴ ἐταιρεία πολλοὺς ἐπισήμους ἀνδρας καὶ μεγιστάνας ἔτι ἐγνώρισε τὸ Κατιρλίον, ἀφ' ὧν οὐκ ὀλίγον ἠδύνατο νὰ ὠφελθῆ ὕλικῶς τε καὶ ἠθικῶς. Κατὰ τὸ 1800 ὑπῆρξεν ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Νικομηδείας, ἡ δὲ διανοητικὴ κατάστασις τοῦ χωρίου φαίνεται καλλιτέρα τῆς τοῦ πρώην χρονικοῦ διαστήματος, διότι ἐντεῦθεν ἄρχεται ἵνα διδάσκωνται ἐν τῇ σχολῇ ἑλληνικὰ μαθήματα, ἀν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τινα ἔτη διεκόπησαν. Κατὰ τὸ 1819 ἐπεσκέψατο τὴν κωμόπολιν ταύτην ὁ περιηγητὴς ὑποκόμης Marcellus περιοδεύων τὴν Ἀνατολήν, ὡς σημειοῖ εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ, ἀναβάς δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀργυρθωνίου εἶδε τὰς ἀποθήκας τοῦ πάγου. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840—1872 τὸ Κατιρλίον ἐβράσεν εἰς μεγίστην εὐπορίαν διὰ τοῦ ναυτικοῦ αὐτοῦ, ἀκμαίου τότε ὄντος καὶ ζηλωτοῦ. Κατὰ τὸ 1872 ὁμοῦς τρομερὰ καταιγὶς ἐπισκλήψατα κατέστρεψεν ἅπαν τὸ ναυτικὸν τῶν Κατιρλιωτῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ νήσῳ Θουιάδι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ὕλικὴ παρακμὴ τοῦ χωρίου, ἥτις ὁσημέραι βαίνει ἐπὶ τὰ χεῖρω. Κατὰ τὸ 1865 πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἀπετέρωσε τὴν μητρόπολιν, ἥτις ἦν τότε σχολή, ὡς καὶ τινὰς περίξ αὐτῆς οἰκίας. Κατὰ τὸ 1875 ὁ ἐν τῷ χωρίῳ χεῖμαρρος ἀπεχέρσωσεν οὐκ ὀλίγους ἀμπελῶνας, συμπαρατῦρας καὶ δέκα οἰκίας.

Τὸ δὲ Κουρίον ἐστὶ γνωστότατον ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπὸ τὰ ὀνόματα, ὡς εἶπομεν, Σωτηροπόλις καὶ

Πιθουόπολις διὰ τὸ ἐνταῦθα μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὰ αὐτόθι θερμὰ ἱαματικά ὕδατα, τὰ Πιλοπύθια καλούμενα· ἔτι δ' ἐπιστιμότερον καθίσταται εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, διότι ὡς λέγουσιν οἱ ἱστορικοὶ Βυζαντινοὶ, βασιλεῖς καὶ βασίλισσαι ἀπήρχοντο συνεχῶς διὰ θαλάσσης εἰς τὰ οὐ τοσοῦτον μακρὰν τῆς πόλεως θερμὰ ἱαματικὰ νερά. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν περὶ τοῦ Κουρίου, ἀρῶμεθα τοῦτο ἐκ τοῦ Κεδρηνοῦ, ὅθεν καθήκον ἔχομεν πάντες καὶ ἰδίᾳ οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων, ν' ἀπονεύωμεν τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν χρονογράφον τοῦτον. Οὗτος, ἐμιλῶν περὶ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, γράφει ὅτι οἱ Ἀργοναῦται ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν Ἰάσονα τὸν Θετταλὸν, Πολυδεύκην, Ὑλλον, Τελαμῶνα καὶ τοὺς λοιποὺς μεταβαίνοντες εἰς Κολχίδα, καὶ θέλοντες νὰ διαβῶσι διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, ἐμποδίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κυζίκου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ τοπαρχοῦντος, ναυμαχίαν πρὸς αὐτοὺς κροτήσαντος· αὐτοὶ ὁμοῦς τότε νικήσαντες, ἐκυρίευσαν τὴν Κύζικον, μητρόπολιν οὖσαν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι ὁ Κύζικος, ὅστις ἐφρονεύθη ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ἦτο συγγενὴς αὐτῶν, συγγνώμην αἰτοῦντες, καὶ τούτου τὴν σκιάν ἵνα ἐξιλεώσωσιν, ἔκτισαν αὐτόθι θαυμασιώτατον ἱερόν. Μετὰ ταῦτα μετέβησαν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Θερμῶν, ἐκεῖ δὲ ἀφοῦ προσήνεγκον θυσίαν ἠρώτησαν τὸν Θεὸν Ἀπόλλωνα, λέγοντες: *Προφήτευσον ἡμῖν Φοῖβ' Ἀπολλων, τίνας ἂν εἴη δόμος οὗτος· ἀκούουσι δὲ τὰ ἐξῆς: Ὅσα μὲν πρὸς ἀρετὴν καὶ κόσμον ὄρωρε ποιεῖτε· ἐγὼ δὲ ἐφετμῆω τρεῖν ἕνα μόνον ὑψιμέδοντα θεόν, οὐ λόγος ἀφθι-*

τος ἐν ἁδαίῃ Κοίρη ἔγκυος ἔσται· οὗτος ὡσπερ τόξον πυριφόρον μέσον διαδραμιῶν ἄπαντα κόσμον, ζωγήσας πατρὶ προσάξει δῶρον. Αὐτῆς ἔσται δόμος οὗτος. Μαρία δὲ τοῦτομα αὐτῆς. Τὸν χρησμὸν τοῦτον λαβόντες οἱ Ἀργοναῦται —ἐξακολουθεῖ ὡς νοεῖ ὁ ἀναγνώστης ἢ τοῦ Κεδρηνοῦ διήγησις— ἐχάραξαν ἐπὶ λίθου μαρμάρου γράμμασι χαλκίνοις, ἀναστηλώσαντες εἰς τὸ τοῦ ναοῦ ὑπέρθυρον, καὶ τοῦτον ὀνομάσαντες τῆς μητρὸς Θεῶν Ῥέας¹. Τὸν εἰδωλικὸν τοῦτον ναὸν οἱ χριστιανοὶ πολλῶ ὕστερον, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος, μετεποίησαν εἰς ναὸν τῆς Θεοτόκου².

Τὰ αὐτόματα ταῦτα Πύθια ἐπεσκέψατο καὶ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου, χάριν τῆς πασχούσης ὑγείας αὐτοῦ, ὅτε ἀπὸ Νικομηδείας ἐπορεύετο εἰς ἐκστρατείαν τινά· ἀλλ' ἐκεῖ τῆς νόσου δεινότερον συσχύσης αὐτὸν, δι' Ἐλενουπόλειως (Γιάλοβας) ἤλθεν εἰς Χάρακα (τουρκιστὶ Χέρεκε), ἐνθ' καὶ ἐτελεύτησεν³. Τὰ Πιλοπύθια ταῦτα ἐπεσκέψατο καὶ ἡ διάσημος Θεοδώρα ἡ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος Μ. Ἰουστινιανοῦ, ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν ἐν καιρῶ τῆς νεότητός της ὑπὸ τῶν ἀκολασιῶν ἐξασθενηθεῖσαν

1. Κεδρηνοῦ Σύνοψις ἱστοριῶν, ἐκδ. Βόννης, τόμ. Α', σελ. 309—310.

2. Ταῦτά τε καὶ αἱ παραπομπαί μου γίνονται κατὰ τὴν διατριβὴν τοῦ φίλου κ. Μ. Ι. Γεδεών, ὑπὸ τὸν τίτλον Πύθια θερμὰ ἢ Πιλοπύθια δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ ἐφημερίδι Κωνσταντινουπόλει τὸν αὐγούστον τοῦ 1886.

3. Κεδρηνοῦ τόμος Α', σελ. 519.

φύσει ἀδύνατον αὐτῆς ὑγείαν, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνεκδότοις. Ἡ δὲ συνοδεία, ἢ παρακολουθήσατα αὐτὴν κατὰ τὴν εἰς τὰ Θερμὰ μετάβασίν της, ἀπετελείτο, κατὰ τὸν Γίββωνα, ἐκ τεσσάρων χιλιάδων ἀτόμων, ἐν οἷς ὁ πρῶτος τῶν πρακτόρων, ὁ μέγας θησαυροφύλαξ, πλείστοι δοῦκες καὶ κόμητες, οὐκ ὀλίγοι δὲ στρατηγοί. Διένειμεν ἀπείρους ἐλεημοσύνας εἰς τε τὰς ἐκκλησίας, τὰ μοναστήρια καὶ τὰ νοσοκομεῖα ὅπως ἀνακτήσῃται τὴν ἀπολεσθεῖσαν ὑγείαν αὐτῆς, οἱ δὲ ἱερεῖς διετάγησαν ἵνα εὐχωνται ὑπὲρ αὐτῆς· ἀλλ' ὅμως τὰ πάντα φροῦδα ἀπέβησαν, καθόσον προσβληθεῖσα ὑπὸ καρκίνου, ἀπέθανε κατὰ τὸ 548 ἐν ἡλικίᾳ 37 ἢ 38 ἐτῶν (Theodora chalcedonensis synodis inimica canceris plaga toto corpore perfusa vitam prodigiose finivit. Vidon Tunensis) Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἔχυσε πικρὰ δάκρυα ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὠκοδόμησε περὶ τὰ Πιλοπύθια ἀνάκτορα, ἅπερ ἐσώζοντο μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν¹, ὡς καὶ μέγαν ξενῶνα, ἐνῶ διέμενεν ἡ πολυάριθμος συνοδεία τῆς αὐτοκρατορίας· ἠντρίπισε δὲ μεγάλως καὶ τὰ λουτρά. Τοιοῦτοι λοιπὸν ἐπίσημοι ἄνδρες μεταβαίνοντες εἰς τὰ λουτρά διήρχοντο διὰ τοῦ Κουρίου, ἀφίνοντες οὐκ ὀλίγον χρυσὸν εἰς τὸ χωρίον, πλείστα δὲ θυμιάματα, δῶρα καὶ ἀναθήματα εἰς τὰς ἐκεῖ ἐκκλησίας καὶ μονὰς. Περὶ

1. βλέπε καὶ τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν διατριβὴν τοῦ κ. Μ. Ι. Γεδεών καὶ Νικητὰ Χωνιάτην.

τὰ Ιαματικά ταῦτα ὕδατα κατέφυγεν ὁ στρατὸς τῶν πρώτων σταυροφόρων ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς αὐτῶν Πέτρον τὸν Ἐρημίτην καὶ Βαλτέρον τὸν Ἀκτῆμονα ὅσος διεσώθη ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἥττης αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, τοσαύτη δὲ ἦτον ἡ καταστροφὴ αὐτῶν ὥστε ἐκ τῶν ὄστων τῶν φονευθέντων ἀνήγειραν πύργους καὶ πυραμίδας.

Οἱ τὰ Βιθυνικὰ γράψαντες (ἐν σελίδι 44) λέγουσιν ὅτι ὁ Χάμμερ ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ, ἐν σελίδι, ἣν καὶ αὐτοὶ ἀγνοοῦσι, καθότι ὡς εἶπομεν παρερμηνεύουσι τὸν Texier, ἀναφέρει ὅτι παρὰ τὰ Πιλοπύθια ὑπέστησαν μέγιστον ὄλεθρον οἱ ἐκ τῆς ἥττης διασωθέντες ἐν Νικαίᾳ Σταυροφόροι, ἀντὶ νὰ γράψωσιν, ὡς εὐκόλως ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης, αἰὶ ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἥττης διασωθέντες». . . ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἀναφέρει ὁ Χάμμερ, οὐδ' ἦν ποτὲ δυνατόν νὰ καταστραφῇ ὁ στρατὸς παρὰ τὰ λουτρὰ τοῦ Ἰαλακαβάτ, ὡς καλεῖ ταῦτα ὁ ἱστορικός, ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, διότι τὰ μέρη ταῦτα, ὡς γινώσκομεν, εἰσέτι κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν.

Ἡ κατάστασις τοῦ Κουρίου ὑπὸ πάσας τὰς ἐποχεῖς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ, ἰδίᾳ ὅμως ἐν τῇ Βυζαντινῇ, φαίνεται ἀκμάζουσα καὶ ἀθηροτέρα τῶν λοιπῶν πέριξ χωρίων, ἐπισκιαζομένων ὑπὸ τῆς δόξης αὐτοῦ, ὅθεν καὶ οὐδαμῶς λόγος γίνεται ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων γεωγράφων ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν περὶ αὐτῶν, οὐδ' ὀνομαστὶ καλοῦνται τὰ λοιπὰ πέριξ χωρία, ἅπερ ἄλλως τε ἀφανῆ καὶ ἀγνωστα ἦσαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Κουρίον. Ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας διετῆρει τὸ νῦν ἄσημον χωρίον, ἕνεκα τῶν ἰαματικῶν αὐτῷ θερμῶν ὑδάτων, ἐξέλιπεν

ἤδη πρὸ 500 ἐτῶν· ὀλίγοι δὲ τὴν σήμερον ἐπισκέπτονται τὰ λουτρὰ ταῦτα, ἀντικατασταθέντα διὰ τῶν τῆς Προύσης, εἰς ἃ μεταβαίνουσι πάντες οἱ ἐπίσημοι ἄνδρες. Δὲν βλέπει τις ἐν Κουρίῳ ἤδη συρροὴν λαοῦ συνοδευόντος βασιλίσσας ἢ ἑτέρους ἐπισήμους ἄνδρας, οὔτε πλοῖα ἐρχόμενα μακρῶθεν ἵνα λάθωσι χρησμούς καὶ καταθέσωσι πολύτιμα δῶρα πρὸ τοῦ βωμοῦ αὐτῶν· ἡρεμία καὶ ἀκίνησις ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ, σπάνις δὲ ξένων καὶ περιέργων θεατῶν ὑπάρχει· ὀλίγισταί τινες οἰκογένειαι ἐπισκεπτόμεναι τὰ λουτρὰ τὸ θέρος, ἀντικαθιστάσι τὰς βυζαντινὰς ἐπισήμους ἐπισκέψεις· ὅθεν καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Κουρίου δὲν εἶναι καλλιτέρα τῆς τοῦ Κατιρλίου.

Ζώσας ἀποδείξει τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Κουρίου ἔχομεν α'] ἀνάγλυφόν τι ἐπιτύμβιον, σωζόμενον ἐν τῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἀρ' ἐνός μὲν γυνῆ ἐπὶ ἔδρας καθημένη, ἢ τεθνηκυῖα, ἀπέναντι δὲ αὐτῆς ὁ ἀνὴρ τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ὀρθλαμούς ἔχων, οἶνει ὀλοφυρόμενος, κάτωθι αὐτῶν τὰ τέκνα ὀδυρόμενα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς, πλησίον δὲ λέμβος ὅπως μετενέγκη τὴν θανοῦσαν· τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο φαίνεται ἀνήκον εἰς τὸν Β' ἢ Γ' αἰῶνα· β'] τὰς κεκολοβωμένας ἐπιταφίους ἐπιγραφὰς ἐπὶ ὀγκωδестάτων μαρμάρων ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὄντων· καὶ γ'] τοὺς ἐν τῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν κίονας ἀνήκοντας κατὰ τὴν γνώμην τῶν εἰδημόνων εἰς εἰδωλοατρικὴν ἐποχὴν. Τὸ Κουρίον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος φαίνεται ὅτι ἦν μᾶλλον καταφικημένον τῆς σήμερον, διότι εἶχε πέντε ἱερεῖς ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τινος ἐπιγραφῆς ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγίου Χαρχλάμπους ἔχουσης οὕ-

τω : « Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Γρηγορίου ἱερομοιάχου, Θεοφίλου καὶ Κωνσταντίνου τῶν κερέων, Δοσιθέου ἱερομοιάχου, Δημητρίου κερέως, Γεωργιάκη καὶ Ἀντίκας, ἐν ἔτει ἀγ'ϑθ' »· τὴν σήμερον μόλις δύνανται νὰ ζήσωσιν οἱ δύο ἱερεῖς, ἐξ ὧν ὁ εἷς κατὰ καιροὺς γίνεται καὶ διδάσκαλος τοῦ χωρίου.

Κατὰ τὸ 1878 πυρκαϊά τις συμβᾶσα ἐν Ἀγίᾳ Κυριακῇ ἀπετέρωσε τὸ ἡμισυ περίπου τούτου τοῦ χωρίου, δι' ἣν οἱ κάτοικοι περιέστησαν εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, ἥδη ὅμως ἡ οικονομικὴ κατάστασις τοῦ χωρίου φαίνεται βελτιουμένη. Κατὰ τὸ 1865 πλημμύρα γενομένη ἐν Ἀλβανιτοχωρίῳ, κατερείπωσεν οἰκίας τινάς, ἐργαστήρια καὶ δύο μύλους· ἡ οικονομικὴ καχεξία ἐστὶ μεγαλειτέρα, ἀποδιδόμενη δικαίως εἰς τὸ ἄγονον τῆς γῆς.

Περὶ τὴν μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ Ἀρμουτλίου κεῖνται τὰ θερμὰ ἰαματικὰ ὕδατα, τὰ ὅποια καθηγίασεν ἡ κοινὴ παράδοσις πιστεύουσα τὴν ὑπεράνω αὐτῶν ἔχει τινι γηλόφῳ διαμονὴν τῶν τριῶν ἁγίων ἀταδέλφων, Μητροδώρας, Μηνοδώρας καὶ Νυμφοδώρας, μαρτυρησασῶν ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐπὶ Μαξιμίνου τῷ 235 μ. Χριστῶν, ὅθεν καὶ μέχρι σήμερον Ἀγλαῖς καλοῦνται τὰ ὕδατα ταῦτα, ἧτοι ταῖς ἁγίαις ἀριερωμένα· ἐπὶ μιᾶς δεξαμενῆς σώζεται καὶ εἰκὼν τῶν ἁγίων τούτων· οὐ μακρὰν δὲ τῶν ὑδάτων δέκνυται καὶ ὁ τάφος αὐτῶν, ἐξ οὗ οἱ πιστοὶ λαμβάνουσι γῆν πρὸς θεραπείαν πάσης ἀσθενείας. Τοσοῦτον δὲ σέβας ἔχουσιν οἱ ἐνταῦθα κάτοικοι εἰς τὰς ἁγίας ταύτας, ὅς θεωροῦσι καὶ προστάτιδας τῶν τε θερμῶν ὡς καὶ τοῦ χωρίου αὐτῶν, ὥστε καὶ ὄνυμα γυναικῶν

συνώνυμα ταῖς ἁγίαις ἔχουσιν, ἵνα δὴ τεκμηριώσωσι τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν τῶν μαρτύρων τούτων, ἅς εἰς τῶν καθ' ἡμᾶς βυζαντινολόγων μεταφέρει εἰς Κουρίον', πρὸς Ὀλίφιν τῶν Ἀρμουτλιωτῶν, βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ ἀξιοπίστου Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ, ὅστις τὸν λόγον περὶ αὐτῶν ποιούμενος λέγει ὅτι διέμενον ἐν τινι γηλόφῳ οὐ πόρρω τῶν Πυθίων θερμῶν.

1. Μ. Ι. Γεδεὼν ἐν διατριβῇ αὐτοῦ περὶ Πιλοπυθίων, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν τοῖς πέρυσιν ἐν τῷ Νεολόγῳ ἐκδοθείσας Ἐντρία ἡμέραις ὑπὸ τὸ Ἀργαθώτιον Ὄρος.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΝΑΟΙ, ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ, ΜΟΝΑΙ,

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ,

ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΝΔΡΕΣ

Ότε ο χριστιανισμός ήρξατο διαιδόμενος υπό των Ἀποστόλων, εκπολιτίζων και αναπλάσσων τους ένστερνιζομένους αυτόν, πρώτοι οί Βιθυνοί των άλλων ανατολικών λαών φίνεται οτι ήσπάσθησαν αυτόν κηρυττόμενον υπό των μαθητών του Χριστού Πέτρου και Ἀνδρέου· αλλά μόλις ήρξατο εξαπλούμενος κατά την χώραν ταύτην και ιδίαι κατά τὰ παράλια, ή Νικομήδεια είδε μέχρι των χρόνων του Μ. Κωνσταντίνου πολλούς αγίους μάρτυρας, ών τὰ όνόματα ούκ έστιν ίδιον έμου ίνα αναφέρω. Ἀλλά θείαι συνάρσει, καταβαλών ο αυτοκράτωρ ούτος τους αντιπάλους του, και γενόμενος μονοκράτωρ, τότε την μέν χριστιανικήν θρησκείαν άνεκήρυξεν επισήμως, τους δέ χριστιανούς έπροστάτευε δι' αυτοκρατορικών διαταγμάτων, και ή χριστιανική θρησκεία πλέον ταχέως

διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν Νικομηθεΐας, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὴν Ἐλενούπολιν (Γιάλοβαν), ἣν αὐτὸς ἔκτισε καὶ ἐκαλλώπισεν· οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐλευθέρως ἐθρήσκουν, καὶ οὐχὶ ὡς πρὶν ἐν κατακόμβαις καὶ σπηλαίοις· πολλοὶ δὲ μετὰ ταῦτα χριστιανοὶ, ὑπὸ θείου ζήλου κινούμενοι, κατέλαβον τὰς κορυφὰς καὶ τὰς κλιτύας τοῦ Ἀργανθωνίου, ὅπως ἐν ἡμεῖς, καὶ ὑπ' οὐδενὸς περισπασμοῦ ἐνοχλούμενοι, ἀριερωθῶσιν εἰς τὴν λατρείαν ψυχῆ τε καὶ σώματι τοῦ Χριστοῦ· οὗτοι λοιπὸν ἀπετέλεσαν τὸν μοναχικὸν συνοικισμόν, ὃς ἦν διαδεδομένος ἐνταῦθα εἰς πλείονα βαθμὸν τῶν λοιπῶν χωρῶν, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐρειπίων καὶ τῶν σωρῶν τῶν πετρῶν, ἀποτελουσῶν ἄλλοτε οἰκητήρια εὐλαβῶν μοναχῶν, ἅπερ ἐνταῦθα σημειῶ ὅπως πεισθῶσιν οἱ ἀναγνώσται μου περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου¹.

Εἰς ἡμίωρον ἀπέστasin ἀπὸ τοῦ Κατιρλίου εὑρηται ἀγίασμα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρομίου, περιβληθὲν ἐσχάτως ὑπὸ μικροῦ τινος οἰκοδομήματος, ἐνθα καίεται λύχνος ἀειθαλλῆς διατηρούμενος καὶ ἀκόμητος ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν διαβατῶν· τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγιάσματος ἐστὶ ψυχρὸν καὶ καλὸν πρὸς πόσιν· ἐνταῦθα

1. Ταῦτα πάντα καίπερ οὐχὶ ἅπαξ καὶ δις ἀλλὰ πολλάκις ἐπεσκεψάμην καὶ μετ' ἐπιστάσις ἐξήτασα, οὐχ ἥττον ὅμως, ὅπως ἢ περὶ τούτων ἔκθεσις ὡς καὶ αἱ κρίσεις μου ὧσιν ἀλάθητοι, παρακλίεσα τὸν ἐλλόγιμον φίλον μου κ. Μανουὴλ Γεδεών, ὃς πᾶν εὐγενῶς ἐδέχθη τὴν παράκλησίν μου ὀδηγήσας με ἐν πολλοῖς κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐνταῦθα, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους· διὸ γρῆος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ θεωρῶ ὅπως ἀπονεύμω καὶ δημοσίᾳ τὰς ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστίας μου.

προσερχόμενοι οἱ χριστιανοὶ ἀφίνουσι μέρος τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ὅπως ἀπαλλαγῶσι πολυχρονίου πυρετοῦ. Δέκα δὲ περίπου μέτρα ἀπέχων τοῦ ἀγιάσματος σώζεται τοῖχος κατηρειπωμένος, ἐκ πλίνθων δὲ καὶ λίθων ὠκοδομημένος, ἀποτελῶν μέρος μονῆς· μικρὸν ἀνασκάψαντες ἄλλοτε οἱ κάτοικοι ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν τοίχων τούτων εὔρον κίονας, κιονόκρανα, καὶ μάρμαρόν τι ἀγίας Τραπεζῆς· καὶ τὸ μὲν μῆκος τῆς μονῆς, ὡς τὰ ἐρείπια δεικνύουσιν, μόλις ἐστὶ δέκα μέτρων, τὸ δὲ εὖρος τεσσάρων· ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν τοίχων καὶ ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν λίθων φαίνεται ἡ μονὴ αὕτη ἰδρυθεῖσα κατὰ τὸν Θ' μ. Χ. αἰῶνα· ἐκτὸς τῶν τοίχων εὐρέθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων νομίματα Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου· ἐπεὶ δὲ ἐφ' ἰκανὸν διάστημα φαίνονται ἐρείπια πλίνθων ὀπτῶν, καὶ σωροὶ λίθων, ἡ μονὴ αὕτη ἦν ἄρα οὐκ ἐκ τῶν ἀτήμων· τίς ἦν ὅμως αὐτῆς ἡ τότε κλήσις καὶ τίνες οἱ ἐνταῦθα μονασσάντες, τοῦτο ἀνασκαφῆς μόνον δύνανται νὰ διαβεβαιώσωσι καὶ φωτίσωσιν ἡμᾶς. Ἀπέχων τοῦ νὰ φανῶ λίαν τολμηρὸς οὐδὲν περὶ τούτου λέγω ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπισυλασσομένους ἵνα ὁμιλήσω μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς, αἵτινες μελετῶνται ἵνα γίνωσιν ἐνταῦθα. Ἡ καταστροφή τῆς μονῆς ταύτης εἰκάσω ὅτι συνέβη ἐπὶ λατινοκρατίας· διότι ὄντες οἱ λατῖνοι ὡς γινώσκωμεν, φανατικοὶ, τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν θρησκείαν ἤτον ἀδύνατον ν' ἀνέχωνται ὡς οὐδὲ πλεσίον αὐτῶν ὀρθοδόξους μοναχοὺς, εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν ὄντας καὶ ἄνευ ὑποστηρίγματος τινος, ἀφοῦ πλέον ἐντὸς τῶν πόλεων ἐσύλουν ἱερά κειμήλια καὶ πᾶν ὅ,τι εὐμετακόμιστον, καὶ κατὰ τὴν τέχνην ζηλωτὸν καὶ ἐπίφθονον· τὴν δὲ ἰδέαν μου ταύτην ἐπιβεβαίωσι καὶ ἡ παράδοσις τῶν

ένταυθα γερόντων, οὓς ἐξετάσας ὡς ἐκ συμφώνου ἀπὸ στόματος αὐτῶν ἤκουσα ὅτι ταῦτα πάντα τὰ μοναστήρια κατηδάφισθησαν ὑπὸ τῶν φράγκων καὶ τοῦ πάπα, ὃν ἐξ ἀκοῆς οἶδασι μόνον, ἀγνοοῦντες δὲ τίς ἐστὶν ὁ πάπας νομίζουσι τοῦτον ὡς μέγαν καὶ ὑπέρτατον τυραννικὸν βασιλέα ἀρξάντα τῶν μερῶν τούτων. Κατὰ τὴν 29 Αὐγούστου ένταῦθα τελεῖται πανήγυρις.

Εἰς ἀπόστασιν δέκα λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Κατιρλίου κεῖται ἕτερον τι ἀγίασμα τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου λίθος τις περιβάλλων τὸ ἀγίασμα ἀποτελεῖ τῆς ὅλης οἰκοδομῆς τὰ ἐρείπια· οὐχ ἤττον ὅμως καὶ ένταῦθα εὐρέθη νόμισμα τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος, καίπερ ἐξ αὐτοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς ένταῦθα ὑπάρξεως ποτὲ μονῆς ἢ παρεκκλησιδίου· κατὰ τὴν 2 Μαΐου συναζόνται οἱ κάτοικοι ένταῦθα καὶ τελοῦσι πανήγυριν.

Πρὸς νότον τοῦ Κατιρλίου, εἴκοσι περίπου λεπτά μακρὰν αὐτοῦ, κεῖται τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐξ οὗ καὶ τὴν κλησιν ἔσχεν ὅλη ἐκείνη ἢ περιοχὴ· οὐδὲν ἶχνος ἀρχαιόσητος ἀπαντᾷ τις ένταῦθα εἰμὴ ὕδωρ ἀναβλύζον ἐκ τῆς γῆς, οὐχ ἤττον ὅμως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τελεῖται πανήγυρις οὐ σμικρά. Βορειοανατολικῶς τοῦ χωρίου κεῖται ἕτερον ἀγίασμα, τὸ τῆς ἁγίας Ἐλένης. Καὶ ένταῦθα οὐδὲν τεκμήριον τῆς ὑπάρξεως ἄλλοτε μονῆς εὐρηται· οὐχ ἤττον ὅμως τὴν 21 Μαΐου τελεῖται πανήγυρις ὑπὸ τῶν φίλων τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν πανηγύρεων. Δύο ὥρας μακρὰν τοῦ Κατιρλίου, ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου, ἐξ οὗ καταφαίνονται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ Προποντίς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ Κιανὸς κόλπος καὶ τὰ

χιονοσκεπὴ κάρηνα Οὐλύμποιο θίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἔχοντα, κεῖται κατηδάφισμένος τοῖχος τοῦ προφήτου Ἰησοῦ ἐπωνυμούμενος. Ὁ τοῖχος οὗτος, ἐκ πλίνθων ὀπτῶν καὶ λίθων συνιστάμενος, ἐστὶ λείψανον μονῆς μόλις ὀκτώ πήχεων τὸ μῆκος καὶ τεσσάρων τὸ βάθος· τὸ εἶδος τῆς οἰκοδομῆς τῶν τοίχων ἀνάγει τὴν γένεσιν αὐτοῦ εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀνασκαφαί μόνον δύνανται νὰ ἐξακριβώσωσι τὴν ἀλήθειαν, διότι οὐδεμίαν ἐπιγραφὴν ἢ ἐνεπίγραφον πλίνθων εὐρομεν, ὅπως δυνηθῶμεν ἀποκαλύψαι τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ὄρος τοῦτο, καίπερ δύσβατον καὶ ἀνωφερὲς οὐδὲν ἤττον ἢ τὸ τοῦ Καρμήλου, μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαθείας ἀναβαίνουσιν οἱ κάτοικοι, ὅπως προσενέγκωσι τὴν ἐξιλαστήριον θυσίαν αὐτῶν συνισταμένην ἐξ ἀλεκτόρων ἢ αἰγῶν κατὰ τὴν 20 Ἰουλίου.

Κατὰ δὲ τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου εὐρηται βυζαντινὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καλουμένη, ἧς οἱ τοῖχοι, ὁμοιάζοντες τοῖς τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου, ἀνεκαλύφθησαν πρὸ δέκα ἐτῶν κατακεχωσμένοι ὄντες· ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ὑπὸ γῆν, ἣν διήρχοντο ἄνθρωποι καὶ κτήνη δένδρα δὲ εἶχον φυτευθῆ, ὑπῆρχον τοῖχοι ἐξ μέτρων τὸ ὕψος· οἱ τοῖχοι οὗτοι ἐπισκευασθέντες ὀλίγον καὶ ἐπιστεγασθέντες, ἀποτελοῦσιν ἤδη ἐκκλησίαν μᾶλλον, ἢ μονὴν, ἀσυμπλήρωτον καὶ μὴ ἐγκαινισθεῖσαν ἔτι, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐνδείας τῶν κατοίκων ἔμεινεν ἀτελὲς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὅπερ περιποιεῖ μεγίστην τιμὴν τοῖς κατοίκοις τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου. Ὅθεν εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο εἰάν ἐγίνετο συνεισφορὰ καὶ συνδρομὴ τις παρὰ τῶν ὀρθοδόξων τῶν πέριξ χω-

ρίων, ὅπως ἀποτελειώσωσι τὸ τόσον θεάρεστον ἔργον, ἔπερ μετ' ἀδημονίας καὶ θλίψεως βλέπει πᾶς τις εὐσεβῆς καὶ ζῆλον ἔχων πρὸς τὰ καλὰ ἡμιτελῆς καὶ κινδυνεῦον ἵνα καὶ πάλιν καταστραφῇ καὶ οὕτως ἐκμηδενθῶσιν οἱ τόσοι κόποι καὶ αἱ δαπάναι τῶν Ἀλβανιτοχωριτῶν· οἱ κίονες τῆς μονῆς ταύτης κατεσκευάσθησαν περὶ αὐτὴν, διότι ἀδύνατον ἀποβίνει διὰ τὸν ὄγκον αὐτῶν ὅπως οὗτοι μετακομισθῶσιν ἀλλαγῶθεν. Πλήθος πλίνθων ἐνεπιγράφων, ὡς ἔλεγόν μοι οἱ ἐγγύριοι, εὐρέθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῶν τοίχων, οἷτινες κατεκερματίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυρίων, μὴ ἐννοούντων τὴν ἀξίαν αὐτῶν.

Εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου κεῖται ἀγίασμα τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἐξ οὗ καὶ ἡ περιοχὴ ὅλη ἐκείνη ἐκλήθη· οὐ μακρὰν δ' αὐτοῦ κεῖνται ἐρείπια μονῆς, οὐ μεγαλειτέρως τῶν ὄσων πύργων τὸ μήκος καὶ τριῶν τὸ πλάτος. Ἐνταῦθα εὗρον σταυρὸν λίθινον μετ' ἐπιγραφῆς ἐπιγραφῆς ἄνευ χρονολογίας· οὐδεμίαν ἑτέραν ἐπιγραφὴν ἐπὶ πλίνθου ἢ ἐπὶ λίθων εὐρέθη πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας· ἐν τούτοις ὅμως ἐκ τῶν τοίχων βεβαιούμεθα ὅτι αὐτὴ ἦν σύγχρονος τῇ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ἐξ ἧς μόλις ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν.

ὑπεράνω τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου κεῖνται ἐρείπια μικρᾶς μονῆς, Λαύρας καλουμένης ὑπὸ τῶν ἐγγυρίων· αὕτη μόλις ἀπέχει τοῦ χωρίου δέκα λεπτά. Πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου κατὰ τὴν θέσιν Τσαλί εὕρηται σωροὶ λίθων καὶ πλίνθων ὡς καὶ κιονόκρανα ἀποτελοῦντα οἰκοδόμημα ποτέ· ταῦν καλεῖται ἀγία Τριάς. Ἐνταῦθα τελεῖται πανήγυρις κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ἐν Ἀρμουτλίῳ ἐν καὶ μόνον ἀγίασμα εὕρηται τὸ τοῦ ἀγίου Σπυριδῶτος, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου· ἐκτὸς ὕδατος τινός, οὐδὲν ἕτερον ἀπαντᾷ τις ἐνταῦθα· ἐν τούτοις κατὰ τὴν 12 τοῦ δεκεμβρίου τελεῖται πανήγυρις, ἐν ἣ ἔρχονται καὶ ἐξ Ἀλβανιτοχωρίου.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Κυριακῇ ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς ἀγιάσματα· εἰς ἀπόστασιν δέκα λεπτῶν κεῖται τὸ τοῦ ἀγίου Παρτελελήμονος, ἔπερ περικλειόμενον ὑπὸ τινων λίθων οὐδὲν εἰς ἔρευναν παρέχει· καίπερ ὅμως οὐδὲν ἶχνος καὶ τεκμήριον προὑπαρχούσης μονῆς ἢ παρεκκλησιδίου διασώζεται ἐνταῦθα, ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν πλήθος πανηγυριστῶν συνάγεται ἐκ τε τῆς Ἀγίας Κυριακῆς ὡς καὶ ἐκ Κατιρλίου καὶ Ἀλβανιτοχωρίου πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἐνδουμασιῶν αὐτῶν μᾶλλον καὶ διασκέδασιν ἐρχομένων, ἢ χάριν εὐλαθείας. Εἰς ἀπόστασιν πέντε λεπτῶν κεῖται τὸ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἐξ οὗ ὑδρεύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κάτοικοι.

Μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἀπὸ τῆς κώμης ταύτης κεῖται τὸ ἀγίασμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου περικεκλεισμένον διὰ μικροῦ οἰκοδομήματος ἐκ πλίνθων, ἐφ' ὧν ἀνεφύη φιλύρα τις οὐ σμικρὰ τὸ μέγεθος· εἰς τὸ ἀγίασμα τοῦτο φθάνει τις καταβαίνων τρεῖς λιθίνας βαθμίδας· οὐ μακρὰν τοῦ ἀγιάσματος σώζονται συντρίμματα πλίνθων καὶ λίθοι, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε μονή. Τὸ ὄρος, καίπερ δύσβατον καὶ ἀνωφερές, κατὰ τὴν 30 ὅμως Ἰουνίου ἀναβαίνουνσι τοῦτο μετὰ θυμάτων οἱ κάτοικοι Κατιρλίου, Ἀγίας Κυριακῆς καὶ Ἀλβανιτοχωρίου, ὅπως ἐπιτελέσωσι κατ' ἀρχαῖον ἔθος τὴν πανήγυριν. Ἡ ἐπὶ τοῦ

ἀγιάσματος φιλόρη, ιερὰ θεωρουμένη καὶ φυλακτῆριον πάσης ἀσθενείας, διαμελίζεται ὑπὸ τῶν πανηγυριστῶν.

Ἐν Τσιναρίῳ εὔρηται τὰ ἐξῆς ἀγιάσματα: Ἐξήκονσι περίπου λεπτὰ μακρὰν αὐτοῦ κεῖται τὸ τῆς Ἀγίας Τριάδος ἐντὸς ἀκανθῶν καὶ βάτων· εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν ἀπαντᾷ τις ἐρείπια πλίνθων καὶ σωροῦς λίθων μέχρι τῆς παραλίας διήκοντα· ἐνταῦθα, καθὼς εἶπομεν, ἔκειτο τὸ εἰδιωλικὸν χωρίον, εὐρέθησαν δὲ συντρίμματα λίθων ἐνεπιγράφων, ἐξ ὧν τινὰ εὔρηται παρὰ τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ φιλομούστῳ ἱερεῖ καὶ διδασκάλῳ τοῦ χωρίου παπᾶ Διονυσίῳ· ἐνταῦθα τελεῖται πανήγυρις κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οὐ μακρὰν αὐτοῦ κεῖται ἕτερον ἀγίασμα τὸ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Πέντε περίπου λεπτὰ μακρὰν τούτου κεῖται ἕτερόν τι τὸ τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος ἐπιλόφου τινός. Περὶ τὰ δέκα λεπτὰ μακρὰν τῆς ἁγίας Τριάδος εὔρηται ἕτερον, τὸ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐνθα οἱ μετ' εὐλαθείας καὶ φόβου προτερχόμενοι χριστιανοὶ ἀπαλλάσσονται πολυχρονίων πυρετῶν. Εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς πετάρτου ἀπὸ τοῦ χωρίου, ἐπὶ βράχου τινός καλυπτομένου δι' ἀκανθῶν καὶ βάτων, εὔρηται τὸ τῆς Θεοτόκου. Καὶ τέλος εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας εὔρηται τὸ τοῦ Προφήτου Ἡλίου ἐπὶ προπεδίου· ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν συνερχόμενοι οἱ κάτοικοι τελοῦσι πανήγυριν.

Ἐν Κουρίῳ, εἴκοσι λεπτὰ μακρὰν αὐτοῦ, παρὰ τὴν βόρειον παραλίαν, κεῖται κατερειπωμένη ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καταστραφεῖσα ὑπὸ τῆς πλημύρας τῆς θαλάσσης, ὡς καὶ πολλὰ κτήματα τῶν κατοίκων παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς κείμενα σπουδαίαν βλάβην ὑπέστησαν, ἕτερα δὲ καὶ ὀλοτελῶς κατε-

στράφησαν· ἡ μονὴ αὕτη, ὡς ἐκ τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς δῆλον γίνεται, ὑψίστατο σῶα καὶ ἀκεραία κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος:

ΔΙΑΞΕΟΔΟΝΚΑΙΔΑΠΑΝΗΣ
ΑΦΙΝΟΝΟΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣΗΟΣ
ΤΟΥΤΑΛΑΛΟΥΚΑΜΕΤΑΤΟΥ
ΘΕΟΔΟΡΙΠΕΤΖΙΓΡΟΣΙΑ20
ΗΣΤΗΝΜΟΝΗΤΟΝΑΓΙΟΝ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ.—ΑΨΞΘ'.

«Διὰ ἐξόδων καὶ δαπάνης ἀφίων ὁ Χριστόδουλος υἱὸς τοῦ τάλα Λουκά μετὰ τοῦ Θεοδωρῆ Πέτζι γρόσια 20 εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. 1769».

Πότε συνέβη ἡ κατατροπὴ αὐτῆς ἄδηλον, διότι οὐδεὶς τῶν κατοίκων ἠδυνήθη νὰ μὲ πληροφορήσῃ κατὰ τὰς ἐρεῦνας μου, ἀλλ' οὐδὲ κώδῃ τις ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ σώζεται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὅπως διαφωτισθῶμεν περὶ τῆς μονῆς ταύτης· ἀμαθεῖς ὄντες καὶ ἀπειρόκαλοι οἱ διευθύνοντες ἄλλοτε τὰς τύχας τοῦ χωρίου οὐδαμῶς ἐφρόντισαν νὰ διαφυλάξωσι καὶ μεταδώσωσι καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι σημειουμένων, ἐπίσημα συμβάντα ἀφορῶντα τὸ χωρίον αὐτῶν· πρὸ δύο ἐτῶν ἔτι ὡς μοὶ ἔλεγεν ὁ ἐνταῦθα ἀντιπροσωπεύων τὸν σεβαστὸν ἡμῶν ἱεράρχην, τοιοῦτος κώδῃ διεσώζετο· ἄγνωστον ὅμως ἤδη ἂν εἰς τὰ φύλλα αὐτοῦ τὰ μετὰ πολλῆς τῆς δεινότητος γραφέντα καὶ συνταγέντα παρὰ τοῦ πολυμαθοῦς Νικομηδείας Ἀθανασίου ἐτύλιξαν βούτυρον ἢ ζάχαριν.

Παρά τὸν νεόδητον ναὸν τοῦ Κυρίου εὑρηται ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, εἰς ὃν ἀνατέθειται καὶ ὁ ναός· ἐνταῦθα κατὰ τὴν 29 Λυγούστου τελεῖται πανήγυρις· πλησίον δ' αὐτοῦ κεῖται κρήνη τις, ἐφ' ἧς εὑρηται κεχαρ χαγμένη ἢ ἐξῆς-ἐπιγραφή οὐχὶ ἀρχαιοτέρα τοῦ 5' αἰῶνος.

...HCEYΛA...
 ,,HΘEOΔOPOCΓEΛ
 ,,MENOCΔIAKONOC
 AIΠAPAMONAI...
 OYKA...
 MAPTY...
 IOY.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, κατὰ τὸν ἐρίτιμο φίλον κ. Μ. Ι. Γεδεών¹, ἐξάγομεν Θεόδωρον διάκονον κα παραμονάριον τοῦ ναοῦ καὶ τῆς μονῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἢ τοῦ μετοχίου τοῦ κατὰ Πύλοπύθια τῶν Παλαιολόγων καλουμένου, ὡς εὐστόχως εἰκάζει ὁ φίλος κ. Μ. Ι. Γεδεών. Τὸ μετόχιον τοῦτο εἶχε μοναχοὺς ἕξ, ἕξ ὧν εἰς ἱερεὺς.

Ναοὶ ἐν Κατιρλίῳ ὑπάρχουσι δύο, ὁ μὲν πρὸς τιμὴν Ἰωάννου τοῦ Ἀποκεφαλιστοῦ, ὁ δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς· ἐκ τῶν δύο τούτων ναὸς ἐπισημοῦνται καὶ αἱ δύο συνοικίαι τοῦ Κατιρλίου. Ἡ τούτων ἀρχαιότερος, εὐρύτερος καὶ διαπρεπέστερος ἐστὶν πρῶτος, ἀνοικοδομηθεὶς ἐκ βάλθρων, ὡς γίνεται δῆλον

τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κώδικος, κατὰ τὸ 1803, ταῖς προποκαῖς μὲν τοῦ ἀειμνήστου Νικομηδείας Ἀθανασίου, συνδρομῆ δὲ τῶν κατοίκων. Τὰ διὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ τούτου δαπανηθέντα ποσά, ὡς καὶ τὰ ἀπὸ διαφόρων ἑμογενῶν ἐξακούντων μεγίστην τότε ἐπιρροὴν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, δανεισθέντα χρήματα, κατεστρωμμένα ὄντα ἐν τῷ κώδικι χειρὶ τοῦ μητροπολίτου τούτου, μεταφέρω ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ, ὅπως ἴδωμεν ἀπ' ἐνός μὲν τὸν περὶ τὰ δημόσια ἀκριβῆ λογισμὸν αὐτοῦ, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὴν εὐτέλειαν τῶν τιμῶν τοῦ ὑλικοῦ καὶ τῶν ἐργατῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

ε,αωγ' ἔτος τὸ σωτήριον, ἀνωκοδομήθη ἐκ βάλθρων ἢ ἐν Κατιρλίῳ ἱερὰ ἐκκλησία τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τοῦ παναγίου Θεοῦ, οὔσης πρότερον τῆς παλαιᾶς πενιχροτάτης καὶ σεσαθρωμένης· διὰ σπουδῆς καὶ φροντίδος ἡμῶν, ἐπιστασίᾳ δὲ καὶ πραστᾶσει σὺν πολλῶ τῷ πόθῳ τοῦ τιμιωτάτου κυρίου γαζῆ Βασιλείου, βοηθείᾳ δὲ καὶ ἀναλώμασι τῶν χριστιανῶν τῶν κατοικούντων ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ· οἷς ἀποδώῃ ὁ Κύριος τὸν ἐπάξιον μισθὸν χορηγῶν αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον· ὅσα δὲ δαπανήματα καὶ ἐξοδα ἐγένοντο διὰ τε τὰς ἀδείας καὶ διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἰδοὺ κάτωθι· εἰσὶ κατεστρωμμένα ὀνομαστικῶς, τὰ ὅποια ἠριθμῆθησαν εἰς γρ. δέκα ἑννέα χιλιάδες καὶ ἑκατὸν σαράντα τρία, ἦτοι γρ. 19,143· σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν γρῶσιον ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἓν καὶ ἡμισυ περίπου φράγκον τῆς σήμερον, κατὰ τοὺς εἰδημονας.

1. Ἴδε Νεολόγον· ἀριθ. 5490, ἐν διατριβῇ Ἐννέα ἡμέρα πρὸ τὸ Ἀργανθώνιστον Ὅρος, ὑπὸ Μ. Ἰω. Γεδεών.

α'Εκτακτα έξοδα	5,630
Τόπος πλησίον τῆς ἐκκλησίας ἀγο- ρασθεῖς	110
Εἰς κερσετέδες, πέτρας, ἀτθέστην, ἄμμον, κουρασάνι, τοῦβλα, κεραιμίδια, ξύλα, σανίδια, καρριά, καὶ ὅσα ἄλλα εἶδη ὕλης ἀναγκαῖα τῇ οἰκοδομῇ	7,801
Εἰς τὰς ἀλυσίδας καὶ καλὴν-δε- μίρια	225,25
Εἰς τὰ ἡμεροκάματα τῶν δουβαρ- τσίδων, τῶν λεπτουργῶν, τῶν σιλετσί- δων, τῶν σουβατσίδων καὶ τῶν ἀμε- λέδων	4,947,10
Τῷ κάλῳα διὰ τὸν κόπον του	250
Εἰς τὰ διάφορα τῶν ἄσπρων ὅπου ἐδανείσθημεν διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἕως τῆς ιε' Αὐγούστου»	180
Τὸ ὅλον	19,143,35

Τοσαῦται εἰσὶν αἱ δαπάναι τοῦ ἐκ βάρων ἀνοικοδο-
μηθέντος ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Πόθεν δὲ ἐλήφθησαν τὰ χρήματα ταῦτα σημειοῖ
καὶ τοῦτο ὁ Κώδης ὡς ἐξῆς:

«Διὰ τὴν γενομένην δαπάνην εἰς τὴν ἀνοικοδομὴν
τῆς ἐκκλησίας, τὴν φεινομένην εἰς τὸ ἀντικρυνὸν φύλ-
λον, δηλ. γρόσια δέκα ἑννέα χιλιάδας ἑκατὸν σαράντα
τρία καὶ τριάντα πέντε παράδες, ἐλήφθησαν καὶ ἐδόθη-
σαν τὰ κάτωθεν κατεστρωμένα:

Τὰ ἄσπρα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρτεκευῆς, ὡς ἔμπροσθεν φαίνονται σημειωμένα ὀνομαστὶ	3,163
Τὰ ἄσπρα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὡς καὶ αὐτὰ ὁμοίως φαίνονται	4,896
	<hr/> 8,059
Βοήθεια συναχθεῖσα τὴν ἡμέραν τοῦ ἐγκαινιασμοῦ	82,10
Ἐκ τῶν δίσκων τῆς ἐκκλησίας τῆ αὐτῆς ἡμέρας	36,30
Κέρδος κηροδοσίας τῆ αὐτῆς ἡμέρας	33
	<hr/> 8,211
Ἐκ πώλησιν εἴκοσι τριῶν στασι- δίων γυναικείων τοῦ πρώτου	1,865
Ἐκ πώλησιν τριάκοντα ἕξ στασι- δίων δευτέρου	925
	<hr/> 11001
Ὅσα ἀπὸ βοηθείας ἐδόθησαν ἐκ τοῦ παρυτίαια:	
ὁ τιμιώτατος κύρ Χατζῆ Βασιλῆς	500
ὁ κυρ. Γεώργης ἀδελφός του	300
ὁ κυρ. Ἀντώνης ἀδελφός του	200
ὁ κυρ. Ἰωάννης γαμβρός του	150
ὁ κυρ. Ἀναστάτης Ταουκτσόγλου	140
ὁ κυρ. Μητράκης	102
ὁ ἔξρχος Γιαννάκος	100
ὁ λογιώτατος Δημήτριος ἀπὸ Νιχωμηδείας	50
Ἐκ βοηθείας ἄλλων ἐγγυωρίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν	423
	<hr/> 12,966

(μεταφέρονται τὰ ὀπισθεν)	12,966
Ἐκ δανείων διὰ ἐξ ὁμολογιῶν τῆς κοινότητος τοῦ χωρίου, ἅπερ ἐλήφθησαν ἐκ τῆς πόλεως ὡς ὀπισθεν φαίνονται σημειωμένα τὰ δνόματα καὶ αἱ ποσότητες τῶν ὁμολογιῶν	6,000
ἐξεδόθησαν εἰς ἐξόφλησιν τῆς ὅλης ποσότητος ἀπὸ σύναξιν τοῦ δίσκου τῆς ἐκκλησίας	179
ἦτοι δέκα ἑννέα χιλιάδες ἑκατὸν σαράντα πέντε	19,145

Ἐπειδὴ δὲ τὰ ταμεῖα τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ὡς καὶ τὰ ἀπὸ βοηθείας τῶν ὀρθοδόξων δὲν ἐξήρκεσαν πρὸς ἔντελῆ ἀποπεράτωσιν τοῦ εἰρημένου ναοῦ, ἐδανείσθησαν χρήματα ἀπὸ διαφόρους ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμογενεῖς, ὧν τὰ δνόματα σημειοῦνται ἐνταῦθα μετὰ τῶν κεφαλαίων, ἅτινα ἕκαστος ἐδάνεισε τῇ κοινότητι Κατιρλίου.

« αὐγ' ἀπὸ α' μαΐου, περίληψις τῶν ὁμολογιῶν ὅπου ἐδανείσθη ἡ κοινότης τῆς χώρας, καὶ ἥδη χρεωστοῦνται εἰς βραβιλεύουσαν μὲ διάφορον σαράντα τὸ πούγγι ἕως τῆς αὐτοῦ ἐξοφλήσεως	
παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος χατμάνου κυρίου Δημητράκη Σχοινᾶ	1000
παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος πάνου κυρίου Κωνσταντίνου Καρατζᾶ	1000
παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος ποστελνίκου κυρίου Ἀντωνίου	1000

παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης δόμνης Ζωῆς τοῦ Μουρούζη	1000
παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πειζαδὲ Κωνσταντίνου Μουρούζη	1000
παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πειζαδὲ Παναγιωτάκη Μουρούζη »	1000

Αἱ ὁμολογίαι αὗται ἐξωρλήθησαν, ὡς δηλοῦται ἐν τῷ ἱερῷ Κώδικι, ἡ μὲν τῷ αὐτῷ τῆ α' αὐγούστου, ἡ δὲ τῷ αὐτῷ ἰουνίου κ' καὶ αἱ λοιπαὶ αὐγούστου ιε' τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ὁ ἄμβων τῆς ἱερᾶς ταύτης ἐκκλησίας ἐπεσκευάσθη καὶ ἐκαλλωπίσθη κατὰ τὸ 1820, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς: « Ὁ παρὼν θεὸς καὶ ἱερὸς ἄμβων ἡστεροκαλλωπίσθη δι' ἐξόδων καὶ δαπάνης πάντων τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς χώρας ταύτης, ἐπιμελεῖα τε καὶ συνεργεῖα κυρίου Χριστοφόρου Τσορπατζόγλου, ὁ δὲ πλουσιόδωρος θεὸς ἀποδώσει ἐκάστῳ αὐτῷ. Ἐρ μιηὶ μαῶ, αὐκ'. Διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Ζαχαρίου ἱερομονάχου καὶ ἐμοῦ ἀταδέλφου Πελοποννησίου».

Ὁ ναὸς οὗτος, ὦν χθαμαλὸς καὶ οὐ καλῶς δεχόμενος τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀνωκοδομήθη κατὰ τὸ 1849 ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον, ἐπιστασίᾳ τοῦ μακαρίτου χατζῆ Σταυράκη, ἀναλώμασι δὲ πάντων τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων τὸ εἰκονοστάσιον αὐτοῦ, τετορνευμένον καὶ γεγλυμμένον διαφόροις παριστάσεσι πικτοδαπῶν πτηνῶν, ἔχει τι γραφικόν εἰς τοσοῦτον μόνον ἐδαπνήθησαν 18,000 γρόσια.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει ἐπιτάριος ἱερὸς, ἥδη ἐν ἀρχηστίᾳ ὧν, πρὸ διακοσίων τεσσαράκοντα

πέντε ἐτῶν ἀφιερωθείς ὑπὸ τινος Παρθενίου ἱερομονάχου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς: «*Παρθένιος ἱερομῦναχος ἐν χώρᾳ Κατιρλί*».

Ὁ ναὸς οὗτος τετράγωνος ὦν, στηρίζεται ἐπὶ δώδεκα κίονων, ἐφ' ἑκάστου τῶν ὁποίων ἐζωγραφῆται εἰκὼν τῶν Ἀποστόλων, διατηροῦσα ἔτι ζωηρὰ τὰ χρώματα αὐτῆς: αἱ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες ἀναγόμεναι εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ 1804, μαρτυροῦσι πολλὴν τὴν τέχνην τοῦ γράψαντος αὐτάς, ἐγένοντο δὲ ἅπασαι τῇ συνδρομῇ τῶν εὐσεβῶν ὀρθοδόξων, ὧν τὰ ὀνόματα ὑποσημειοῦνται ἐν ἑκάστη αὐτῶν: τὰ ἱερά σκεύη τοῦ ναοῦ εἰσὶν ἀργυρᾶ, τὰ δὲ ἄμυρα ὡς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἀγίας Τραπεζῆς καλύμματα ἀπλά, καὶ οὐδὲν τὸ πολυτελὲς ἔχοντα.

Ὁ δ' ἕτερος ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Παρασκευῆς τιμώμενος, ὑπὸ τοῦ χειμάρρου παρασυρεῖς, ἀνωκοδομήθη πρὸ πενήκοντα περίπου ἐτῶν: οὗτος ἐστὶ μικρότερος τοῦ ἄλλου, τὸ δὲ εἰκονοστάσιον αὐτοῦ καίπερ κεχρυσωμένον οὐδὲν ὅλως δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου. Ἐν αὐτῷ εὕρηται πεπαλαιωμένος κηριοδέκτης μαρμάρινος, ἀφιερωμένος ὑπὸ τοῦ ρουρετίου τῶν λιθογλύφων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12' αἰῶνος: ἐν τῷ ναῷ τούτῳ διαφυλάττονται τεμάχια ἀγίων λειψάνων Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, Στεφάνου τοῦ ἀρχιδιακόνου, καὶ τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος: ταῦτα ἐν κάλπῃ τινὶ διατηρούμενα ἐν τῷ ἱερῷ δεικνύνται τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς ἐπετείους ἡμέρας αὐτῶν, οἱ δὲ μετὰ φόβου καὶ πίστεως προσερχόμενοι χριστιανοὶ ἀρύνονται τὴν ἴασιν αὐτῶν ἀπὸ παντὸς σωματικοῦ πάθους: ἐν τῷ ναῷ τούτῳ εὕρηται ἐπιτάριός τις ἱερὸς ἀφιερωθείς πρὸ 218 ἐτῶν

ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Νικομηδείας Νεοφύτου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς παρὰ πόδας ἐπιγραφῆς:

*ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΙΕΡΟΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΤΙΡΛΙ· ΚΑΤΕ-
ΣΚΕΥΑΣΘΗ ΔΑΠΑΝΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΙ
ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΙ-
ΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΚΥΡ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΞ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑ-
ΣΙΟΥ ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΑΙΩΝΙΟΝ.*

ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΧΞΘ' ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ ΣΤ'.

Ὁ μητροπολίτης οὗτος τρία ἔτη μετὰ ταῦτα κατεσκεύασεν ἐξ ἰδίων καὶ τὴν ἐν Κονιζέ κρήνην, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγράμματος¹.

Οἱ νάρθηκες τῶν ἱερῶν τούτων ἐκκλησιῶν πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν ἐχρησίμευσον ὡς νεκροταφεῖα, ἤδη ὅμως ταῦτα δύο τὸν ἀριθμὸν, ταῖς προτροπαῖς τοῦ ἐν Χάλκῃ πανοσιωτάτου ἱερομονάχου κ. Ἀρσενίου κείνται ἐκτὸς τοῦ χωρίου.

Ἀνέκαθεν οἱ ἐνταῦθα, φιλευσεβεῖς ὄντες καὶ ζήλον πρὸς τὰ καλὰ ἔχοντες, ἀφιέρωσαν οὐκ ὀλίγα ἀναθήματα τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ὡς καὶ τῇ ἐτέρᾳ, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀθανασίου καὶ μετὰ ταῦτα. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, γυνὴ τις Ἀρετὴ καλουμένη, σύζυγος τοῦ χατζῆ Βασιλείου, ἀνδρὸς παρασχόντος οὐκ ὀλίγας ἐκδουλεύσεις τῇ τε ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἀ-

1. Ἴδε Βιβλιονικά, σελίς 91.

νήθηκε τὴν πατρικὴν αὐτῆς οἰκίαν, πλησίον τοῦ ναοῦ οὗταν, πρὸς κατοικίαν καὶ διαμονὴν τοῦ κατὰ καιρὸν προσεπιώτου τῆς ἱερᾶς ταύτης ἐκκλησίας· οὕτω πως ὁ Ἄθανάσιος ἀναφέρει τὸ εἰρημένον ἀνάθημα.

« αὐγ' , κατὰ μῆνα αὐγουστον, συντελεσθείσης θείας χάριτι ἀπάσης τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἀπαρτισθείσης τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ τιμίου ἐνδόξου προσφῆτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, καὶ τῶν γερεῶν καὶ τῶν διαπανημάτων οἰκονομηθέντων καὶ διατεθέντων ὡς ἐμπροσθεν ἐσημειώθη καὶ ἐδηλοποιήθη ἀκριβέστατα, μετὰ τὸ νὰ μὴν εἶναι τόπος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐκκλησίας γὰρ νὰ οἰκοδομηθῇ ἐν αὐτῇ ἡ κατοικία τοῦ κατὰ καιρὸν προσεπιώτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἦτο ἀναγκαία ἡ τοιαύτη κατοικία εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ τιμιωτάτη σύζυγος τοῦ κυρ χατζῆ Βασιλῆ ὀνόματι Ἀρετὴ ἰδίᾳ βουλῇ καὶ προαιρέσει, τῇ συναινέσει καὶ εὐχαριστήσῃ καὶ τοῦ ἰδίου κύριου συζύγου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς κυρ Ἰωάννου καὶ τῆς θυγατρὸς Εὐδοξίας, ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ πατρικὸν αὐτῆς ὀσπήτιον, τὸ κείμενον ἀντικρὺ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἦναι παντοτεινὸν κατοικημεν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας, ἀποξενωθείσα ἀπὸ τοῦ ὀσπητίου τούτου καὶ ἀπὸ τὴν αὐτοῦ κυριότητα αὐτῆ τε ἡ ἀφιερῶστα Ἀρετὴ καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς τέλειον, οὐδεμίαν ἔχουσα μετοχὴν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· μένει οὖν τὸ ὀσπήτιον κτήμα ἀναφαιρέτον καὶ ἀναπόσπαστον ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας· ἡ δὲ Ἀρετὴ ὡς ἀφιερῶστα ἔχει δικαίωμα ἵνα μνημονεύηται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρρησίᾳ τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων αὐτῶν ὧν χάριν προτρεπόμεθα ἀρχιερατικῶς τε καὶ κυριαρχικῶς τοῦ κατὰ καιρὸν προσεπιώτου καὶ ἱε-

ρατεύοντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ μνημονεύειν ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις τὰ ὀνόματα αὐτῶν· καθικετεύομεν δὲ τὸν ἐλεήμονα Θεὸν ἵνα δώῃ αὐτοῖς τὸν ἐπάξιον μισθὸν δωρούμενος αὐτοῖς καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ τὴν εὐλογίαν τὴν οὐράνιον, ἐν δὲ τῇ μελλούσῃ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ βσιλείαν. Ἀμήν».

Ἡ εἰρημένη οἰκία ἐπὶ τινα ἔτη ὡς σχολὴ χρησιμεύτατα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀθανασίου ἐξεποιήθη, καὶ ἴσως μὲν τὰ χρήματα ἐκεῖνα ἐδαπανήθησαν πρὸς ἱεροὺς σκοποὺς, ἀλλ' οὐδέποτε ὁ σκοπὸς δύναται ν' ἀγιάσῃ τὴν πράξιν· ὅσον ἱερὸς καὶ ἂν ἦναι, ἡ θέλησις τοῦ διαθέτου ἐστὶν ἱερὰ, ἡ δὲ ἀθέτησις τῆς θελήσεως παράβασις, δι' ἣν οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων δύναται νὰ φανῇ ἐπιεικῆς.

Ἐτερον ἀνάθημα τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐγένετο ὑπὸ τινος τραπεζίτου ἐν Κωνσταντινουπόλει χουτζᾶ Γιοβάννη καὶ τῆς συντροφίας αὐτοῦ, συνιστάμενον ἐξ ἐνὸς σκεπάτματος μεταξίνου τῆς ἱερᾶς Τραπεζῆς καὶ ἐκ πενήκοντα γροσίων, ὀφειλόμενον βεβαίως ταῖς προτροπαῖς καὶ τῇ ἀκνῷ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀρχιερέως Ἀθανασίου, ὅστις παντὶ σθένει προσεπάθησε νὰ καλλωπίσῃ καὶ εὐτρεπίσῃ τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου κτισθέντα ναόν. Εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐγένοντο πολλῶν μεγαλείτερα ἀναθήματα ὑπὸ τῶν κατοίκων, συγκείμενα ἐξ ἀγρῶν καὶ γρηματικῶν συνεισφορῶν, διουρούμενα ἰδίᾳ εἰς τὴν πρὸς τὸ δεξιὸν κλιτὸς τοῦ εἰρημένου ναοῦ γεραρὰν καὶ πολυσέβαστον εἰκόνα τῆς Θεοτόκου Μεγαλομάται, καλουμένην, καὶ τιμωμένην τὰ μέγιστα παρὰ τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων· ἡ παράδοσις λέγει πολλὰ περὶ αὐτῆς, ἀρκεῖ δ' ἡμῖν ὅτι φέρει ἡλικίαν ἀρχαιοτάτην.

Διὰ τοιούτων ἀναθημάτων καὶ δωρεῶν, ἐκποιουμένων, τὸ ταμεῖον τῆς κωμοπόλεως Κατιρλίου κατεπλουτίσθη, μέχρι δὲ τοῦ 1860 ἀνθηρὸν διετηρεῖτο· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ ἐκ τῶν εἰρημένων δωρεῶν ὡς καὶ τοῦ ἐλεύου τῶν ἐρροδοῶν κατοίκων μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαθείας περισυλλεγόμενα ποσά, οὐκ εὐκαταρρόνητα διὰ τὴν κωμόπολιν Κατιρλίον, ἐν ὀλίγῳ χρονικῷ διαστήματι ἤρξάνθησαν, περιελθόντα εἰς χεῖρας τινῶν, λόγῳ μὲν ὅπως ἐπιστραφῶσι μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν, ἔργῳ δὲ ὅπως γίνωσι κτήμα ξένον, ὡς καὶ ἐγένοντο· εἰς τοῦτο δὲ ἐνέχεται οὐκ ὀλίγον ὁ τότε μητροπολίτης Διονύσιος, ὅς καθ' ἑλθὼν τὸ μακρὸν διάστημα, ὅπερ διήρξησεν ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Νικομηδείας, οὐδ' ἅπαξ ἐπετκέρθη τὴν κωμόπολιν ταύτην ὡς καὶ τὰς πέριξ αὐτῆς κώμας—ὡς παρχατικῶν δῆλον γενήσεται—. Εἴπερ ὁ τότε ἱεράρχης ἐπεσκέπτετο τὴν κωμόπολιν ταύτην αὐτοπροσώπως, καὶ ἐλάμβανε πρόνοιαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τούτων χρημάτων, τὸ χωρίον τοῦτο θὰ ἤδύνατο σήμερον ἵνα δώτῃ πολὺ μεγαλύτεραν ὄψιν εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν κίνησιν· ἀλλ' ἅπας ὁ λόγος ἂν ἀπῆ τὰ πράγματα μάταιόν τι φαίνεται καὶ καινόν, κατὰ τὸν ρήτορα τῆς ἀρχαιότητος, διὸ καίπερ βαρυαλγῶν ἐπὶ τούτῳ καταπαύω τὸν λόγον.

Αὗται τυγχάνουσιν αἱ πληροφορίαι καὶ αἱ εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἤδυνήθηεν ν' ἀρυσθῶ περὶ τῶν ναῶν τοῦ Κατιρλίου καὶ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως ἕκ τε τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κώδικος καὶ ἐπὶ τῇ βίβει αὐτῶν πληροφοριῶν. Ταύτας δὲ ἤδη φέρων εἰς γνῶσιν τοῦ δημοσίου, ἔχω ὑπ' ὄψιν ὅτι δεῖον νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἵνα μεταχειρισθῶ τὰς ἐπὶ τούτῳ κρίσεις

φίλου· συγγραφείως¹, μηδὲ ἐπ' ἐλάχιστον ὑπὸ συμπαθείας τινός ἐλαυνόμενοι καὶ δεκαζόμενοι· ἔτι γὰρ ἑναυλον καὶ ἔντυπὸν ἐστὶ τὸ λόγιον τοῦ χαρίεντος Λουκιανοῦ ὅτι ὁ γράφων ἱστορίαν οἰκονόμησεν πρέπει νὰ θύῃ εἰς μόνην τὴν ἀλήθειαν, ἀποβλέπων οὐκ εἰς τοὺς νῦν ἀκούοντας, ἀλλ' εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα συνεσομένους τοῖς συγγράμμασιν. (Εἰ δὲ τὸ παραυτίκα τις θεραπεύει, τῆς τῶν κολακευόντων μερίδος· εἰκότως ἂν νομισθεῖη, οὗς πάλαι ἡ ἱστορία ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἀπέστραπτο, οὐ μείον ἢ κομμωτικὴν ἢ γυμναστικὴν).

Ἐν Κουρίῳ ὑπάρχουσι δύο ναοὶ, ὁ μὲν τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ ἀριερωμένος, ὁ καὶ νεόδμητος, ὁ δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τιμώμενος· καὶ ὁ μὲν πρῶτος οὐδεν ἄξιον περιγραφῆς ἔχει· ὁ δ' ἕτερος καίπερ χλαμυλῆς καὶ σκοτεινός καὶ ἐτοιμόρροπος ἀποδάς, ἔχει ὅμως πλείστας ζωγραφίας ὁσίων καὶ ἀσκητῶν, διατηρούσας ὅπως οὖν τὸ χρῶμα αὐτῶν ζωηρόν· αἱ τοιχογραφίαι ἅπασαι εἰσιν ἔργον ἀγιορειτικῆς τέχνης, ἀνάγεται τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν κατὰ τὸν IB' αἰῶνα²· οἱ κίονες, οἵτινες στηρίζουσι τὸν ναόν, ποικιλίστικτοι ὄντες, εἰσὶν, ὡς εἶπομεν, κατεσκευασμένοι εἰς πολὺ ἀρχαιοτέρην ἐποχὴν. Ἄγνωστον ἐὰν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισθεὶς ναὸς τῶν Ἀρχαγγέλων οὗτος ἦ, ἢ ἐκεῖνος ἔκειτο καθ' ὁ μέρος τὰ ἰζματικά ὕδατα· οὐδεμίαν ἐπιγραφὴν εὐρέθη πρὸς λύσιν τῶν ἀπορουμέ-

1. Μ. Ι. Γεδεῶν *Ἱστορικὰ τοῦ Πατριάρχικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ*· σελ. 97.

2. Αἱ περὶ τοῦ ναοῦ κτλ. κρίσεις εἰσὶ τοῦ φίλου κ. Μ. Ι. Γεδεῶν· βλ. Ἑννέα ἡμέρας ὑπὸ τὸ Ἀργάνθωτον Ὄρος.

νων, ουχ' η̄ττον ὁμως παραδεχόμενοι τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισθέντα ξενῶνα, ἐν ᾧ διέμενε πᾶτα ἡ θεραπεία τῆς αυτοκρατορίσεως πλησίον τῶν λουτρῶν,—καὶ δὲν ἦτο βεβαίως δυνατόν ν' ἀπέχη αὐτῶν διότι τότε ἀναγκαζόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Θεοδώρα ἔμενεν ἄνευ θεραπείας καὶ δορυφόρων— ὀρεῖλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ ὁ ναὸς ἔκειτο πλησίον αὐτῶν, διότι ἀδύνατον οἱ ἐν τῷ ξενῶνι καὶ μάλιστα ἡ εὐσεβῆς καὶ εὐλαβῆς γενομένη τότε βασίλισσα νὰ μὴ περυσίζηται εἰς τὰς ἱεράς τελετάς καὶ ἀκολουθίας, οὔτε ἡ πάσχουσα αὐτῆς ὑγεία ἐπέτρεπεν αὐτῇ ἵνα καταβαίη μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς τὸν ἤδη σωζόμενον τοῦτον ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν. Ὁ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ λοιπὸν κτισθεὶς ἔκειτο παρὰ τὰ Πυλοπούθια, καὶ οὐχὶ ἐντὸς τῆς κώμης. Ἐπιγραφή τις ἐξωθεν σωζομένη, ἀναφέρει μὲν τὸ 1750 ὡς ἔτος τῆς ἐκ βάρων καὶ Θεμελίων ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ τούτου, ἀλλ' ἡ τοιχογραφία καὶ οἱ κίονες ἔμειναν ἀνέρικτοι ἔχει δ' αὐτῆ οὕτως·

ΑΝΕΚΑΙΝΙΣΘΗΕΚΒΑΘΡΩΝΚΑΙΘΕΜΕΛΙΩΝ
 ΟΠΑΝΣΕΠΤΟΣΟΥΤΟΣΝΛΟΣΔΙΑΣΥΝΔΡΟ-
 ΜΗΣΚΑΙΕΛΕΝΜΟΣΥΝΗΣΤΩΝΕΥΣΕΒΩΝ
 ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ. ΑΥΝ.

Ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ παρῆλθον ἀπ' οὗ ἀνεκαινίσθη ὁ Βυζαντινὸς οὗτος ναὸς, καὶ ἔκτοτε οὐδεμίαν ἐπισκευὴν εἶδεν ἕνεκα τοῦ ἐκλείψαντος θείου ζήλου, ὅθεν ἤδη ἐτοιμόρροπος ὢν ἐν ἀχρηστία ἀπέβη· οὕτω δὲ κινδυνεύει νὰ κατεδαφισθῇ οἰκοδόμημα φανερόνον τὴν πάλαι ἐπισημότητα τοῦ χωρίου

τούτου, τὸ μόνον ἐκ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων ἐγκαταλειφθὲν κειμήλιον, οὔτινος ἀτυχῶς οἱ νῦν κάτοικοι ἀπειρόκαλοι ὄντες ἀδυνατοῦσι νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀξίαν.

Ἐν τοῖς περίξ δὲ τοῦ ναοῦ τούτου κεῖται κρήνη τις, ἀνακαινισθεῖσα, ὡς ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῆς δῆλον γίνεται, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἡ δὲ ἐπιγραφή αὕτη ἀνορθογραφωτάτη οὕσα ἔχει ὡς ἑξῆς·

ΑΝΕΚΑΙΝΙΣΘΗΗΒΡΗΣΙΑΥΤΗΥΠΙΟΠΑΝΤΩΝ
 ΤΩΝΕΥΣΕΒΩΝΚΑΙΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
 ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝΤΩΝΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝΕΝΤΗ
 ΧΩΡΑΤΑΥΤΗΔΙΑΣΥΝΔΡΟΜΗΣΚΛΙΠΟΥΛΥ-
 ΚΟΠΙΑΣΑΣΘΕΟΦΙΛΟΥΙΕΡΕΩΣ.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ναῶν ὑπάρχει καὶ παρεκκλήσιον ἐκτὸς τοῦ χωρίου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τιμώμενον, ἔνθα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τελεῖται πανηγυρίς.

Ἐν Τσιναρίῳ ὑπάρχει εἰς ναὸς, ὁ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· κατὰ δὲ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἡμέραν τελεῖται πανηγυρίς, ἔνθα συνάζεται πλῆθος ἐκ τῶν περίξ χωρίων· ἐπιγραφή τις ἐξωθεν σωζομένη δεικνύει τὴν κατὰ τὸ 1835 ἀνοικοδομητὴν ταύτης· ἔχει δὲ οὕτως·

ΗΠΑΡΟΥΣΑΚΑΙΛΑΜΠΡΑ
 ΚΑΙΘΑΥΜΑΣΤΗΕΚΚΛΗΣΙΑΕΠΟΝΟΜΑΤΙ
 ΤΗΣΥΠΕΡΑΓΙΑΣΘΕΟΤΟΚΟΥΤΑΝΥΝ
 ΠΑΡΑΤΩΝΚΑΤΟΙΚΩΝΤΗΣΧΩΡΑΣΤΑΥΤΗΣ
 ΔΙ'ΙΔΙΑΣΔΑΠΑΝΗΣΑΥΤΩΝΕΠΙΤΡΟΠΕΥΟΝ-
 ΤΟΣΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥΕΙΣΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ
 ΑΥΤΩΝ. 1835.

ΙΟΥΣΙΟΙΣ: 1733 ΜΑΡΤΙΟΥ: ΚΑΙ ΝΥΝ Κ (ἄγραφος τύπος) ΕΙΣ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΙΣΘΗ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΘΕΙΑΝ ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑΝ ΗΛΙΑ ΤΟΥ (ἄγραφος τύπος).

Ἐν Ἀρμουτλίῳ ὑπάρχει εἰς ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμώμενος, ἀνακαινισθεὶς πρὸ τριῶν ἐτῶν ἕνεκα τῆς οικονομικῆς καταστάσεως ἀτελῆς διαμένει μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐκτὸς τῆς κωλοπόλεως Κατιρλίου οὐδὲν ἕτερον χωρίον διασώζει κώδικας ἐκκλησιαστικῶς πρὸ τοῦ 1859· διὸ καὶ δὲν δυνάμεθα ν' ἀπορνηθῶμεν ἀκριβῶς περὶ τῆς πρὶν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος καταστάσεως τῶν εἰρημένων χωρίων ὡς καὶ περὶ ἀναθημάτων—ἂν ὑπῆρξαν τοιαῦτα—γενομένων κατὰ καιροῦς παρὰ διαφόρων εὐτεθῶν χριστιανῶν· ἡ οικονομικὴ κατάσταση—τό γε νῦν ἔχον—ἡμέραν παρ' ἡμέραν χειροτερεύει, διότι οἱ ναοὶ τῶν ἐνταῦθα χωρίων, μὴ ἔχοντες ἐξωτερικὰς προσόδους αὐτοὶ τε διατηροῦνται ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν χριστιανῶν καὶ αἱ σχολαὶ αὐτῶν, ἀλλὰ ταῦτα τοσοῦτον ἠλαττωμένα φαίνονται καθ' ἕκαστον ἔτος, ἄρ' ἐνὸς ὑπὸ τοῦ ἐκλείψαντος, ἀτυχῶς, θείου ζήλου, ἄρ' ἐτέρου δὲ ὑπὸ τῆς γενικῆς καχεξίας ὥστε οὐ μόνον τὰ διὰ τὰς σχολὰς αὐτῶν ὠρισμένα πρὸς σημαντικῶς ἠλάττωσαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐπισκευὴ καὶ καλλωπισμὸς τῶν θείων καὶ ἱερῶν ναῶν ἀποβαίνει δύσκολος.

ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

Ἀρχιερεῖς ἐπισκεψάμενοι τὰ χωρία ταῦτα αὐτοπροσώπως, ὡς καὶ ἀρχιερατικοὶ ἑξαρχοὶ ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ νῦν, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μητροπολίτου Ἀθανασίου μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἀρχιερατεύοντος σεβασμ. κ. Φιλοθέου εἰσὶν οἱ ἐξῆς:

Ἀπὸ τοῦ 1800—1808 αὐτοπροσώπως ἐπεσκέπτετο ταῦτα ὁ Ἀθανάσιος, ὃς καὶ ἐλάμβανε λογαριασμὸν παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Κώδικος Κατιρλίου καταγράφεται:

κατὰ τὸ 1813 ὁ ἐπίτροπος καὶ ἀρχιερατικὸς ἑξαρχος τοῦ εἰρημένου μητροπολίτου, Ἀθανάσιος καὶ οὗτος καλούμενος:

ἀπὸ τοῦ 1817—21 ἀρχιερατικῶς ἐπεσκέψατο τὰ χωρία ταῦτα, ἀντιπροσωπεύων τὸν μητροπολίτην Ἀθανάσιον ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε διαμένοντα, ὁ Βερροίας Χρῦσανθος.

Ἐνεκα τῆς ἀνωμάλου τότε καταστάσεως, ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη τὰ χωρία ταῦτα οὐδεὶς ἐπεσκέψατο, ὡς τοῦλάχιστον δεικνύει ἡμῖν τοῦτο ὁ ἐκκλησιαστικὸς Κώδικς ἐξ οὗ ἀρῶμεθα τὰς πληροφορίας ταύτας.

ἀπὸ τοῦ 1828—39 ὁ τιτουλάριος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας Βενέδικτος.

ΑΝΔΡΕΣ

Ἄνδρες ἐπίσημοι τῆς Ἐκκλησίας ἀναφίνονται ἐκ τῶν χωρίων τούτων οἱ ἑξῆς:

Ἐκ Κατιρλίου ἱερομόναχος τις Παρθένιος τοῦνομα, ἀκμάσας ἐνταῦθα πρὸ 215 ἐτῶν, ὑπ' οὗ, ὡς εἴπομεν, ἀφιέρωται τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπιτάριός τις ἱερὸς, ὡς καὶ ἱερεὺς τις σεβάσμιος ἀκμάσας πρὸ 50 ἐτῶν Χατζῆ παπᾶ Ἀντωνίου τοῦνομα, ἐκ δὲ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄφφικίου, ὅπερ εἶχεν, Οἰκονόμος συνήθως καλούμενος· οὗτος ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν Κατιρλίῳ καὶ Ἀρμουτλίῳ, ἤγαπᾶτο δὲ καὶ ἐτιμᾶτο παρὰ πάντων τῶν κατοίκων μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ.

Ἐξ Ἀλβανιτοχωρίου ἀρχιερεὺς τις Βητσαρίων τοῦνομα, κατὰ κόσμον Βασίλειος· οὗτος κατ' ἀρχὰς ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Κορυτσᾶς, τὸ δὲ 1835 ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ μετετέθη εἰς Προικόνησον, κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1841 εἰς τὴν μητρόπολιν Διδυμοτείχου, διαδεξάμενος τὸν μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἀθέρκιον εἰς Ἄρταν μετατεθέντα. Ἀπεβίωσε μητροπολίτης Διδυμοτείχου ὢν, ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη, ἔνθα μετέβη πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1840.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἄπαντα τὰ χωρία ταῦτα διατηροῦσι μὲν σχολὰς, ἀλλ' ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν γιγναμένην νῦν ἐξάπλωσιν καὶ πρόοδον τῆς παιδείας καὶ εἰς αὐτὰ ἐστὶ τὰ ἀπόκεντρα μέρη, μετὰ λύπης μου ὁμολογῶ ὅτι εἰσὶ πολὺ ὠπισθοδρομημένα, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐπιβάλλει μοι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ὀπισθοδρόμησις αὕτη τὸ πάλαι μὲν ὠφείλετο εἰς τὴν ἀναλγησίαν καὶ ἀπειροκαλίαν τῶν πρεστώτων, νῦν δὲ εἰς τὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν, μολονότι καὶ τὴν σήμερον εὗρηται ἐνταῦθα οὐκ ὀλίγοι περὶ πᾶν ἄλλο μεριμνῶντες ἢ περὶ παιδείας. Ἐπὶ ἀκριβῶν πληροροριῶν βασιζόμενος, ἔρχομαι νὰ ἐκθέσω τὴν ἱστορίαν τῶν σχολῶν αὐτῶν ἀρχόμενος ἐκ Κατιρλίου, ὅπερ φαίνεται διακρινόμενον τῶν λοιπῶν, ἀπ' ἀρχῆς τοῦλάχιστον τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος. Τὰ πρῶτα σχολεῖα τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἦσαν οἱ νάρθηκες· ὁδοῦχοι δὲ τῆς παιδείας ἦσαν οἱ ἐγγῶροι ἱερεῖς, οἵτινες διὰ τῶν συνήθων ἐν τῇ ἀρχαιοτάτη μέσῳ καὶ μεθόδῳ, τοῦ φάλαγγα, γωνυκλιστῶν ἐπὶ λίθων, κρεμάσματος ἐκ τῶν ποδῶν καὶ ἐν γένει

δι' ὄλων τῶν φρικτῶν τιμωριῶν, ἃς ἡ μυθολογία ἀναφέρει ὅτι ἐπέβαλλον εἰς τοὺς διαβάτας οἱ ὑπὸ τοῦ Θητώως ἐξτρανισθέντες λησταί, προτεπέθουν ἵνα μεταδώσωσι τὰ νάματα τῆς παιδείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τοὺς τλακλιπώρους μαθητὰς αὐτῶν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μαθητείας αὐτῶν ἐξ χιτίνας τῶν ὑπερβολικῶν τιμωριῶν καὶ κακώτεων στρεβλούμενοι, ἀνίκανοι καθίσταντο κατὰ τὸ ἐπίλοιπον διάστημα τοῦ βίου αὐτῶν, ἀρχὴν ποιούμενοι ἀπὸ τὸ ἄλφα μοναχῆ, ὡς ἔλεγον, καὶ φθάνοντες μέχρι τοῦ Ἀποστόλου, ὅτε τις πλέον ἀπεροῖτα, θεωρῶν ἑαυτὸν εὐτυχῆ διότι ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸν φάλαγγα, ὃς κίωρεῖτο ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ὡς ἡ στάθη τοῦ Δαμοκλέους. Ὁ ἀποροῖτων ἀμέσως ἐχειροτονεῖτο ἀναγνώστης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ· ἦν δὲ ὁ τίτλος οὗτος τιμὴ μεγίστη τοῖς κατέχουσι τοῦτον, καὶ ἠδύνατο ἀκωλύτως νὰ βουρῆ τὸν ἱερέα ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς καὶ ν' ἀναγινώσκῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ οἱ μὲν γονεῖς ἐκόμπαζον ἐπὶ τῇ τριαύτῃ τιμῇ τοῦ παιδοῦ των, οἱ δὲ λοιποὶ ἐζήλευον καὶ διακαῶς ἐπόθουν, ὅπως καὶ οὗτοι ἴδωσι τὰ τέκνα των κατέχοντα τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ὄφρῖκιον· καὶ ταῦτα μὲν συνέβαινον ἐν ὅτῳ οἱ ἱερεῖς διεπιδαγώγουν τὸν λαὸν ἐν τοῖς νόρθῃν. Ὅτε δὲ τὸ Κατιρλί ἐγένετο ἔδρα τοῦ σοφοῦ καὶ φιλομούσου Ἀθνασίου, ἡ μὲν σχολὴ ἐκ τῶν ναρθῆκων μετατίθεται εἰς τὴν ὑπὸ τῆς μακαρίτιδος Ἀρετῆς ἀριερωθεῖσαν οἰκίαν, ἡ δὲ ἐξουσία τῶν γραμμάτων αἴρεται ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων ἱερέων καὶ ἀνατίθεται ἀγνώστῳ τῇν πατρίδα ἱερεῖ τινι Παντελεήμονι καλουμένῳ. Τοῦτον ἐπ' ὀλίγον χρόνον διδάξαντα διδάσκειται Νικηφόρος τις τοῦνομα, κληρικὸς μὲν, κάτοχος δὲ τῆς τε ἑλληνικῆς γλώτσης ὡς καὶ τῆς ἐκ-

κλησιαστικῆς μουσικῆς· οὗτος πατρίδα μὲν ἔσχε τὴν Σμύρνην. ἐσπούδασε δ' ἐν Κυθωνίαις, ὅπου τότε ἤμαζον τὰ γράμματα· τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ μουσικοδιδασκάλου Γρηγοράτου· ἡ ἐτήσιος αὐτοῦ μισθοδοσία ἀνήρχετο εἰς ἐξακόσια γρόσια· πρῶτος οὗτος ἐδίδασκεν ἐνταῦθα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ὡς καὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλώτταν· λόγος τις ὑπὲρ τῆς παιδείας ὑπ' αὐτοῦ συντεθείς καὶ διατωζόμενος παρ' ἐμοὶ δεικνύει τὴν πρός τὴν παιδείαν θερμὴν ἀγάπην ὡς καὶ τὸ μισόκληρον αὐτοῦ. Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ καί τι εἰς ἰδίαν τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι, ὡς λέγει, οὐχὶ μόνον οἱ ἴδιοι ἀμελοῦσι τῆς παιδείας, ἀλλὰ κωλύουσι καὶ τοὺς λοιποὺς χριστιανούς. Καὶ ὅτι μὲν τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἦσαν ὀλιγομαθεῖς, τοῦτο πασιγνωστὸν ἔστιν, ὅτι ὅμως ἐκώλυον τοὺς χριστιανούς ἵνα σπουδάζωσι, τοῦτο ἀδυνατῶ ἵνα πιστεύσω, ἔστι δὲ ὑπερβολὴ τοῦ ἐξημμένου διδασκάλου.

Ἄλλος λόγος αὐτοῦ διετώθη τις εἰς νεκρὸν ἐκφωνηθεῖς, ἐνῷ προσεπάθει ἵνα καταδείξῃ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, ὡς καὶ δύο ἕτεροι, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀποβλέπει εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ· ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἐξαιρέται ἡ ἐλεημοσύνη, ὡς μόνη δυναμένη νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε ν' ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου . . . ὁ δ' ἕτερος πραγματεύεται περὶ εὐσπλαχνίας, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου· Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐσπλαγχνίσθη. Οὐχ' ἦττον ὅμως ἐν ταῖς λόγοις τούτοις παρετέφθησαν καὶ τινες ἀνορθογραφίαι, αἵτινες τὸ κατ' ἐμὲ προήλθον ἐκ παραδρομῆς τῆς χειρὸς μᾶλλον ἢ ἐξ ἀγνοίας. Ὁ διδάσκαλος οὐ-

τος ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1819 ἄγνωστον ὅμως ἐπὶ πόσα ἔτη τοῦτον διεδέχεται Ἰωάννης τις Πελοποννήσιος, ἐπὶ πέντε ἔτη διδάξας· οὗτος εἰδήμων ὢν τῆς ζωγραφικῆς, ἐκαλλώπιζε τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν ἄβωον, ὡς ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς φαίνεται, καθὼς καὶ τοὺς δύο ξυλίνους κηριοδέκτας τοὺς πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου ὄντας· τοῦτον τῷ 1825 παραιτηθέντα διαδέχεται ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς τῆς κιομοπόλεως Χαδζῆ Οἰκονόμος, μαθητὴς τοῦ Νικηφόρου, ἐπὶ πέντε ἔτη διδάξας, παραιτηθεὶς δὲ διεδέχθη ὑπὸ τινος Νικολάου ἐξ Ἄνδρου, ὅς ἐδίδαξεν ἐπὶ τρία ἔτη· μετὰ τοῦτον ἡ ἐξουσία τῶν διδασκάλων ἐπανέρχεται εἰς τοὺς ἐγγωρίους ἱερεῖς παπᾶ Ἰωάννην καὶ παπᾶ Μιχαήλ, μεθ' οὗς, πέντε ἔτη διδάξαντας, ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς ἐπὶ τέσσαρα ἔτη Ἰωάννης τις ἐκ Καισαρείας· πάντες οὗτοι ἐκτὸς τοῦ Νικηφόρου ἐδίδαξαν τὰ ἐκκλησιαστικά· τότε ἰθιζόμενα γράμματα· μετὰ τοὺς οὗτος δὲ, ὅτε ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς κατὰ τὸ 1842, Ἀντωνίος τις ἐκ Τρίγλειας, ὃν ἡ κοινότης τοῦ Κατιρλίου ἔπεμψεν εἰς βασιλεύουσαν πρὸς ἀνωτέραν σπουδὴν, εἰσάγεται ἐν τῇ ἐνταῦθα σχολῇ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἢ ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου. Τοῦτον ἐπὶ ὀκτώ ἔτη διδάξαντα διαδέχεται Σάμιός τις Ἰωάννης τούνομα, ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος, ὅς παραιτηθεὶς, ἀντικατεστάθη ὑπ' ἐτέρου ἐπίσης Σαμίου Δημοσθένους ὀνόματι· ἐπὶ τέσσαρα ἔτη δὲ διδάξας διεδέχθη κατὰ τὸ 1851 ὑπὸ τινος Τσιναριώτου Κανακάρη Γεωργιάδου λεγομένου ἀπείρου ὄλως τῆς τε ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου, ὡς καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης· τοῦτον διεδέξατο ἕτερος ἐκ Τσιναρίου ἐπίσης, ὁ μέχρι τῆς σήμερον με-

τὰ ζήλου διδάσκων παπᾶ Διονύσιος ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι, μέχρι δὲ τοῦ 1862 διδάξας καὶ παραιτηθεὶς διεδέχθη ὑπὸ τινος Θεοδώρου καλουμένου, ὅς ὕστερον ἐχεροτονήθη ἱερεὺς· ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου ἐπυρπολήθη τὸ ξύλινον οἰκοδόμημα τῆς σχολῆς τὸ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀθανασίου ἀνεγερθέν· ἐπὶ πέντε ἔτη τοῦ εἰρημένου διδάξαντος τῇ μετολαβῆται ἑνὸς ἔτους, μέχρι οὗτο συμπληρωθῆ τὸ νέον οἰκοδόμημα τῆς σχολῆς, ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς νέας λιθίνης σχολῆς κατὰ τὸ 1866 ὁ ἐκ Γανοχώρων Γεώργιος, ἀπόφοιτός τινος τῶν ἐν Ἀθήναις γυμνασίων, ἐπὶ τέσσαρα δὲ ἔτη περίπου οὗτος διδάξας ἀπῆλθε πρὸς ἀνωτέραν σπουδὴν εἰς Ἀθήνας, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τινος ἐκ Τρικάλων Θεοδοσίου καλουμένου, κατόχου μὲν ἐν μέρει τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, μὴ ἔχοντος ὅμως τὴν ἀπαιτούμενην διδασκτικὴν μέθοδον· ἡ μισθοδοσία αὐτοῦ ἀνῆλθε εἰς 750 γρ. κατὰ μῆνα· ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διδάξας ὁ εἰρημένος, διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Νικολάου Βιθυνοῦ ἐπὶ ἓν ἔτος διδάξαντος· ὅς παραιτηθεὶς διαδέχεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Χάλκης Ἀνδρέου Πετροτζοπούλου. Κατὰ τὸ 1880 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς ὁ ἐκ Κατιρλίου Παναγιώτης Γ. Μακρῆς, ὁ καὶ τὴν παρούσαν ἐκδοῦς μονογραφίαν, ἀπόφοιτος τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ὅστις καὶ διατελεῖ μέχρι τῆς σήμερον διδάσκων.

Κατὰ τὸ 1874 συνεστήθη Παρθεναγωγεῖον, ὅπερ ὅμως ἐπὶ τρία ἔτη μόνον διήρκεσεν· ἕκτοτε δὲ τὸ θῆλον φῶλον στερεῖται σχολείου, ἀνευ τοῦ ὁποῖου ἀδύνατον ν' ἀποσβεσθῶσι καὶ ἐκλείψωσι τέλειον πλείστα δεισιδαιμονίαι, ἀπαντῶσαι συνήθως παρὰ ταῖς γυναιξίν· ἀνευ παρθεναγωγείου οὐδεμία πρόοδος ἐν τῷ πολι-

τισμῶ, αἱ δὲ πολλαὶ κακαὶ ἰδέαι, τὰς ὁποίας ἔχουσι πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, ὡς καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἱεραῆς ἡμῶν θρησκείας, ἀδύνατον νὰ ἐξχλεισθῶσιν ὅταν ἡ μήτηρ στερεῖται παντελοῦς μορρωτέως, ὁποῖαν ἐλπίζει τις παρὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ· οἱ πάντες σήμερον κατενόησαν τὴν ἀνάγκην τῆς μορρωτέως τοῦ γυναικείου φύλου, πρὸ πολλοῦ δὲ ἐξέλιπεν ἡ ἰδέα, ἥτις δυστυχῶς ὑφίσταται εἰσέτι ἐνταῦθα παρὰ τισι κούφοις, ὅτι δηλονότι εἰς τὴν γυναῖκα τὰ πολλὰ γράμματα δὲν ὠφελοῦσιν, εἰ ἐναντίας δὲ κατενόηθη ὑπὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὅτι ἐρ' ἔσται ἐπεκτείνεται ἡ σπουδὴ τοῦ γυναικείου φύλου, τοσοῦτον αἱ κακαὶ πράξεις ἐξαλείφονται ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς· Θέλετε τέκνα μεμορρωμένα; εἰπέ τις τῶν καλ' ἡμᾶς σοφῶν· Μορρωτάτε ἀγαθὰς μητέρας, διότι ἐξ αὐτῶν λαμβάνομεν τὰ πρῶτα μαθήματα· ποῦ δ' ἄλλαχού ἀποκτᾶται ἡ ἀγαθὴ μόρρωσις εἰμὴ εἰς τὰ σχολεῖα; Δὲν ἀρνοῦμαι μὲν τὴν αὐταπάρησιν ἀληθῶν τινῶν τέκνων τῆς γῶρας, οὐχ' ἤττον ὅμως δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω τὴν λύπην μου καὶ διὰ τοὺς ἐν ἀεργίᾳ ἐκείνους, οἵτινες μεγαληρῶς καὶ λοιδορῶς ἔχουσι πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀρροᾷ τὰ καλεσιῶτα, τὰ φῶτα καὶ τὴν πρόοδον, τοὺς φωτισθέντας δικαίως δυναμένους καλεῖσθαι. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι παρεξέστην τοῦ προκειμένου, νομίζω ὅμως ὅτι θὰ τύχω τῆς συγγνώμης τῶν ἀναγνωστῶν μου, ἐὰν ἀναλογισθῶσιν ὅτι αἱ ὀλίγα αὗται γραμματὰ προῆλθον ἐκ καρδίας βαρυκαλούτης ἐπὶ τῆ τοιαύτῃ τῆς γῶρας διανοητικῇ καταστάσει, εὐτυχῆς δὲ θὰ λογισθῶ ἐὰν οἱ λόγοι μου οὗτοι καλῶς ἐννοηθῶσιν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν μου, καὶ τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν.

Ἡ νῦν σχολὴ τοῦ Γουαρίου ἐκτίσθη διὰ δαπάνης μὲν τῶν κατοίκων, ἐπιστασίας δὲ τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις παπᾶ Διονυσίου κατὰ τὸ 1864. Πρῶτος διδάξας ἐν αὐτῇ ἐστὶ Μαρμαρινός τις Φώτιος καλούμενος· μετὰ τοῦτον ἀναρτάνεται Ἡπειρώτης τις Βασίλειος τοῦνομα ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διδάξας· τοῦτον διαδέχεται Χρήστος τις ἐκ τῶν Πριγκηπονῆτων ἔλκων τὴν καταγωγὴν, τοῦτον δὲ παραιτηθέντα διαδέχεται Ἐλισσαῖος τις ἐκ Κοντοσταλίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μεθ' οὗ ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς ὁ ἐκείθεν κατχόμενος εὐφυῆς νέος καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ἐκπαιδευθεὶς Λάζαρος Α. Κοκκαλίδης· οὗτος δὲ ἐπὶ οὗτο ἔτη μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου διδάξας καὶ πρὸς ἀνωτέραν σπουδὴν ἀπελθὼν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐθνικὸν πανεπιστήμιον, διεδέχθη ὑπὸ τοῦ μέχρι τῆς σήμερον ἐπαξίως διδάσκοντος παπᾶ Διονυσίου.

Ἡ σχολὴ τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου πρὸ 90 ἐτῶν καίπερ ὑφίσταμένη διακίμενη ὅμως ἐν στασιμότητι διδάξαντες ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται Βυρολομαῖος τις ἐπαγγελλόμενος καὶ τὸν ἱατρὸν, διδάσκων τὰ ἐκκλησιαστικὰ γράμματα· Μιχαὴλ Βυλάτογλου· ἐκ Κατιρλίου μαθητῆς τοῦ Νικηφόρου Ἀναγνωστῆ· ἐξ Ἀλβανιτοχωρίου, υἱὸς ἱερέως· ὁ γνωστὸς Χαδζῆ Οἰκονόμος ἐκ Κατιρλίου· Ἀνδρέας τις ἐκ Χάλκης, καὶ πολλοὶ ἕτεροι, ὧν τὰ ὀνόματα παραλείπομεν.

Ἐν Ἀρμουτλίῳ ὁ εἰρημένος Χαδζῆ Οἰκονόμος Θεοδόσιος τις ἐκ Τρικιάλλων μετατεθείς ἀπὸ Κατιρλίου ἐκεῖτε· ὁ εἰρημένος Ἀνδρέας, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἐν Ἀγίᾳ Κυριακῇ ὁ υἱὸς τοῦ Χαδζῆ Οἰκονόμου χαδζῆ παπᾶ Ἰωάννης· ὁ παπᾶ Ἰωάννης ἐπίσης

ἐκ Κατιρλίου· ὁ πατὴρ Ἀντώνιος ἐξ Ἀλβανιτοχωρίου ἔλκων τὴν καταγωγὴν, ὁ νῦν ἱερεὺς γενόμενος πατὴρ Ἱερώνυμος ἐκ Κανακάρη μετονομασθεὶς, Δημοσθένης τις ἐκ Σάμου, ἀπὸ τοῦ Κατιρλίου μεταβὰς ἐκεῖσε, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἐν δὲ Κουρίῳ οὐδὲνα δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν εἰμὴ τὸν ἐκεῖ ἐκ Ρυσίου (Ἄρετσους) ἱερατεύοντα, ὅς κατὰ χρονικὰς περιόδους ἀναφαίνεται καὶ διδάσκαλος· κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον διάστημα κεκλεισμένη ἐστὶν ἡ σχολή, ἢ διευθυνομένη ὑπὸ τινος ρασοφόρου, μὴ γινώσκοντος οὐδὲν ἕτερον ἐκτὸς τῆς γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως. Λυπηρὸν τῶντι ἐστὶ νὰ βλέπη τις τὴν σχολὴν τοῦ Κουρίου ἐν τῷ αὐτῷ οἰκτρῷ καταστάσει, τοὺς δὲ κατοίκους ἐν μεγίστῃ ἀμαθίᾳ, καίτοι εὐρίσκονται εἰς σχέσεις συνεχεῖς μετὰ τῆς βασιλευούσης, τοῦτο πλεονεκτοῦντες τῶν λοιπῶν χωρίων, ἕνεκα τῶν θερμῶν λουτρῶν καὶ τοῦ κατὰ τὸ θέρος προσεγγίζοντος ἀτμοπλοίου· τὴν λυπηρὰν ταύτην κατάστασιν καίπερ παντὶ σθένει προσεπάθησεν ἵνα διορθώτῃ ὁ φιλόμουσος ἡμῶν ἱεράρχης, καὶ νῦν δὲ εἰσέτι οὐ παύεται παροτρύνων ἕπως ἀγαπήσῃ τὴν παιδείαν, αἱ προσπάθειαι ὅμως αὐτοῦ καὶ αἱ νοουθεσίαι μάταιαι ἀποβαίνουσι· λέγων δὲ ταῦτα μηδεὶς ὑπολαβέτω ὅτι πράττω τοῦτο ἐξ οἰαζόμενῃ ἀτομικότητος ἢ προσωποληψίας, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καθήκοντος παρακινούμενος, διότι φίλος μὲν ὁ Πλάτων, φιλιώτατος δὲ ἡ ἀλήθεια, ἦν πάντοτε ὑπ' ὄψιν πρέπει νὰ ἔχη ὁ γράφων οἰανδήποτε ἱστορίαν, ὡς εἶπομεν.

Διδάσκαλοι ἐν Τσιναρίῳ ἀναφαίνονται ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τῆς σήμερον: α] Φώτιός τις Προικονήσιος. β] Βασίλειος Ἡπειρώτης. γ] Χρῆστος τις ἐκ

Χάλκης. δ] Ἐλισσαῖός τις ἐκ Κοντοσκαλίου. ε] Λάζαρος Κοκκαλίδης ἐκ Τσιναρίου καὶ τέλος ὁ μετὰ ζήλου μέχρι τοῦ νῦν διδάσκων εὐρυῆς ἱερομόναχος πατὴρ Διονύσιος, ὅς ἐδίδαξε καὶ πρὶν πάντων τούτων, ὅτε σχολὴ ἦν ὁ ἀνάθηξ τῆς ἐκκλησίας· τοὺτους δὲ πάντας ἐπισκιάζει ὁ Λάζαρος Κοκκαλίδης, ὅς ἀποπερατώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ἐπὶ τριετίαν εὐδοκίμως ἐδίδαξεν ἐν τῇ σχολῇ αὐτῶν. Πρὸς λύπην τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ παρητήθη λόγῳ ἀνωτέρας σπουδῆς.

Ἄνδρες τῶν γραμμάτων ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἀναφαίνονται οἱ ἑξῆς:

Νικόλαος ὁ Λογάδης, ὅστις γεννηθεὶς ἐν Κουρίῳ τῷ 1779, κατ' ἀρχὰς ἐμαθῆτευσεν εἰς τὴν ἐν Ρυσίῳ σχολὴν, μαθητὴς γενόμενος τοῦ Παναγιώτου Μάντζαρι καὶ Ἀγαπίου τοῦ Πελοποννησίου, τῶν μετ' εὐφημίας τότε διδασκόντων ἐκεῖ· μετὰ ταῦτα ἠκροάσατο τοῦ ἐν Χίῳ διδασκόντος Ἀθανασίου Παρίου καὶ τοῦ Δωροθέου Πρωίου· τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι μετέβη εἰς τὴν ἐν Πάτρῳ τότε ἀκμάζουσαν σχολὴν, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῶν μαθημάτων αὐτοῦ ἐγένετο διδάσκαλος ἐν ἡγεμονικοῖς οἴκοις καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ἰδίῳ τοῦ Χαντζερῆ. Εἶτα διορίσθη διδάσκαλος τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ ὡς καὶ τῆς ρητορικῆς· μετὰ ταῦτα ἀποσυρθεὶς ἕπως ἐργάζεται εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Κιβωτοῦ», καὶ ἐπὶ ἑπταετίαν ἐργασθεὶς καὶ πολλὰ μοχθήσας ὑπὲρ αὐτῆς, ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1835 ἐγένετο διευθυντὴς αὐτῆς, ὅτε καὶ ἀπεβίωσεν. Ὁ Λογάδης ἱκανὰ κατέλιπε συγγράμματα, ἐκτὸς δὲ τῆς

διευθύνσεως τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, εἶχε καὶ ἕτερα ὑψηλὰ ὀφφίκια ἐν τοῖς Πατριαρχείοις¹.

Ἄλλος ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐστὶν ὁ Νικόλαος Μαυρουδῆς, ζωγράφος, γράψας τὰς εἰκόνας τῆς ἐν Τσινκρίφ ἱερᾶς ἐκκλησίας, ὡς καὶ πολλὰς ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

Τὸ ἄσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ, τὸ ἀνά πᾶσαν τὴν ἐλληνόγλωσσον Ἀνατολήν κοινότατον, γνωστόν ἐστὶ καὶ ἐν Κατιρλίφ ἔχον τὰς παραλλαγὰς αὐτῆς ἐκ συγκρίσεως βλέπει ὁ ἀναγνώστης. Περὶ τοῦ ἄσματος τούτου πολλὰ ἐγράφησαν ὑπὸ σπουδαίων ἀνδρῶν δι' ἰσχυρίζομένων καὶ βεβαιούντων ὅτι τὸ ἄσμα τοῦτο ἀτύνητος ὂν ἐν τῇ ἐλληνικῇ ποιήτει, ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ σλαβικῶν πηγῶν· πρὸς τοῦτο δὲ ἀποδείξεις φέρουσι πρῶτον μὲν τὸν ἐννιάριθμόν, ὅς, καθὰ λέγουσιν, ἰδιάζει μόνον παρὰ τοῖς σλαβικοῖς ἄσμασι· β' τὴν ἀπαντῶσαν ἐν τῷ ἄσματι τούτῳ ἀδελφικὴν στοργὴν, αἰσθημα οὕταν κατὰ τὸν κ. Ψυχάρην παρὰ τοῖς Σλάβοις. Ἰκανὰ ἐλέχθησαν περὶ τούτου παρὰ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, ὅστις δι' ἐπιχειρημάτων καὶ ἀποδείξεων λογικῶν κατέδειξε τὸ κύρος τοῦ ἐλληνικοῦ τούτου ἄσματος, ὡς καὶ τὸ ἡμικρτημένον τῶν ἐναντίων καὶ παιδαριῶδες.

1. Ἴδε «Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας» ὑπὸ Μ. Γεδεών, σελ. 191.

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ*

ΠΑΡΑΛΛΑΓΑΙ ΕΝ ΚΑΤΙΡΛΙΩ

Μὴ μᾶρα μὴ κάμαρα καὶ μὴ καομητέρα
 ὅπου γε τοὺς ἐγγυὰ τοὺς γιγὸς τὴν Ἀρετὴ τὴν κόρη
 σὲ σκοτεινὰ τὴν ἔουζε σὲ φέγγα τὴν χτενίζει
 σὲ ἄστρα καὶ σὸν Ἀγγερινὸ στέκεται καὶ τὴν πέγει
 γειτόνοι δὲν τὴν ξέρουνε, πῶς εἶχε τέτοια κόρη
 ἕνας πρίγκης τὴν ἤξευρεν ἀπὸ τὴν Βαθυῶνα
 προξενητάδες ἔστειν ἀπὸ τὴν Βαθυῶνα
 γὰρ πάρουε τὴν Ἀρετὴ γὰρ τήρε πᾶν σὲ ξένα
 ὅκτ' ἀδελφοὶ δὲν θέουε κι' ὁ Κωνσταντῆς τὴν δίγει

1. Ἴδε Δελτίον Ἐθνολογικῆς καὶ Ἱστορίας Ἐταιρίας, τόμ. Β', σελ. 193—261, καὶ 552—557 διηγεσίην Ν. Γ. Πολίτου ὑπὸ τίτλον Τὸ δημοτικὸν ἄσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ, ὅπου ἐδημοσίευσεν τὸ ἄσμα τοῦτο, καθὼς ἐσώθη μετὰ τῶν δικύρων κατὰ τόπους παραλλαγῶν ἐν Ἀθήναις, ἐν Ὀλύμπῳ Θεσσαλίας, ἐν Πάρῳ, ἐν Βέρνῳ, ἐν Μιδυῶν, ἀπὸ προφορικῶν παραδόσεων, ἐν Τραπεζοῦντι (κατὰ τὴν τοῦ κ. Σάββα Ἰωαννίδου Ἱστορίαν καὶ Στατιστικὴν Τραπεζοῦντος, σελ. 283—284), ἐν Κρήτῃ (κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Κρητικῶν ἠσμάτων Γιανναράκη, σελ. 229—231, καὶ τὴν Κρητικὴν Μέλισσαν, σελ. 20—22), ἐν Ἐπιτανήσῳ, ἐν Ζακύνθῳ, ἐν Στερεῇ Ἑλλάδι (κατὰ τὴν τοῦ κ. Α. Ἰατρίδου Συλλογὴν δημοτικῶν ἠσμάτων, σελ. 87—88) ἐν Πελοποννήσῳ (κατὰ τὴν τοῦ κ. Λελέκου Δημοτικὴν ἀνθολογίαν, σελ. 203—207), ἐν Ἠλείῳ (Πανδώρας τόμ. ΙΓ', σελ. 367—368), ἐν Κερκυράσι Χίου καὶ ἐν Συνασῶ Κεφαλοντικῆς (κατὰ ἔκδοσιν τοῦ διδάκτορος καὶ ὑφηγητοῦ Π. Καρολίδου.

—δὲς τὴνα μᾶρα μ' ὀδὲς τὴνα τὴν Ἀρετὴ σὲ ξένα
 ποῦμαι κι' ἐγὼ πραγματευτὴς γὰρ ἔχω ἀπακοῦμβι
 —ἔγγέ μου γὰρ τὴ δώσομε τὴν Ἀρετὴ σὲ ξένα
 σὺν ἔρτη ὁ χρόνος δίσεικτος κι' οἱ μῆρες ἄνω κάτω
 ἄρ ἦραι ὕπη καὶ χαρὰ ἐγὼ πῶς θεὸ γὰρ ζήσω;
 Γύρισε ὁ χρόνος βίσεικτος κι' οἱ μῆρες ἄνω κάτω
 πεθάναν οἱ ὀκτῶ οἱ γιοὶ κι' ὁ Κωνσταντῆς σκοτώθη
 κι' ἡ Ἀρετὴ ἀπόμεινε σὲ ξένα μοναχὴ τῆς
 ἡ μᾶρα τῆς ξεφώτις, πάει παρηγοριούνται,
 τοῦ Κωνσταντίνου ἡ ταφὴ παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
 Ἀπ' τὸ ποῦ τὸ κλάψιμο ποῦ κάρ' ἡ δόξα μᾶρα
 σηκόνεται ὁ Κωνσταντῆς ἀπὸ τὸν μαῦρον Ἄδη
 κάμνει τὸ μνημα ἄσογ καὶ τὸ κοῦρι σέα
 κι' ἀπάνω καθαίχεται σὴν Ἀρετὴ παγαίνει
 —γὰρ δὲς τὴνα τὴν Ἀρετὴ καὶ τὸ χορὸ ποῦ σέρνει
 —γὰρ δὲς τοῦ σκίου τὸν ἐγγὸ ποῦ ξέρει τ' ὄνομά μου
 —ἐγὼ δὲν εἶμαι σκίου γιγὸς, οὔτε κανένας ξένος
 ἐγὼ εἶμαι ὁ Κωνσταντῆς τὸ πρῶτο σου τ' ἀδέφι
 —ἄρ ἦσαι σὺ ὁ Κωνσταντῆς τὸ πρῶτο μου τ' ἀδέφι
 ποῦ εἶν' ἡ μούρη σου περτσέ, τὸ σιρμαὶ μουστάκι
 —ἄρτε γὰρ πᾶμε, Ἀρετὴ, κι' ἡ μᾶ μᾶς περιμένει
 σὲ δρόμο ποῦ πηγαίνατε, πονάκια κεαδοῦσαν
 «γὰρ δὲς κακὸ ποῦ γίνεται εἰς τὸν ἀπάνου κόσμον
 γὰρ περπατοῦν οἱ ζουρτανοὶ μετὰ τοὺς ἀπεθαμένους»
 —ἀκοῦς, ἀκοῦς, βρε Κωνσταντῆ, τί λέει τὰ πονάκια,
 —πονάκια εἶν' κι' ἄς κεαῖδουρ, πονάκια εἶν' κι' ἄς λέγουν
 ἄρτε ἀπ' ἐδῶ σὺ Ἀρετὴ, κι' ἐγὼ τὸρα θεὸ γάρτω.
 —Κόρη μ' καὶ ποῖός σε ἔφερε ὅπ' ἦσουνα σὲ ξένα
 —ὁ Κωνσταντῆς με ἔφερε τὸ πρῶτο μου τ' ἀδέφι
 ὅκτ' ἀδελφοὶ ἀπόθαναν κι' ὁ Κωνσταντῆς σκοτώθη.

Ἄπ' τῆς μεγάλης τῆς χαρᾶς κι' ἀπ' τῆς μεγάλης ἔπι-
σημαιοσυγκινησθήκατε καὶ ἡ ψυχὴ τῶν βγήκε.

ΔΙΣΤΙΧΑ

Σ' τὰ ἄνθη τῆς νεότητος μου σ' ἀγάπητα ποί μου,
σ' ἀγάπητα ὥστε νὰ ζῶ, κι' ὥστε νὰ βγῆ ἡ ψυχὴ μου.

Κυπαρισσάκι μου ψῆρὸ σκύψε νὰ σὲ μιήσω,
ἔχω δυὸ ὄγχια νὰ σὲ πῶ κι' ὕστερ' ἄς ξεψυχήσω.

Μυρσίνη χρυσοπράσινη τῆς ἐκκλησιᾶς στοῖδι,
δίγως ἔσε δὲν γίνεται κανένα πανηγύρι.

Ὅσο τὸν κόσμον γύρισα πουνέντι καὶ εβάντι,
δὲν εἶδα τέτοιο πρόσωπο νὰ ἀμπῆ σὰν διαμάντι.

Σ' τὰ ἄνθη τῆς πορτοκαλιᾶς ἀμπει τὸ πρόσωπό σου,
κι' ἔποια σὲ διῆ ἰγόνεται καὶ ξεψυχᾷ ἐμπρός σου.

Νάμουνα στὸ σωκάρι σου κουμπὶ μαματένιο,
νὰ φύγα τὸ στῆθος σου τὸ μαργαριταρένιο.

Κρυφ' ἦταν' ἡ ἀγάπη μας σὰν σπόρος στὸ πεπόνι,
καὶ μᾶς τὴν ξεφυλάτισαν οἱ ἄνομοι γειτόνοι.

Ὁ ἦρος ἔταν πρωτοβγῆ στα στήθη σου κονεύει,
κι' εἰς τὴν ὠρία σου περτσὲ πάει καὶ βασιεύει.

Μὲ τὴν ψυχὴν μου σ' ἀγάπητα καὶ μ' ἄμου τὰ μέη,
καὶ τὴν καρδιά μου ρώτησα, κι' εἶπ' ἄνα δὲν θέει.

Ἐπὶ ἔταν περιπατῆς τὴν ἐξουχὴ στολίξεις,
τὴν γῆς τήνε χρυσοποιεῖς κι' ἐμένα βρασανίζεις.

Τὸ αἰσθημά μας φύλαττε πιστῶς καὶ ἐπιμόνως,
καὶ μὴ φοβῆσαι στὸ ἐξῆς νὰ κατοικήτ' ὁ φθόνος.

Ρόδα καὶ τριαντάφυα κι' ἄνθη τοῦ παραδείσου,
ἐσύναξεν ὁ Κύριος κι' ἔπλασε τὸ κορμί σου.

Ὅταν σὲ πρωτοῖδανε τὰ μάτια τὰ δικά μου,
τὸ στῆθος μ' ἦταν ἀνοικτὸ καὶ μπῆκες στὴν καρδιά μου.

Ἦθεα νὰ μουν ρουχό σου, γραβάτα τοῦ αἰμοῦ σου
κορδέα τοῦ καπέου σου, κλειδιὸ τοῦ ρωγιῶ σου.

Κάθε αὐγὴ ποῦ σκόνουμαι, τὴ θάσσσα κυτάζω,
καράβια γλέπω πῶρχουνται καὶ βρυχναστεναζῶ.

Τ' ἀηδονάκια κεαῖδουνε μέσα τὸν τριανταφυῆς,
κεαῖδουν φῶς μου καὶ ἐγουν τῆς δικαῖς σου ὠμορφίες.

Τὰ μάτια σοῦ ναι μάτια μου, τὰ φρύδια σου δικά μου
τὰ χέρι σου χρυσα κλειδιά π' ἀνοίγουν τὴν καρδιά μου.

Τὰ μάτια σου μὲ σφάζουνε ἔταν τὰ χαμηλόνεις,
κι' ἔταν τὰ παιζῆς καὶ γεᾶς στὸ στῆθος μὲ πηγόνεις.

Βασικὸν ἐφύτεψα στὴν κλίν' ὅπου κοιμᾶσαι,
νὰ κόφτης νὰ μυρίζεσαι κι' ἐμένα νὰ θυμᾶσαι.

Ἀνάμεσα στὸ στῆθος σου δίχτυ χρυσὸ πλεγμένο,
πρῶτο πουάκι ποῦ διαβῆ πᾶνεται τὸ καίμένο.

Ἀνάμεσα στὴ θάσσσα θὰ χτίτ' ἓνα σκολεῖο,
γιὰ νὰ περνᾷ ὁ Ἐρωτας μ' ἓνα χρυσὸ βιβλίο.

Τὸ ρόδι εἶναι στὴ ροδιά καὶ ἡ ροδιά στὸ χῶμα,
ὁ πόνος εἶναι στὴν καρδιά καὶ τ' ἄχ εἶναι στὸ στόμα.

Τὰ γείη σ' εἶναι φαρφουρί, τὸ μάγουλό σου μῆρ,
τὸ στῆθος σ' εἶν' παράδεισος, καὶ τὸ κορμί σου κρίνο.

Ἐρωτα τὴ σάϊτα σου νὰ τὴν μακατωῶσης,
γιατὶ δὲν ἄρισες καρδιά νὰ μὴ τήνε αβώσης.

Ἀρχοντικό μου παρικό τῆς Χιὸς τὸ πορτοκάι,
οἱ τὰ ἐξουέφανε τὰ ἐδικά σου κἀη.

Σὺ σ' ἕνας μαρρολιμένος κ' ἔμικρος τῆς γειτονιάς,
καὶ μὲ πῆρες καὶ τὸ νοῦ μου, ἄλλο πλέον τί ζητᾶς.

Ἐτύ 'σαι τ' οὐρανοῦ κλειδί, τῆς κάτου γῆς ἡ βρύση
ἀνάμεσα σ' ὄσους τοὺς νιοῦς, εἶται τὸ κυπαρίσση.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Ὁ ἕκος κί' ἄν' ἐγήρασε κί' ἄαξε τὸ πετσί του,
μηδὲ τὴν γνώμη τ' ἄαξε μηδὲ τὴν κεφαλή του· ἡ
παροιμία αὕτη λέγεται ἐπὶ τῶν φύσει κακῶν καὶ μὴ
ἐπιδεκτικῶν καλῆς ἀγωγῆς· οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον πονη-
ρὰν φύσιν οὐ ράδιον μεταβαλεῖν, ἐμοίως· τὸ γὰρ
ἐμφυῆς οὐτ' αἰθωρ ἀλώπηξ, οὐτ' ἐρίθρομοι δια-
λάξαι τὸ ἦθος. (Πίνδαρ. Ὀλ. 1. 21).

Πές μου μὲ ποιὸν συνασπρέφουσαι νὰ σοῦ πῶ
ποιὸς εἶσαι· παροιμία σημαίνουσα ὅτι ἡ συνασπρέφου-
μεγάλως συντείνει εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἀν-

τιτοιγεῖται πρὸς τὴν τῶν ἀρχίων ἂν χωλῶ παροιμική-
σιν ὑποσκάειν μαθήση· ὁ δὲ Πλούταρχος (περὶ παι-
δων ἀγωγῆς) οἱ συνασπρέφουσαι βαρβάρους,
ἀποφείρονται τι τῆς ἐκείνων φανολότητος.

Μὲ τὸν δικό σου φάε καὶ πῆε κί' ἀίσφουρι μὴ
κί'ησε· σημαίνει ὅτι ἡ λιψοδοσία ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον
ἔχει οὐχὶ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

Ὅπου ἀκοῦς ποὰ κερύσια πάρε μικρὸ κα-
άθι· παροιμία λεγομένη ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες μεγα-
λοποιῶσι τὰ πράγματα.

Ὅπου εἶναι ποοὶ πετεινοί, ἀργεὶ νὰ ξημε-
ρώση· παροιμία λεγομένη ἐπὶ τῶν ὀλιγοκρατούντων.

Γεννάει κί' ὁ πετεινός του· ἡ παροιμία
αὕτη λέγεται ἐπὶ τῶν τὰ πάντα ἐπιτυγχάνοντων,
καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τῶν ἀρχίων Ἀμαθελίας
κέρας ἔχει.

Ὅτρηος ἔχει ἀμπέλια ὡς βίαν' ἀργάτες, καὶ
καίχη κααφάτες· λέγεται ἐπὶ τῶν ὀλιγώρων ἐχόν-
των, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐνδιαιρούμενων εἰς τινὰ
ὑπόθεσιν, καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τῶν ἀρχίων οὐ
φροντίς Ἰπποκλειδῆ.

Τέτρηο χωρηγὸ τέτρηια γράμματα· παροι-
μία λεγομένη ἐπὶ τῶν ἐκ κακῶν γονέων κακῶν τέ-
κνων, ἢ ἐκ κακῶν διδασκάλων τοιούτων μαθητῶν,
καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν κακοῦ κόρακος κακὸν
ῶσι.

Γιὰ τοῦ ὑψους, γιὰ τοῦ βάθους· λέγεται
ἐπὶ τῶν ὀριστικῶς ἀποφασίζόντων, μετὰ προηγουμέ-
νην πολλὴν σκέψιν, ἐν σοβαρᾷ περιπτώσει· ἰσοδυνα-
μοῦσα πρὸς τὴν ἐρρίφθη ὁ κύβος.

Εἰς ὄπριον δάσκαον θὰ πᾶς, τέτταμι
γραμματα θὰ μάθη· παροιμία σημαίνουσα τὸν
συγκρωτισμὸν τῶν συναναστρεφόμενων, καὶ ἀντιστοι-
χεῖ πρὸς τὴν εἰ χωλῶ παροιμήσεις ὑποσκάζειν
μαθήσει.

Τὸ ψάρι ἀπὸ τὸ κεφάλι βρομάει· λέγεται
ἐπὶ τῶν διεσθαρμένων καὶ ἄνευ νόμου καὶ τά-
ξεως ζώντων ἀρχόντων, καὶ ἐν γένει πάντων τῶν
προϊσταμένων πόλειως, χωρίου ἢ κοινότητος, ἐξ οὗ καὶ
οἱ νόμοι παραλύονται, καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν κυ-
βερνήτου νοσοῦντος ὄλον συμπίσχει τὸ σκάφος.

Ἄς μὲ ἐνε σουπασίνα κι' ἄς ψοφᾶω ἀπ'
τὴν πείρα· παροιμία συνηθεστάτη παρὰ ταῖς ἐν
ταῦθα γυναίξι, λεγομένη ἐπὶ πτωχῶν ὑπερηφάνων,
καὶ τὰς ἐπιδείξεις ἀγαπτῶν γυναικῶν.

Τῆς φώκιας τὰ κλάμματα· λέγεται ἐπὶ τῶν
ἐκβαλλόντων δάκρυα προσποιητά· διότι ἡ φώκη,
ὡς ἐπίστευον οἱ ἐνταῦθα καὶ νῦν ἔτι εὐάριθμοι
δοξάζουσιν, οὔσα ἄλλοτε θυγάτηρ βασιλέως, μετε-
μορφώθη εἰς τὸ ὁμώνυμον ζῶον διὰ τὴν ἀδδῆφρχίαν
της· ἔνεκα τούτου κατέτρωγε πάντας τοὺς ἐκείθεν
διαβαίνοντας, ἀπὸ προηγουμένως προσεποιεῖτο ἕτ
λυπεῖται αὐτοὺς ἐκβάλλουσα δάκρυα· εἰς δὲ μόνον
ἔσωθη, ὅς ἐρωτηθεὶς ἂν ζῆ ὁ πατήρ της, ἀπεκρίνατο·
ζῆ καὶ βασιεῦει καὶ τὴν κόρη του γυρεύει· ἐν
τῇ δεξασίᾳ ταύτῃ ἀνευρίσκομεν ἕγνη τῆς Σκύλλης·
ἰσοδυναμεῖ δὲ ἡ παροιμία πρὸς τὴν δάκρυα κρο-
κοδείλου.

Ἄπριος γυρεύει τὰ ποὰ χάνει καὶ τὰ
ἴγα· λέγεται ἐπὶ τῶν πλεονεκτῶν, ἰσοδυναμοῦσα

πρὸς τὸ τῶν ἀρχαίων ὁ αἰὶ π.λεονεκτῶν οὐδέπο-
τε πλουτεῖ.

Σὺν ψοφίση ὁ μαῦρός μου, χορτάρι ἄς μὴ
γυτρώση· ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἐμοῦ θαρόντος γαῖα
μυχθήτω πυρί.

Δυὸ πετεινὰ μαύρατε σὲ ξένη ἀχυρῶνα· λέ-
γεται ἐπὶ τῶν εἰς ἔριδας ἐμπιπτόντων φιλοξενουμένων.

Ἄπριος ἔχει τὰ γένεια ἔχει καὶ τὰ χτέ-
νια· λέγεται ἐπὶ τῶν παρασκευασθέντων διὰ τι ἔρ-
γον οὕτως, ὥστε οὐδεμίαν ἀνάγκην νὰ λάβωσι πρὸς
ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ.

Ἄπριος κατὴ στὸ κουρκοῦτι γυσάει καὶ τὸ
γραιοῦρι· λέγεται ἐπὶ τῶν ὑποπετόντων συμφορᾶ
τινι, τὰ πάντα δὲ τοῦ λοιποῦ μετὰ περιτκέψεως δια-
βλεπόντων, καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν τὰ παθήμα-
τα γίνονται μαθήματα.

Ζῆσε μαῦρέ μου γὰ γῶς τὸν Μάι τριφύϊ,
καὶ τὸν Αὐγουστο σταφύϊ· λέγεται ἐπὶ τῶν ἀπω-
θούντων μὲν τὰ πρὸντα, διωκόντων δὲ τὰ μέλλοντα
καὶ ἐπομένως ἀόριστα.

Τὸ ἕνα κοῦρι, τὸ ἄο κοῦρι, γάγαρ τὴν
σκαφίδα γούη· λέγεται ἐπὶ τῶν ἰδόντων μεταιω-
θεῖσας τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὴν
ἄιθρακες πέφηγεν ὁ θησαυρός.

Ἄπὸ φασοῦ φασοῦ γραιοῦρι τὸ σακοῦι·
παροιμία γνωστοτάτη τοῖς ἐνταῦθα, ἀντιστοιχεῖ πρὸς
τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου εἰ γάρ κεν σμικρὸν ἐπὶ σμι-
κρῶ καταθεῖο καὶ θάμὰ τοῦθ' ἔρδοις τάχα κεν
μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΘΙΜΩΝ ΚΑΤΙΡΛΙΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων εἰσὶ φιλόπονοι, φιλόξενοι, καὶ φιλότιμοι, φίλοι τῶν δικασκεδάτειων καὶ τῶν πανηγύρεων, καὶ ἀστεῖοι, αἱ δὲ γυναῖκες νοήμονες, εἰς ἄκρον μιμητικαὶ καὶ φίλαι τοῦ νεωτερισμοῦ. Καίπερ δὲ στερούμενοι τῶν τῆς παιδείας δώρων καὶ πολλῶν στοιχείων τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, διατελοῦσιν ὅμως ἐν τῷ οἰκιακῷ αὐτῶν βίῳ ὄντες τιμιώτατοι, εὐπροσήγοροι καὶ εἰρηνικοί. Παρ' αὐτοῖς τὰ μεγάλα ἐγκλήματα εἰσὶ σπανιώτατα, ἢ δὲ ἐθνικὴ ἀλαζονεία ὑπάρχει εἰς μέγιστον βαθμὸν, καίπερ ἀγνοοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους των. Ἄλλ' ὅτι μετ' ἄλγους παρατηρεῖ τις ἐνταῦθα, ἔτιν ἢ πρὸς τὴν ἱεράν ἡμῶν θρησκείαν ψυχρότης καὶ ἀδιαφορία, παρατηρουμένη μάλιστα παρ' ἐκείνοις, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν συνανεμίγησαν μετὰ ξένων ἔθνῶν, παρ' ὧν ἔλαβον

τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν, θεωροῦντες ὡς μὴ ὤφειλε ταύ-
 τας εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ περιφρονοῦντες τοὺς
 εἰς τὰ πάτρια αὐτῶν πιστῶς ἐμμένοντας, μηδέποτε δὲ
 ἐξεργομένους τῆς πατρίδος γεωργούς καὶ ξυλοκόπους·
 οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἐκτὸς ἐπισήμων τινῶν ἑορτῶν κενοὶ εἴσι
 καὶ κατ' αὐτὰς τὰς Κυριακὰς· θλίβεται τις τῶντι ἀνα-
 λογιζόμενος τὴν πάλαι μὲν εὐλάβειαν τῶν κατοίκων,
 νῦν δὲ μεγίστην θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν. Τὸ θρησκευ-
 τικὸν αἴσθημα τῶν προγενεστέρων ζωηρὸν ἐν ἑαυτοῖς
 διετηρεῖτο· αἱ συζητήσεις αὐτῶν ἀπέβλεπον εἰς ρητὰ
 τῆς Ἁγίας Γραφῆς· ζητοῦντες ἐξήγητιν πρὸς τῶν εἰ-
 δημόνων, καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ἀθῶς διασκεδάσεις
 τῶν οὐκ ἐπελανθάνοντο τῆς θεότητος, τὰ δὲ ἄσφατά των
 ὕμνοι πρὸς τὸν Θεὸν ἦσαν. Παραθέτω ἐνταῦθα τὰς πρώ-
 τας λέξεις ἄσφατός τινος, ὅπερ ἤρθετο κατὰ τὰς ἀπό-
 κρυφῶν ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα, βεβαιοῦν τὴν ἀλήθειαν τῶν
 λόγων μου.

*Δόξα νάχη πᾶσα μέρα
 ὁ υἱὸς μὲ τὸν πατέρα
 μὲ τὸ πνεῦμα τῷ ἁγίῳ
 καὶ ζωαρχικῷ καὶ θείῳ¹ κτλ. . . .*

1. Τὸ ποίημα τοῦτο εὑρηται ἐν τέλει τοῦ ἡθικοῦ βιβλίου,
 τὸ ὅποιον ἔγραψε μὲν ὁ Μιχαὴλ Τζάνης κατὰ τὰ μέσα τοῦ 12^{ου}
 αἰῶνος, ἐξέδωκε δὲ τῷ 1816 ἐν Βενετίᾳ ὁ Νικόλαος Γλυκὺς, τίτλον
 φέρον «Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε χριστιανόν, εἰς τὴν ὁποίαν
 περιέχονται διάλογοι ψυχῆς καὶ νεκροῦ» κτλ.

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Παραλείποντες τὴν ἐνδυμασίαν τῶν κατοίκων
 τῶν λαϊκῶν χωρίων, ἧτις ἄλλως τε οὐδὲν ἰδιαίτε-
 ρον ἔχει, περιγράφομεν τὴν γυναικεῖαν ἐνδυμασίαν
 τῆς κομποπόλεως Κατιζλίου, καὶ τῶν περιξ αὐτῆς χω-
 ρίων Ἁγίας Κυριακῆς, καὶ Ἀλβανιτοχωρίου, ὁμοίωμο-
 ρον οὖσαν καὶ γρήζουσαν τῆς περιγραφῆς ὡς ἀξιο-
 περιέργον. Καὶ ἀληθὲς μὲν ἐστίν ὅτι, ὅπως πανταχοῦ
 οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ὁ νῦν εἰσδύων πολιτισμὸς καὶ οἱ
 συρμοὶ τῆς Εὐρώπης ἐπήνεγκον μεταβολὰς τινὰς καὶ
 ἀλλοιωώσεις εἰς τὸν ἱματισμὸν τῶν γυναικῶν, οὐδέπο-
 τε ὅμως αὐταὶ θὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ὡς προνόμιον
 αὐτῶν θεωρουμένην ἐνδυμασίαν. Ἡ κεραλὴ τὸ πάλαι
 μὲν ἐδέδετο δι' ὀκτῶ ἢ δέκα φακιολίων, ἅπερ τσεμιτέρ-
 για καλοῦνται, νῦν δὲ διὰ τεσσάρων ἢ πέντε μόνον,
 ταξιθετημένων οὕτως, ὥστε ἐν ἕκαστον νὰ διακρίνηται
 ἐκ τοῦ χρώματος καὶ δι' αὐτοῦ νὰ μεγεθύνηται πρὸς τὰ
 ἄνω καὶ ν' ἀποκλίνῃ ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω· οὕτω δὲ
 σχηματίζεται ὄγκος τις ὁμοιάζων μᾶλλον πρὸς τουρ-
 κικὴν κίδαριν, ἢ πρὸς κεφαλόδεμα γυναικεῖον· ὁ ὄγκος
 οὗτος ἀπορριφθεὶς ὑπὸ τῶν νεωτέρων, διετηρήθη εἰς τὰς
 ὑπερπεντηκοντούτιδας, κομπαζούσας μὲν ἐπὶ τῷ προνο-
 μίῳ, ὅπερ ἀπαρσάλευτον διατηροῦσι, χλευαζούσας δὲ
 τὰς μὴ πιστὰς μεινάσας εἰς τὰ πατρικὰ ἔθιμα· αὐταὶ
 προσέτι πορευόμεναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς νὰ μὴ ἐξήρ-
 κει ὁ ἐπὶ τῆς κεραλῆς ὄγκος· ἐπιτιθέσθιν ἕτερον φακί-
 ολιον πολυτελέστερον, μαμοῦλκαν καλούμενον, οὕτω πως,
 ὥστε ἐκ τῶν τριῶν κρεμαμένων ἄκρων, αἱ μὲν δύο
 κλίνουσιν εἰς τὰ στήθη, ἡ δ' ἑτέρα κατὰ τὰ νῶτα χι-

τῶν λευκῶν ὑφαινόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐξ ἑρίου ἢ μεταξῆς, ἐκ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῶν πτερυγῶν διήκων, περικαλύπτει τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν· μικρὸν τι ἔνδυμα πολυτελές μετὰ χειρῶν καλύπτει τὴν ὠμοπλάτην· ἔνδυμά τι ἀνάλογον τῆ καταστάσει τῶν γυναικῶν, διαφόρων χρωμάτων, ἐκ τῶν ὠμων ἀρχόμενον, ἀνευ δὲ χειρῶν, καὶ διήκων μέχρι τῶν κνημῶν κοσμεῖ τὰς γυναῖκας τῶν εἰρημένων χωρίων· τέλος σανδάλια χρυσᾶ ἢ καὶ μαῦρα ἀποτελοῦσι τὴν προνομιακὴν ἔνδυμασίαν τῶν γυναικῶν τούτων· περιέργον ὅμως ὅτι ἡ αὐτὴ ἔνδυμασία παρατηρεῖται καὶ ἐν τισὶ νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν Σκοπέλῳ καὶ Σκιαθῶ, ὁ δὲ ὄγκος τῆς κεφαλῆς ἐν τῇ Σύμῳ, ἐνθα μάλιστα ἐστὶν ὀγκυιδέστερος¹.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΓΑΜΩΝ

Οἱ Κατιριώται συνάπτουσιν εἰς γάμους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς ἡλικίαν πρόωρον, ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ναύτου θεωρεῖται ἔτι παρ' αὐτοῖς ὡς ἐντιμώτερον τοῦ τῶν γεωργῶν καὶ ξυλοκόπων, οὗτοι προτιμῶνται τούτων καὶ ἐκλέγονται σύζυγοι τῶν κορασιῶν αὐτῶν· ἡ δ' ἀρχὴ τῆς μνηστεύσεως γίνεται ὡς ἀκολούθως. Κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ παρθέναι ἀμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας ἐπὶ τῷ κάλλει καὶ ταῖς στολαῖς χορεύουσι τοὺς κυκλικοὺς χοροὺς ἐν ὑπαίθρῳ τινὶ μέρει, περικυκλούμεναι ὑπὸ πληθῆος νέων,

καὶ αἱ μὲν μεμνηστευμένοι περιρραίνονται ὑπὸ τῶν μνηστήρων δι' ἀργυρῶν νομισμάτων, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπὸ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν αὐτῶν· ἐκεῖ κατὰ πρῶτον ἀνταλλάσσονται καὶ τὰ πρῶτα φιλικὰ καὶ ἀγνά αἰσθήματα τοῦ ἔρωτος· μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν γονέων τῆς νύμφης ἀποστέλλεται, διότι θεωρεῖται μικροπρεπὲς ν' ἀποσταλῆ παρὰ τοῦ γαμβροῦ, ἢ παρ' ἀρχαίσις προμνήστῳ, παρὰ τοῖς ἐνταῦθα δὲ προξενήτραι, ὡς πρόξενον συμβιώτως δύο ἀτόμων πάντῃ ξένων· ἐπελθούσης τῆς συμφωνίας, δίδεται ὁ ἀρραβῶν, συνιστάμενος εἰς χρήματα ἐκ δέκα χρυσίων μέχρι 1000, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῶν μνηστευομένων, ἡ δὲ νύμφη δίδει ἕτερα χεῖρόμακτρα ἀνάλογα καὶ ταῦτα τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ ἰσάριθμα τοῖς συγγενεῦσι τοῦ ἀνδρός· οὕτω δὲ λαμβάνει πέρασ ὁ ἀρραβῶν παρατεινόμενος ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἡ συνθήκη τῆς προικὸς καὶ ἐνταῦθα ἐστὶ γενικὴ, ἐκτὸς τῶν ἀναγκαιοῦντων σκευῶν καὶ ἐπίπλων πρὸς τὴν διακόσμησιν τοῦ συζυγικοῦ οἴκου, ἅπερ οἱ γονεῖς τῆς νύμφης ὀφείλουσι νὰ παρασχῶσιν αὐτῇ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλαχίστου μαγειρικοῦ σκεύους· ἐνίοτε δίδουσι τῷ γαμβρῷ ἰδίαν προικὰ συνισταμένην ἐξ ἀκινήτων κτημάτων, ἅπερ ἐν μεγίστῃ μόνον ἀνάγκῃ δύναται νὰ ἐκποιήσῃ. Ἀφοῦ δὲ ἀπορρασιθῇ ὁ γάμος, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὶν τῆς τελετῆς, αἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ γείτονες παρθένοι, συνελθούσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης παρασκευάζουσι καὶ εὐτρεπίζουσι τὴν προικὰ τῆς (φερνήν), περιρραίνουμένην ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῆς διὰ λεπτῶν ἀργυρῶν νομισμάτων· κατὰ δὲ τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου ζεεὶ ὕδωρ μεμιγμένον διχρόροις εὐώδεσιν οὐσίαις, καὶ προσκαλεῖ πάντας τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ τοῦ γαμ-

1. Ἰδε Περιγραφήν Σύμης ὑπὸ Γρηγοροπούλου, σελίς 20.

βροῦ ἵνα λουσθῶσι, καταρχομένης τῆς νύμφης, ἐνῆ δὲ λούεται, παρθένοι καλλιπάρειοι περίξ αὐτῆς ἄδουσιν ἰδιορρυθμῶς τραγῳδία, δι' ὧν ἐξυμνεῖται ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῆς λουομένης· μετὰ δὲ ταῦτα κτενίζουσι καὶ πλέκουσι τὴν κόμην αὐτῆς, ἄδουσαι συγχρόνως κατὰλληλα ἄσματα οἷον:

α'. Φέρτε νερὸ ἀπ' τὸν Δούναβι σαπούνη' ἀπὸ τὴν Κρήτη
να νίψουμε τὸν νιόγαμβρο μαζήτσα με τὴν νύφη.

β'. Ἐούσανε τὴν νιόνυφη πλέγουν τὴν κεφαλή της
τὴν καμαρόνει ἡ μάνα της κι' οἱ οἱ συγγενεῖς της.

Ἡ καρυδομέλη

Τὴν ἐπιούσαν, ἡμέραν τοῦ γάμου, ἄρχονται τὰ καλέσματα, καθ' ἃ προσκαλοῦσιν οἱ μὲν γονεῖς τῆς νύμφης τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, ὁ δὲ γαμβρὸς μόνος τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του ἐν τῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ· ἐλθόντες οἱ προσκεκλημένοι τραγωδοῦσι τὸν γαμήλιον ρυθμὸν, ἀκούμενον μόνον ἐν ὥρᾳ γάμου, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ αὐλοῦ· καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης αἱ φίλαι αὐτῆς ἐνδύουσιν αὐτήν, ἐν δὲ τῇ τοῦ γαμβροῦ ἐνδύουσιν αὐτὸν ἐπάνω εἰς χάλκινον σκεῦος σινὶ λεγόμενον, ἔπως, «στερεώσῃ τὸ στέφανον» αὐτοῦ ὡς λέγουσιν· ἐνδουομένων δὲ αὐτῶν ἄδονται ὑπὸ τῶν περίξ φίλων αὐτῶν διάφορα ἄσματα ἔχοντα ὑπ' ὄψιν τὴν ὠραιότητα τῆς νύμφης, τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὡς καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτῶν πλέον ἀπὸ τῶν οἰκείων τοσοῦτω παθητικῶς, ὥστε ἀδύνατον ἵνα μὴ προκαλέσῃ τὰ δάκρυα τῶν γονέων καὶ τὴν λύπην τῶν συγγενῶν· ἐκ τῶν πολ-

λῶν δὲ τούτων αὐτοσχεδίων ποιημάτων παραθέτομεν τὰ ἑξῆς·

α'. Σήκω νύφη μου κι' ἄχξε καὶ βάνε τὰ χρυσᾶ σου
κι' ἀπόψε ἀποχωρίζεσαι τὰ πατρογονικά σου.

β'. Ἀάζουνε τὴν νιόνυφη καὶ βάνουν τὰ χρυσᾶ της
τὴν καμαρόν' ἡ μάνα της καὶ τὰ πεθερικά της.

γ'. Τῆς νύφης πρέπουν τὰ σουρχιά, τῆς νύφης τὰ κνι-
[κάτα
τῆς νύφης πρέπουν καὶ ἡ τραῖς ὡς κι' ὁ οὐρανὸς με
[τ' ἄστρα.

δ'. Ἀάζουνε τὸν νιόγαμβρο ἀπάνω στὸ σινὶ του
τὸν καμαρόνει ἡ μάνα του καὶ ὄλ' οἱ συγγενεῖς του.

ε'. Σήκω γαμβρέ μου καὶ ἄχξε καὶ κάμε τὸ σταυρὸ σου
καὶ παρεκάει τὸν Θεὸν νὰ ζῆ τὸ στέφανό σου.

ς'. Φέρε μάνα τὸ χέρι σου καὶ δός μου τὴν εὐχὴ σου
καὶ πές πῶς δὲν μ' ἐγέννησες δὲν μ' ἔχεις πηγά
παιδί σου.

Ἐνδυθεῖσα ἡ νύμφη παύει πλέον τοῦ νὰ ἔχη ἰδίαν θέλησιν καὶ καθίσταται ἐκοῦσα ἄκουσα ἄψυχος καὶ ἀκίνητος, ἄρχεται τὸ κοινῶς λεγόμενον καμαρί· τοποθετοῦσιν αὐτὴν ἐπὶ ἔδρας τινοῦ, κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, θέτουσι τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους της, αὕτη δὲ ὑπείκει τότε ἵνα ἔχη ἀκίνητον ὄλον τὸ σῶμά της, μὴ τολμῶτα οὐδὲ νὰ βῆξῃ, οὐδὲ νὰ ἀναπνεύσῃ καλῶς· ἐν ἐνὶ λόγῳ οὐδὲν διαφέρει τοῦ νεκροῦ εἰμὴ ἐκ τῆς χροιάς τοῦ προσώπου καθισταμένου· τότε ἐρυθροτάτου ἐκ τῆς δυσπνοιᾶς ὡς καὶ ἐκ τοῦ φόβου μὴ δὲν δυ-

νηθῆ νὰ ὑπομείνῃ καλῶς μέχρι τέλους τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν ὑπεβλήθη, διότι πάραυτα αἱ συριγμοὶ καὶ αἱ κατακρίσεις βρογχιδῶν θὰ ἐπέπιπτον κατ' αὐτῆς. Τὰ αὐτοσχέδια ἄσματα ἐξακολουθοῦσι μέχρις οὗτου ἀφιχθῆ ἢ ὥρα τῆς στέψεως. Ἐπιστάτης τῆς ὥρας τῆς στέψεως, ὁ γαμβρὸς, προπορευομένων καὶ ἐπομένων τῶν προσκεκλημένων μετὰ μουσικῶν ὀργάνων, ἔρχεται παρὰ τῆς νύμφης, ὅπου ἐπικυροῦται τὸ προικισύμφωνον μετὰ ταῦτα ἢ συνοδεία ἅπαντα μεταβαίνει εἰς τὸν ἐνοριακὸν ναόν, ἐνθα τελεῖται τὸ μυστήριον· ἀλλ' ὅμως πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα θεωρῶντες τὴν στέψιν πᾶν ἄλλο ἢ μυστήριον, ἴστανται οὐχὶ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης εὐλαβείας, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν γαμβρῶν εἰσὸς βαρεῖς ἔρχονται εἰς τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦτο μυστήριον μὴ ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἡ στιγμή ἐκείνη ἐστὶν ἡ σπουδαιότατη τοῦ βίου των καὶ δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὴν εὐημερίαν αὐτῶν ὡς καὶ τάνάπαλιν. Ἐξερχόμενοι τοῦ ναοῦ κατὰ κακὴν τινα συνήθειαν περιέρχονται χορεύοντες ὀλόκληρον τὸ χωρίον τοὺς συνήθεις χοροὺς κατὰ βαθμολογικὴν σειράν· καὶ πλησίον μὲν τοῦ γαμβροῦ ἴστανται οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ φίλοι αὐτοῦ πλησίον δὲ τῆς νύμφης αἱ φίλαι αὐτῆς. Τὸ ἐσπέρας, ἐρχομένων εἰς τὴν συζυγικὴν οἰκίαν, παρατίθενται αἱ γενικαὶ τράπεζαι ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν κεχωρισμένων, μυρία δὲ προσόψεις γίνονται ὑπὲρ εὐημερίας καὶ εὐτεκνίας τῶν νεονύμφων. Ἐκτός δὲ τῶν πολυαριθμῶν ὑπηρετῶν, μετὰ θαυμασίας δεξιότητος καὶ προθυμίας ἀσχολουμένων καὶ περιποιουμένων τοὺς ἐστιωμένους, ὁ γαμβρὸς ὀρεῖται περιελθὼν τοὺς θαλάμους ἰδίᾳ χειρὶ νὰ κερᾶσῃ τοὺς προσκεκλημένους εἰς σημεῖον εὐχρησκειᾶς καὶ τιμῆς. Καίτοι δὲ

ὁ ἄκρατος οἶνος εἰκὴν ὕδατος κατὰ τὰ γαμήλια ταῦτα δεῖπνα διαχέεται, σπανιώτατα ὅμως ἐπιφέρει δυσάρεστα ἀποτελέσματα μεταξύ τῶν φύρδην μίγδην εὐωχυομένων· ξένοι εὐρισκόμενοι εἰς παρομοίας εὐωχίας εὐρίσκουσιν ἀδελφικὴν περιποίησιν καὶ προτίμησιν.

Αἱ εὐωχίαι καὶ αἱ σπονδαὶ διαρκοῦσιν ἐνίοτε μέχρι πρωΐας ὅτε καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ ἢ παρὰνυμρος ἀκολουθουμένη ὑπὸ πλείστων νεανίδων μεταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, καὶ ὀδηγοῦσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἡμέραν παρατίθεται πολυτελὲς δεῖπνον πρὸς τιμὴν τῶν παρὰνύμφων, ἐν ᾧ ἔπονται πλῆθος σπονδῶν ἀκράτου καὶ οὕτω λαμβάνει πέρας ὁ γάμος. Τοιαῦτα ἐν Κατιρλίῳ ὡς καὶ ταῖς πέριξ αὐτοῦ κώμαις ἔθιμα τοῦ γάμου. Ἀρμόδιος ὥρα τοῦ ἔτους διὰ τὸν γάμον θεωρεῖται ὁ χειμῶν καὶ ἰδίᾳ ὁ μὴν Ἰανουάριος, ὁ ἕνεκα τούτου ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γαμηλιῶν καλούμενος.

Περατῶν τὴν ἔκθεσιν τῶν τοῦ γάμου ἐθίμων, ἀναγκάζομαι χάριν τῆς ἀληθείας ὅπως προσθέσω τινὰ ἔτι ἢ συζυγικὴ πίστις ἐνταῦθα ἀκμαία διατηρεῖται· καὶ μυρία ἂν ὑφίσταται ἢ σύζυγος παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οἷον στερήσεις, ταλιπωρίας κτλ. καὶ ἂν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀποδημοῦντος, οὐδὲν δύναται νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ, ὡς τοῦτο συνεχῶς συμβαίνει ἐνταῦθα, ἕνεκα τῆς ἐπικρατησάσης ἐκπατρίσεως, προτιμᾷ μᾶλλον διὰ ἐπιπόνου ἐργασίας ὅπως διαθρέψῃ τ' ἀνήλικα τέκνα αὐτῆς ἢ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν συζυγικὴν ἐστίαν· οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ψυχὴν αὐτῆς, οὐδεμίαν ἐπιβουλή ἢ ἀπάσιος σκέψις νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς. Ἡ ἐνταῦθα γυνὴ ἐστὶ καλὴ οἰκοδέσποινα, τιμίᾳ σύζυγος, σεμνὴ καὶ φί-

λεργος, οὐχ ἦττον ὁμως ἀγαπῶσα τὴν πολυτέλειαν καὶ εὐλη τῶν στολισμῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐνταῦθα εἰσδύων ὁ φαινομενικὸς πολιτισμὸς τῆς Ἑσπερίας παρέστρεψε τινὰς ἀπὸ τοῦ καθήκοντος τῆς πρὸς τὸν σύζυγον ἀφοσιώσεως, ἀλλ' οἱ ὀλίγοι οὗτοι σύζυγοι ἑαυτοὺς πρέπει νὰ αἰτιῶνται, διότι πᾶν ἄλλο ἐπιθυμοῦσι διὰ τοῦ γάμου ἢ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν αὐτῶν· ὁ πλοῦτος καὶ ἡ φυσικὴ καλλονὴ δὲν πρέπει νὰ καλύπτωσι τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν. Τί ὠφελεῖ ἐὰν τὰ δάκρυα πίπτωσιν ἐπὶ χρυσοῦ τάπητος; μήπως δὲν προέρχονται καὶ ταῦτα ἐξ ἄλλου καρδίας; ἐπίζηλός ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀποκτήσαντος καρδίαν συνδεδεμένην μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἔστω καὶ πτωχοῦ.

ΑΙ ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

Τὸ βρέφος ἄγεται ἐν τῷ ἱερῷ ναφῷ καὶ ἐκεῖ κατὰ τὰ εἰθισμένα γίνεται ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου ἢ ὀνοματοθεσία. Μετὰ τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου ὁ ἀνάδοχος μετὰ ψαλμωδιῶν καὶ φωταψιῶν ὀδηγεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων τοῦ βρέφους, κρατῶν τοῦτο ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἐκεῖ δὲ γίνεται ἡ ἀπονομὴ τῶν μαρτυρικῶν συνισταμένη εἰς λεπτὰ νομίσματα· τὰ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μυστηρίου χρειώδη: ἔλαιον καὶ σαπώνιον ὀφείλει νὰ καταβάλῃ ὁ ἀνάδοχος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀμαθὴς ὄχλος νομίζει ὅτι τὰ δύο συστατικὰ ταῦτα συνεπάγουσι τὴν μεταξὺ τῶν γονέων καὶ ἀναδόχων πνευματικὴν συγγένειαν, δι' αὐτὸ λέγουσι: σοῦ δίδω ἢ σοῦ πέρνω πίσω τὸ λάδι καὶ τὸ σαποῦνι. Ὄνόματα ἀποδιδόμενα τοῖς βαπτι-

ζομένοις ἐκτὸς τῶν συνήθων εἰς καὶ πολλὰ παράδοξα· ἰδίᾳ δὲ ἐν Ἁγίᾳ Κυριακῇ ὀνόματα γυναικῶν εἰσὶν ἐκ μεταλλῶν καὶ ἐξ ἄλλων ὄντων: Σμαράγδα, Ἀσημένια, Ἴλιος, κτλ.

Τὸ βρέφος εὐθὺς ἅμα γεννηθῆ παραδίδεται τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἣτις φροντίζει διὰ τὴν ἀνατροφήν αὐτοῦ καὶ ὑπέχει τοῦτο τοῖς μαστοῖς, κατὰ Πλούταρχον, αἱ δὲ τιθηαὶ καὶ αἱ τροφαὶ εἰσὶν ἄγνωστοι. Πάντες οἱ παρευρεθέντες ἐν τῇ γεννήσει εἴτε ἄρρενες εἴτε θηλείαι, θεωροῦνται ἀκάθαρτοι, διὸ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι τῆς οἰκίας, πρὶν ὁ ἱερεὺς ἀγιάσῃ τούτους διὰ τῶν εὐχῶν. Ἄμα τῇ γεννήσει, ἡ μάμμη περιζωθεῖσα τὴν ἐσφὺν διὰ τινος φακιολίου, ἀναλόγου τῆς καταστάσεως τῆς οἰκογενείας τοῦ βρέφους καὶ τοῦ γένους τοῦ γεννηθέντος, (διότι ἐὰν ἦναι ἄρτεν τὸ γεννηθὲν θεωρεῖται πολυτιμότερον) διέρχεται τὰς ὁδοὺς, αἱ δὲ γυναῖκες ἐνοσοῦνται ἐκ τῶν φακιολίων δίδουσι τὰς εὐχὰς, λέγουσαι *καορρίζικο* κτλ. ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΚΗΔΕΙΩΝ

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς περὶ τὰς κηδείας ἐπικρατούσης ἐθιμοτυπίας. Ἐπὶ τῷ θεάματι τῆς ἐκπνεύσεως τινός, ἄπχται αἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ, λυτίκομοι, καὶ τὰ στήθη τύπτουται, ἐκβάλλουσι γοερὰς φωνὰς, ἐξ ὧν ἐν ἀκαρεῖ διαδίδεται ἀπανταχοῦ τοῦ χωρίου ἡ ἀπιστία φήμη. Ἄφου δὲ εὐτρεπίσωσι τὸν νεκρὸν μύρων ἄοιδοι, συγγενεῖς τε καὶ ξένοι, ἐπίσης προσφάτως στερηθεῖσαι αἰκείων, ἰστάμεναι περίξ τοῦ νεκροῦ διὰ θρηνηλογιῶν καὶ μοιρο-

λογίων έξυμνοῦσι τὰς ἀρετὰς τοῦ θανόντος καὶ τὸ κενόν, ὅπερ ἀρίνει τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ. Ἐπελθούσης τῆς ὥρας τοῦ ἐνταφιασμοῦ, ὁ νεκρὸς τίθεται ἐπὶ τοῦ φερέτρου καὶ μετὰ πομπῶδους παρατάξεως ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς θέσειός του, εἰ μὲν ἔστι τῶν σημαινόντων περιηγόμενος καθ' ἅπαν τὸ χωρίον, προπέμπεται εἰς τὸν ἐνοριακὸν ναὸν, ἐνῶ αἱ συγγενεῖς, φίλοι τε καὶ ξένοι γυναῖκες, συμπροπέμπουσαι λυσίκρομοι καὶ τὰ στήθη σκληρῶς τύπτουσαι, ἐκφωνοῦσι μετ' ἐπιτετηδευμένης ὁμοιοκαταληξίας καὶ ἀξιοθαυμάστου ποιητικοῦ οἷστρου αὐτοσχέδια μοιρολόγια, ἔχοντα ὑπ' ὄψιν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀποθανόντος.

Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν, ἅπαντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες οἱ προπέμψαντες τὸν νεκρὸν ὀφείλουσιν ἵνα νιφθέντες καθαρισθῶσι· τὸ τοιοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο «λούεσθαι ἀπὸ τοῦ νεκροῦ»· ὥστε καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἱεράς τελετὰς ἡμῶν ἐπάναγλας ἐθεωρήσαμεν νὰ διατηρήσωμεν ἵχνη τῶν ἐθίμων τῶν προγόνων ἡμῶν· αἱ δὲ γυναῖκες πρὸς ἐπίμετρον εἰσέρχονται ἐν ἡ αἰθούσῃ ἣν κατατεθειμένος ὁ νεκρὸς, καὶ ποιήσασαι ἐπίκλισιν τινα τοῦ σώματος φανεροῦσαν σέβας, καὶ συγγνώμην τρόπον τινα ἔξαιτοῦσαι παρὰ τῆς ψυχῆς τοῦ οἰχομένου, ἣτις διαμένει κατ' αὐτὰς τρεῖς ἡμέρας ἐν ἐκείνῃ τῇ αἰθούσῃ, ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια. Ἐν τῇ οἰκίᾳ παρατίθεται τὸ νεκρόδειπνον, ἐν ᾧ λαμβάνουσι μέρος οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ τεθλιμμένοι συγγενεῖς. Ἄν δὲ ἀποθάνῃ τις ἐν ξένη ἢ πνιγῇ ἀμοιρήσας παντελῶς νεκρικῆς τιμῆς, οἱ οἰκεῖοι συλλεγόμενοι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀποτελοῦσι τὸν σκελετὸν τοῦ νεκροῦ ἐκ τῶν ἱματίων αὐτοῦ, περίξ δὲ ἰστάμεναι αθρήνων ἔξαρχοισι ἐλοφύρονται καθ' ὃν τρόπον ἐξεθήκαμεν. Τὸ ἔθος τοῦτο ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τισὶ νήσοις τοῦ Αἰγαίου πε-

λάγους. Οἱ τάφοι κοσμοῦνται ὀάρνη καὶ διαφόροις εὐώδεσιν ἄνθεσι· τὰ ἐπ' αὐτῶν μάρμαρα μετ' ἐπιγραφῶν εἰσὶν ἀσυνήθη καὶ ὄλως ἄγνωστα παρὰ τοῖς ἐνταῦθα. Τοσοῦτον δὲ σέβας ἔχουσι πρὸς τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, ὥστε κατὰ πᾶσαν ἐορτὴν καίουσι λύχνον ἐπὶ τοῦ μνήματος καὶ θυμιάματα. Τῆς συζυγικῆς πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως μεγίστης οὕσης, ὡς εἵπομεν, ἐπόμενόν ἐστιν ὅτι ἡ στέρησις τοῦ συζύγου συνεπάγει τὸ μεγαλείτερον πένθος. Ἀπέλπιδα ταύτην οὐδὲν δύναται νὰ παρηγορήσῃ· οὔτε τὰ πλούτη, ἅπερ ἐνίοτε καταλείπει ὁ σύζυγος αὐτῆς, οὔτε τὰ ἀνήλικα τέκνα, ἔχοντα ἀνάγκην τῆς ὑποστηρίξεως καὶ χειραγωγίας αὐτῆς. Ἡμέρας καὶ νύκτας ὀλοκλήρους καταρθεῖρει ἑαυτὴν διὰ τῶν στεναγμῶν τῆς ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα τρία καὶ ἐπέκεινα ἐνίοτε δὲ καὶ μέχρι δέκα δὲν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας αὐτῆς, ἀλλ' ἔγκλειστος διατελεῖ, οὔτε τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν τελετῶν μετέχουσα παρωργισμένη δῆθεν καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οἱ καταρῶμένοι ἐνίοτε τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. Ὁ δευτερος γάμος τῆς γυναικός· ἐστὶ σπανιώτατος, ἐπιβαλλόμενος ἐνίοτε ὑπὸ τῶν καιρικῶν περιπτώσεων.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Σημ. Τὰ δύο νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενα ἔγγραφα μετα-
γράφησαν ἀπὸ τοῦ κώδικος τοῦ Κατιρλίου καὶ ἀναφέρονται
εἰς τὴν ἐν Κατιρλίῳ ἐγκατάστασιν τῆς ἐδρας τοῦ μητροπο-
λίτου Νικομηδείας, ἧς ἐμνήσθημεν ἄνω· σελ. 16, 32 καὶ 70.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ἐλέω Θεοῦ μητροπολίτης
Νικομηδείας.

Ἡμεῖς θεῖω ἐλέει τοὺς τῆς διοικήσεως οἴκας τῆς
ἀγιωτάτης μητροπόλεως Νικομηδείας ἀναλαβόντες διὰ
κανονικῶν ψήφων τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, καὶ
κυριαρχεῖν ἀρχιερατικῶς ἀξιωθέντες τοῦ λογικοῦ τοῦδε
ποιμνίου, εἰς ἐπίσκεψίν τε αὐτοῦ συνήθως πολλάκις ἐπι-
δημήσαντες, καὶ μηδέν που κατάλληλον τῷ ἀρχιερεῖ
ἐαρινὸν κατάλυμα εὐρόντες, ὥστε μετ' ἀνέσεως ὁπω-
σοῦν σὺν πᾶσι τοῖς αὐτῷ συνοδεύουσιν ἐνοικεῖν, οὐ τὴν
τυχοῦσαν φροντίδα κατεβάλομεν, ἐπὶ τῷ εὐρεῖν αἰ-
κημά τι κοινὸν τῆς μητροπόλεως ἐαρινὸν, ἀνήκον ἡμῖν
τε αὐτοῖς καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἀλληλοδιαδόχως διαδε-
ξομένοις τε καὶ ἀναληψομένοις τὸ κυριαρχεῖν ταύτης τῆς

ἐπαρχίας ἀρχιερεῦσι, τερπνὸν ὀπωποῦν καὶ εὐπνοῦν, ἐν εὐκράτῳ τινὶ τόπῳ κείμενον, καὶ καθαρὸν δεχόμενον πάντοθεν καὶ ἐν παντὶ καιρῷ τὸν ἀέρα, ὥστε τοῖς ἐν αὐτῷ ἐμφιλοχωροῦσι μηδεμίαν προσγίνεσθαι τὴν ἐκ δυσκρῶν ἀνέμων βλάβην τε καὶ ἀθλένειαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θέας οὐκ ἀγροῦς εὐποροῦν, οὐ μικρὰν θυμηδίαν καὶ διάχυσιν ἐμποιοῦσης τοῖς ἐνοικοῦσι, μάλιστα εἰ καὶ παρὰ Θάλασσαν που τυγχάνει κείμενον. Καὶ δὴ πανταχοῦ ἐρευνήσαντες καὶ μηδὲν τοιοῦτον κατὰ τὸν ἡμέτερον εὐρόντες πόθον, ἠλιάθημεν οὐ σμικρῶς ἐπὶ τῇ τούτου ἀποτυχίᾳ. Ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἐκάλει τὴν εἰς Κατιρλίον ἡμῖν ἐκπλεῦσαι, καὶ τοὺς ἐκεῖσε χριστιανούς ἀρχιερατικῶς καὶ ποιμαντικῶς ἐπισκέψασθαι, ἀπελθόντες ἐκεῖσε, εὐρομεν ἐν αὐτῷ οἰκίδιον τι κοινὸν τῆς χώρας, ἀρωσιωμένον τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ἐπὶ τῷ ἐκεῖσε καταλείπειν ἐπιδημοῦντά ποτε τὸν κατὰ καιρὸν ἀρχιερέα, τοῦ Ὁσίου ἐπικαλούμενον· κατιδόντες οὖν τὸ τοῦ τόπου εὐκρές καὶ τερπνὸν καὶ τοῦ ἀέρος εὐπνοῦν τε καὶ ὑγιεινὸν, καὶ τὸ τῆς, ἧς εὐπορεῖ θέας, ἐπιτήδειον· καὶ γὰρ οὐ μόνον παράλιος καὶ τῶν ἐκ θαλάσσης ἀγαθῶν εὐποροῦν καὶ τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων γειτνιαζόν, ἀλλὰ καὶ λορῶδεσι τισὶ περιστοιχίζεται ἄλσεσι· καὶ καθαρῶς τὸ πλεῖστον προσομιλοῦν ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτίσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πηγᾶς παχείαις τε κρυερῶν καὶ διαυγαστάτων νημάτων, ἤσθημεν καὶ οὐκ ἀπεικότως ἐπὶ τῇ τοῦ σκοπομένου ἐπιτυχίᾳ· ἀλλ' ὄρωντες αὖθις τὸ ρηθὲν κοινὸν τῆς χώρας οἰκίδιον πάνυ σμικρὸν, σεσθρωμένον τε καὶ ἐρείπιον· γεγονὸς ὑπὸ τοῦ χρόνου, σκοτεινὸν, δῦσπνοῦν καὶ μηδεμίαν τὴν θέαν παρεχόμενον· καίτοι παρὰ τῷ αἰγιαλῷ ὄν, ἔγνωμεν τοὺς γειτνιαῶντας τῷ εἰρημένῳ τοῦ Ὁσίου οἰκίσκῳ ἑτέρους δύο οἴκους

κτῆσασθαι, ὥστε ἓνα τοὺς τρεῖς ποιήσαντες, ἐντελὲς καὶ ἐξαρκοῦν τῷ κατὰ καιρὸν οἶκημα ἐξαρτύσασθαι ἀρχιερεῖ. Καὶ δὴ ἐξ ἰδίων καταθέμενοι ἐξακόσια πενήκοντα γρόσια, καὶ τοὺς δύο εἰρημένους οἴκους παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ἐγγχωρίου αὐτῶν Ἀντωνίου, ἰδίᾳ αὐτοῦ βουλή καὶ ἀβιάστῳ γνώμῃ πωλήσαντος, ἐξωφνησάμενοι, ὧν ἔμπροσθεν ἔστιν αἰγιαλός, ἐκ θεξιῶν δὲ καὶ ἀριστερῶν κοινῇ πλατεῖα τῆς χώρας, προσεθέμεθα ἐπὶ τούτοις καὶ ἑτέρα τινα ἐκ τοῦ παραυτίκα, ὥστε τὰ πάντα συμποσοῦσθαι εἰς πέντε χιλιάδας γρόσια, καὶ οὕτω τοὺς τρεῖς τούτους οἴκους κρημνίσαντες ὠκοδομησάμεθα αὐτοὺς ἓνα οἶκον καλὸν μὲν ἰδεῖν, τερπνὸν δ' οἰκείσθαι, φωτεινὸν τὴν θέαν καὶ τὴν ἑκτασιν ἱκανόν· ὃν καὶ ἀφιερῶσαντες εἰς μητρόπολιν ἐτιμήσαμεν ἐπὶ τῷ ἡμᾶς τε ἐνοικεῖν ἐν αὐτῷ καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς ἀλληλοδιαδόχως πιστευθησομένους τὸ λογικὸν τοῦτο ποίημα, λαβόντες παρὰ τῶν ἐγγχωρίων κοινῇ ἐγγραφον ὑπότχασιν καὶ ἐπαγγελίαν φυλάξειν εἰς τοῦπιόν τὴν ρηθείσαν νεόδμητον ταύτην μητρόπολιν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντός ἐναντίου, καὶ μηδένα ποτὲ ἀνευ τῆς τοῦ κυριάρχου δεσποτικῆς ἀδείας ἐν αὐτῇ ἐποικήσειν· ἀλλὰ διατηρήσειν αὐτὴν ἀσινῇ καὶ ἀλώδῃτον ὡς μόνον οἶκημα τοῦ κατὰ καιρὸν κυριάρχου καὶ τῆς αὐτοῦ συνοδείας ἀφιερῶθην Θεῷ τε καὶ τῇ μητροπόλει Νικουμηδείας, μηδενὸς ποτὲ δυναμένου οἰκειοποιηθῆναι ἢ ἀνατρέψασθαι τι τῶν αὐτῆς· ἀνθ' ὅτου καὶ ὑπὸ τὴν κοινῇ ταύτην αὐτῶν ὁμολογίαν τῆς ἀφιερώσεως τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ παρ' αὐτῇ οἴκου τῆς, μέχρις ἂν ἥλιος τὸν οἰκεῖον διατρέχη ὁρόμον, συντηρήσεώς τε καὶ προσοχῆς τῆς παρ' ἡμῶν ἤδη ἀνεγερθείσης ταυτησὶ μητροπόλεως, ἐξεδόθη διὰ φροντίδος ἡμῶν καὶ ἐπιστασίας πατριαρχικὸν καὶ

συνοδικὸν σιγγιλλιωδες ἐν μεμβράναις γράμματα, (δ καὶ κατεστρωθή ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ κώδῃκι), ἐπικυρωτικὸν καὶ βεβαιωτικὸν τῆς εἰρημένης ταύτης εἰς Κωνσταντινὴν μητροπόλεως, ἀξιοῦν μηδένα ποτὲ ἰδιοποιηθῆναι ἢ ἀνατρέψαι ἢ ἀπεμπωλῆσαι αὐτήν, ὡς κοινὸν οὖσαν ἀνάθημα, Θεῷ ἀφιερωθὲν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηθείας, μηδὲ τῶν ἡμετέρων συγγενῶν τε καὶ κληρονόμων ἢ τῶν διαδόχων ἡμῶν ἀρχιερέων, ἢ τῶν συγγενῶν καὶ προσηκόντων αὐτοῖς· καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐξ ἰδίων καταβαλόντες τὰς πέντε χιλιάδας γρόσια ἀπηρτίσαμεν οἰκοδομησάμενοι τὴν ρηθεῖσαν ταύτην μητρόπολιν· ἀλλ' οὖν οὐκ ἐπὶ τῷ κληρώσασθαι ταύτην τοὺς ἐκ γένους ἡμῶν προσήκοντας, ἢ τοὺς μεθ' ἡμᾶς διαδεξομένους τὴν ἱεράν ταύτην τῆς Νικομηθείας μητρόπολιν, ἢ τοὺς συγγενεῖς καὶ κληρονόμους αὐτῶν ἐποιησάμεθα ἀλλὰ μένειν ἕσαεὶ ἐς χρῆσιν καὶ κατοικίαν ἡμῶν τε αὐτοῖς καὶ τοῖς διαδόχοις ἡμῶν, εἰς μνημόσυνον ἡμέτερον, φιλοτιμηθέντων ἐπὶ τὸ τοιοῦτον κοινωφελὲς καὶ ἀναγκαῖον. Ἡμεῖς μὲν οὖν ὅπως ἔχουμεν ἰσχύος καὶ προαιρέσεως, δι' ἔργου δεδηλώκαμεν· ἀξιοῦμεν δὲ καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς τοῦ δεσπόζειν ἐνταυθὶ ἀξιωησομένους, ταῦτά ἡμῶν φρονούντας, διατηρεῖν ταύτην τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν κυριαρχικῇ ἐπιστάσει ἀσινῇ καὶ ἀνεπηρέατον, φιλοτιμουμένους καὶ αὐτοὺς τῷ ἰδίῳ ζήλῳ, οὐ μόνον ἐπὶ τὸ μόνιμόν τε καὶ ἀβλαβῆ ταύτην διαφυλάττειν, ἀλλ' εἰ δυνατόν, τῶν καιρῶν συγχωρούντων, καὶ ἄλλα ἅπαντα κοινωφελῆ κατεργάζεσθαι, τὴν τῆς ἐπαρχίας φιλοῦντας διακόσμησιν καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω προαγωγῆν, ἔθεν καὶ οἱ ἐντεῦθεν προσγίνονται ἔπαινοι, καὶ οἱ μέλλοντες μισθοὶ οὐκ ἀπόλλυνται. Εἰ δέ τις λυμεῶν καὶ φθορῶν πειραθείη λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐμμέσῳς ἢ ἀμέσῳς, κρυφίως

ἢ φανερῶς καθαιρέσαι ἢ ἀνατρέψασθαι τι τῶν αὐτῆς, ἢ οἰκειοποιηθῆναι δεῖται αὐτῆς, ὁ τοιοῦτος ἔστις ἂν ἢ μικρὸς ἢ μέγας, τοῦ ἱεροῦ τυγχάνων καταλόγου, ἢ μὴ, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ τοῦ Κυρίου Πνευματάτορος, καὶ τῷ αἰωνίῳ ὑποκείσθῳ ἀναθέματι, ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος
Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ
Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Τῶν καλῶν καὶ θεαρέστων κατορθωμάτων ὅσῳ πλείων καὶ μεῖζων ἢ ἀσφάλεια τούτῳ μάλλον ἀναγκαίαν ἡγεῖσθαι προσήκει τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐπικύρωσιν, ὡς ἂν διαρκῆς γένηται, καὶ διαμένωσιν ἀνενόγητά τε καὶ ἀνεκποίητα· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα εἰ παραβαθεῖεν μεταβληθέντα, ἀλλ' οὖν καὶ τὴν βλάβην ἐλάττω ἐπιφέρει· τὰ δὲ κοινωφελῆ ἢ ἀφαιρηθῆ εἰς τὸ κοινωβλαβὲς ἀντιμεθίσταται· διὸ καὶ μεγίστην τὴν περὶ τούτων ἐπιμέλειαν εἴθε καταβάλλεσθαι ἢ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, πρὸς συντήρησιν καὶ διαμονὴν αὐτῶν ἀφορῶσαν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν προσεκομίσθη τῇ ἡμῶν Μετριοτήτι καὶ τῇ περὶ ἡμᾶς

Ἰερᾶ Συνόδῳ γράμμα ἐνυπόγραφον καὶ ἐμ-
 μάρτυρον κοινὸν ἀφιερωτικὸν, γεγραμμένον τῇ
 κθ' Ἰουλίου τοῦ παρελθόντος αὐ' σωτηρίου
 ἔτους, καὶ περιέχον, ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς χώ-
 ρας Κατιρλίου τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας, ἔχον-
 τες ὀσπήτιον ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, τὸ λεγόμε-
 νον τοῦ Ὁσίου, κτῆμα κοινὸν ὑπάρχον αὐ-
 τοῖς, κατὰ κοινὴν αὐτῶν θέλησιν καὶ ἐκού-
 σιον βουλήν ἀφιέρωσαντο καὶ ἀνέθεντο ἐπὶ τῷ
 εἶναι καὶ λέγεσθαι Μητρόπολιν τοῦ κατὰ και-
 ρὸν ἀρχιερέως αὐτῶν, ἀναφαίρετον διὰ παν-
 τὸς καὶ ἀναπόσπαστον οἶκημα τοῦ τε ἤδη
 κυριάρχου τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἱερωτάτου μη-
 τροπολίτου Νικομηδείας, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρ-
 χου πάσης Βιθυνίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγα-
 πητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλ-
 λυτουργοῦ κύρ Ἀθανασίου, καὶ τῶν μετὰ
 ταῦτα διαδόχων τῆς αὐτοῦ ἱερότητος· ταύτην
 δὲ τὴν κοινὴν ἀφιέρωσιν, ὡς γενομένην ἐπὶ τῆς
 κυριαρχίας αὐτοῦ, ἀπεδέξατο ἡ ἐκείνου Ἱερότης
 προσχθεὶς ἐξ ἰδίων καὶ ἀγοράσας τὰ δύο πα-
 λαῖα ὀσπήτια προσκεκολλημένα ὄντα τῷ εἰρη-
 μένω κοινῷ ὀσπητίῳ, τῷ λεγομένῳ «τοῦ Ὁ-
 σίου», ἅτινα προηγοράκει παρὰ τῆς κυράτζας

Ἐλένης καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς, καὶ τοῦ
 Γρηγορίου Τζελεπάκη ὁ πατριώτης αὐτῶν Ἀν-
 τώνιος Παππάζογλους ἐπὶ γροσίοις ἑξακοσίοις
 πενήκοντα, καὶ ταῦτα καταμετρήσας πρὸς
 τὸν εἰρημένον Ἀντώνιον, ἐγένετο κύριος καὶ
 ἐξουσιαστῆς τῶν εἰρημένων δύο παλαιῶν ὀσπη-
 τίων, χωρὶς τοῦ ἔχειν τοῦ λοιποῦ μηδεμίαν
 μετοχὴν καὶ κυριότητα ἐν αὐτοῖς τοῖς δυσὶν
 ὀσπιτίοις· ὧν ἔμπροσθεν μὲν αἰγιαλὸς, ἐξ ἑκα-
 τέρου δὲ μέρους κοινὴ ὁδὸς τῆς χώρας· καὶ
 μετὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν εἰρημένων ἑξα-
 κοσίων πενήκοντα γροσίων καὶ τελείαν ἐξό-
 φλησιν τοῦ πωλήσαντος, κρημνίσας ἐκεῖνα, καὶ
 ἐξ ἰδίων καταναλώσας, ἤγνωσε μετὰ τοῦ προσ-
 φιερωθέντος ἐκείνου ὀσπητίου, καὶ ἐπισκευά-
 σας καὶ ἀπαρτίσας, κατέστησεν ἓνα ὁλόκλη-
 ρον οἶκον, τιμήσας Μητρόπολιν, διωρισμένην
 εἰς κατοικίαν διὰ παντὸς τῆς αὐτοῦ Ἱερότη-
 τος καὶ τῶν ἀλληλοδιαδόχως διαδεχομένων τὴν
 ἀγιωτάτην μητρόπολιν ἐκείνην Νικομηδείας μετὰ
 συνοδείας αὐτοῦ· ἐφ' ᾧ καὶ ὑπισχνοῦνται ἅ-
 παντες οἱ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ εὐλογημένοι χρι-
 στιανοὶ, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν φυ-
 λάττειν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ διατηρεῖν ἅ-

νεπηρέαστον καὶ ἀκαταπάτητον, χωρὶς ὄλως τοῦ κατατολμηῆσαι τινὰ παραιοφρῆσαι καὶ κατοικῆσαι ἐν αὐτῷ ἄνευ τῆς κυριαρχικῆς ἀδείας τοῦ ἀρχιεπισκόπου, καὶ προσέγειν ἀκριβῶς, γινώσκοντες Μητρόπολιν, εἰς κατοικίαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ, καὶ κτῆμα ἀφιερωμένον Θεῷ τε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδείας. Ταῦτα τοίνοιον περιγράφοντες ἐν τῷ ἔμφρανισθέντι ἡμῶν συνοδικῶς κοινῷ ἐνυπογράφῳ ὑποσχετικῷ καὶ ἀφιερωτικῷ γράμματι, καὶ ὁμολογοῦντες μεγάλας τὰς χάριτας τῷ κυριάρχῃ αὐτῶν καὶ πνευματικῷ προστάτῃ καὶ εὐαγγελικῷ ποιμένι ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἐκτελέσει καὶ τοῦ κοινωφελοῦς τούτου καὶ ἀξιεπαίνου κατορθώματος, ἐξήτήσαντο κοινῶς καὶ ὁμοφρόνως γενέσθαι τὴν ἐμπέδωσιν αὐτοῦ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλλιώδους γράμματος εἰς διηνεκῆ ἔνδοξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς γενομένης ταύτης ἀφιερώσεως. Καὶ δὴ εὐμενῶς προσηκάμενοι τὴν αἴτησιν αὐτῶν, ὡς εὐλογον καὶ θεοφιλῆ, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαινέσαντες τὴν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν τῆς αὐτοῦ Ἱερότητος, γράφοντες γνώμη κοινῇ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτά-

των ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἡ ῥηθείσα ἀφιέρωσις, ὡς νόμιμος, εὐλογός τε καὶ δικαία, ἱερά τε καὶ κοινωφελῆς, ὑπάρχῃ ἐσαεὶ ἀμετάθετος καὶ ἀμετάτρεπτος καὶ ἡ καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται τὸ οἶκημα τῆς Μητροπόλεως Νικομηδείας, εἰς κατοικίαν τοῦ κατὰ καιρὸν ἀρχιερέως καὶ κυριάρχου τῆς ἐπαρχίας ταύτης Νικομηδείας καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ, δεσποζόμενον καὶ κυριευόμενον παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ ἀρχιερέως, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ἐπιτρόπων, μηδενὸς ἑτέρου ποτὲ δυναμένου ἀποσπᾶσαι ἢ ἀποξενῶσαι τὴν ἀφιέρωσιν ταύτην, ἢ μετακινήσαι ἢ πωλῆσαι, μηδὲ τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων τῶν κατὰ καιροῦς ἀρχιερέων τολμησόντων πωλῆσαι ὡς κτῆμα αὐτῶν κληρονομικόν, ἢ ἄλλως πως μεταποιῆσαι ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ αὐτῶν καὶ προφάσει· ἀλλ' ἔχει μένειν διὰ παντός ὡς μητρόπολις ἀναφαίρετος καὶ ἀναπόσπαστος παρ' οὐδενὸς κατοικουμένη, εἰμὴ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀρχιερέως Ἱερωτάτου μητροπολίτου Νικομηδείας

καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ, ὡς κτῆμα ἀφιερωμένον Θεῷ τε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ Νικομηθείας. Ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, μικρὸς ἢ μέγας, νέος ἢ γέρον, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ, τολμήσῃ ποτὲ ἀποξενῶσαι ἢ ἀποσπᾶσαι τὴν ἀφιέρωσιν ταύτην, ἢ κακοβούλως ἐπιχειρήσῃ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως γενέσθαι κατοικίαν τῶν τυχόντων, ἢ ἄλλως πως μετακινήσῃ, ἢ πωλήσῃ, καὶ ἐπήρειάν τινα ἢ βλάβην προξενῆσαι τῷ κυριάρχῃ ταύτης τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐπιτρόποις, καὶ ἀσυνειδήτως ἀναιρέσαι μέχρι κεραίας τὰ ἐν τῷ παρόντι περὶ τῆς ἱεράς ταύτης ἀφοσιώσεως καταγραφέντα καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐπικυρωθέντα, οἱ τοιοῦτοι, ὅποιοι ἂν ᾖσιν, ὡς ἀνατροπεῖς τῶν καλῶν καὶ κοινωφελῶν καὶ θεαρέστων κατορθωμάτων, καὶ κοινοβλαβεῖς καὶ κακώτροποι καὶ ἱερόσυλοι, ἀφωρισμένοι ὑπάρχωσι, καὶ κατηραμένοι, καὶ ἀσυγγώρητοι, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι, καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνοι, καὶ ἔνοχοι τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικοι. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κε-

κύρωται συνοδικῶς· διὸ εἰς τὴν περὶ τούτων ἐνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγίλλιαδες ἐν μεμβράναις ἐπικυρωτικὸν γράμμα, καταστρωθὲν καὶ τοῖς ἱεροῖς Κώδῃξί τῆς τε καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Νικομηθείας, καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ Ἱερότητι.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πρώτῳ· κατὰ μῆνα Ἰούλιον· ἐπινεμήσεως Δ'.

† ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμεικὸς Πατριάρχης.

† Ὁ Ἐφέσου ΜΑΚΑΡΙΟΣ.

† Ὁ Ἡρακλείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

† Ὁ Κυζίκου ΙΩΑΚΕΙΜ.

† Ὁ Νικομηθείας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

† Ὁ Χαλκηδόρος ΙΕΡΕΜΙΑΣ.

† Ὁ Λέρκων ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.

† Ὁ Τυρνόβου ΜΑΤΘΑΙΟΣ.

† Ὁ Προύσης ΑΝΘΙΜΟΣ.

† Ὁ Λαρίσης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

- Ἄγιατς 19
Ἄγια Κυριακή 11
Ἄγιας Ἑλένης ἀγίασμα 44
Ἀγιάσματα 42
Ἄγια Τριάς 11, 46, 48
Ἄγιου Ἀθανασίου ἀγίασμα 44 Μονή 48
Ἄγιου Γεωργίου ἀγίασμα 44 Μονή 12, 45
Ἄγιου Ἰωάννου ἀγίασμα 50
Ἄγιου Νικολάδου ἀγίασμα 46
Ἄγιου Παντελεήμονος ἀγίασμα 47, 48
Ἄγιου Πεύλου Μονή 18
Ἀγίασμα 47
Ἄγιων λείψανα ἐν Κατιρλίῳ 56
Ἀηδονόβρυσι 20
Ἀθανάσιος Ἐπίτροπος 67
Ἀθανάσιος Νικομηδείας 103
Ἀθανασίου (ἁγίου) ἀγίασμα 44
ἄκροπολις Κατιρλίου 9
ἄκρωτήρια 19
Ἀλθιανιτοχώριον 12

- Ἀλώνια 9, 21
 Ἀμμουδιά 20
 Ἀναγνώστης 75
 Ἀνδρέας ἐκ Χάλκης 75
 Ἀνδρέας Πετριτζόπουλος 73
 Ἀντώνιος ἱερεὺς 76
 Ἀντώνιος Καρῆς 12
 Ἀντώνιος ἐκ Τριγλίας 72
 Ἀντώνιος Ποστέλνικος 55
 Ἀντωνίου Κατιρλιώτου δύο οἶκοι 105, 109
 Ἀπάνω ποταμάκι 21
 Ἀργανθώνιον 17
 Ἀργοναῦται 33
 Ἀρετὴ Χατζῆ Βασιλείου 57, 58
 Ἀρμουτλί 12
 Ἀρμουτλίου λουτρὰ 38
 ἀρχαιότητες Κουρίου, Ἀρμουτλίου, Κοτζά-δερε, Τσιναρίου 9, 11,
 [14, 15, 37
 ἄσμα νεκροῦ ἀδελφοῦ 80
 Αὐξέντιος 31
 αὐτόματα ὕδατα 18
 Βαπτίσεις βρεφῶν 98—99
 Βαρβολομαῖος ἱατρός 75
 Βασίλειος ἡπειρώτης 75
 Βενεδικτὸς Ἀπαμείας 67
 Βησσαρίων Κορυτζῆς, Προικονήσου, Διδυμοτείχου 68
 Βιομηχανία 21
 Βρύσι καλογέρου 20
 βυζαντινὴ γέφυρα Ἀρμουτλίου 14
 γάμος δεύτερος γυναικῶν 101
 γάμου ἔθιμα 92—98
 γάμων μὴν ἐν Κατιρλίῳ 97
 γέφυρα βυζαντινὴ Ἀρμουτλίου 14

- Γεώργιος Γανοχωρίτης 73
 Γεώργιος Ὑπομενῆς 65
 Γεωργίου ἀγίου ἀγίασμα 44, Μονή 12, 45
 Γιάλοβας μουδερλίκι 8
 Γρηγόριος ἱερομόναχος 33
 Διονύσιος Νικομηδείας 60
 Διονύσιος Τσιναριώτης 73, 75, 77
 Διαγλάρμπασι 18
 Δεβέ—μπόι 19
 Δεμιρδέσι 17
 Δέρμετσε 20
 δεύτερος γάμος 101
 Δημητράκης Σχοινῆς 54
 Δημήτριος ἱερεὺς 38
 Δημοσθένης Σάμιος 72, 76
 Διπσιζ (ἔνευ πυθμένος) λίμνη 18
 δίστιχα Κατιρλίου καὶ τῶν περὶ 82—84
 Δοσίθεος ἱερομόναχος 38
 Εἰδωλόλατρικὸν νεκροταφεῖον ἐν Κατιρλίῳ 9
 ἐκπαίδευσις 69
 ἐκπαιρισμὸς 25
 Ἐλένης ἀγίας ἀγίασμα 44
 Ἐλισσαῖος ἐκ Κοντοσκαλίου 75
 ἐμπόριον 21
 ἐπιγραφὰ ἀρχαῖα Κουρίου, Ἀρμουτλίου καὶ Κοτζά-δερε 14, 15, 50
 ἐπιγραφὰ νεώτερα 49, 62, 63
 ἐπιτήδευμα 23
 Ζαχαρίας ἱερομόναχος 55
 Ζωὴ Μουρούζη 55
 Ἡλία Προφήτου ἀγίασμα 48
 Ἡλίας Προφήτου μονή 45
 Ἡλίου νερὸ 20
 Θεοδοσίος Τρικκαληνὸς 73, 75

Θεόδωρος διάκονος 50
 Θεόδωρος ἱερεύς 73
 Θεομηρία 25
 Θεοτόκου ἀγίασμα 18
 Θεόφιλος ἱερεύς Κουρίου 38, 63
 Ίερώνυμος 76
 Ίωάννης ἱερεύς 72
 Ίωάννης Κτισταρεύς 72
 Ίωάννης Πελοποννήσιος 77
 Ίωάννου Προδρόμου ἀγίασμα 50
 Ίωσήφ ἱερομόναχος 64
 Καλέμ ἀπουροῦ 19
 καλέσματα γάμου 94
 Καλλινίκου Πατριάρχου σιγίλλιον 107-113
 Καλογέρου βρύσι 20
 καμάρι νόμης 94
 Κανακίρης 72
 Καρῶ—καρχίδες 20
 Καρῶς Ἀντώνιος 12
 Καριτζῆς Κωνσταντῖνος 54
 Καρλίκια 17
 Καροβλζ-δερὲ 16
 καρυδόμελη (ή) 94
 κατᾶστασις φυσική τῶν μερῶν 27
 Κατιρλί ἀρετιρία περιγραφή 7
 Κατιρλίου κλίμα 104, ὀνομασία 8
 Κάτω Κοτζι-δερὲ 14
 Κάτω Ποτχάκι 21
 Κερμιά 8
 Κεσοὶ καρχιά 13
 κηδεῶν ἔθνος 99-101
 Κλίμα τῶν μερῶν 16, 103-113
 Κοτζι-δερὲ ὁ κάτω 14

Κοκκαλιῶδες Λάζαρους 75-77
 Κοκκινόχρωμα 20
 Κονοζὲ κρήνη 56
 Κοσμᾶς ἱερομόναχος 64
 Κουρίον 10
 Κουρίου λουτρά 33-36
 Κρανήσις 12, 20
 κρήνη Κατιρλίου κατ. 19
 κώδης ἐκκλησιαστικῶς Κατιρλίου 51-55, 65, 103-113
 Κωνσταντῖνος ἱερεύς 38
 Κωνσταντῖνος Κερκωτῆς 54
 Κωνσταντῖνος Μουρούζης 55
 Κωνσταντῖνος Τερουζῆς 64
 Λαῦρα 46
 λαύφανα ἀγίων ἐν Κατιρλίῳ 56
 λίμνη 18
 λούεσθαι ἀπὸ τοῦ νεκροῦ 100
 λουτρά Ἀρμουτλίου Κουρίου 33-36 38
 Λογίδης Νικόλαος 77
 Μικρῆς Παναγιώτης 73
 μιμουῦκα 91
 Marcellus comte 32
 Μυρουδῆς ζωγράφος 64-78
 Μεγалоμάτα 59
 Μελέτιος Ἱεροσολύμων 65
 Μεχνὲ μπουροῦ 19
 μὴν τῶν γάμων ἐν Κατιρλίῳ 97
 μητρόπολις ἐν Κατιρλίῳ 105-406
 Μιχαήλ Βαλίσσογλου 75
 Μιχαήλ ἱερεύς 72
 Μουρούζη Ζωή 55
 Μουρούζης, Κωνσταντῖνος, Παναγιώτης 55
 Μουτκουλιὰ 20
 Μύλοι 13, 21

Ναοὶ Κατιρλίου 50, 51
νεκροταφείον εἰδωλοκατριχὸν ἐν Κατιρλίῳ 9
νεκροῦ ἀδελφοῦ ἄσμα 80
Νεόφυτος Νικομηθεΐας 56
Νερὸ ἤλιου 20
Νικηφόρος διδάσκαλος 70
Νικόλαος Βιβυνός 73
Νικόλαος ἐξ Ἄνδρου 72
Νικόλαος Λογίδης 77
Νικολίου ἀγίου ἄγισμα 46
Οἰκίαι 23
ὀνόματα γυναικῶν ἐν Ἄγιᾳ Κυριακῇ 99
ὄρη 17
Ὅσιου οἰκίδιον 104, 108
Παΐσιος ἀγιολογίτης 65
Παλαιοχώρι 41
Πανηγυρῶν Μουρούζης 55
Πανταζῆς 12
Παντελεήμωνος ἀγίου ἄγισμα 47, 48
πινώλης 25
Παρθένιος ἱερομόναχος 68
παροιμία Κατιρλίου καὶ τῶν περὶ 81—87
Παύλου ἀποστόλου ἄγισμα 47
πηγαία ὕδατα 48
Πιθουόπολις 10
Πιλοπόθια 34—35
πληθυσμὸς 25—28
πολιτικὴ ἱστορία 29
Ποσειδῖον ἀκρωτήριον 13, 19
Προδρόμου ἄγισμα 42—47
προϊόντα 21
Προφήτου Ἡλίας ἄγισμα 48. Μονὴ 18, 45
πύργου ἐρείπειν 18

Γέας ναὸς 34
σέβας πρὸς τοὺς νεκροὺς 104
Σκοτογιάννης 17
Στὸ μανδρὶ 21
Σπυρίδωνος ἀγίου ἄγισμα 47, 48
συναίχαι Κατιρλίου 8, 50
Σωτήρος Χριστοῦ ἄγισμα 48
Σωτηρούπολις 10
Τσαλί-θερε 17
Τσιναίρι 10
Τσορπατζόγλους 55
Ὑδατα 18
Ὑπομενῆς Γεώργιος 65
Φιλόθεος Νικομηθεΐας 67
φυσικὴ κατάστασις 27
Φώτιος Μαριμαρινός 27
Χαρακτήρ κατοίκων 89
Χατζῆ Βλαβλῆς 51, 57
Χατζῆ Οἰκονόμου 72, 75
Χατζῆ παπῆ Ἀντώνιος 68
Χατζῆ παπῆ Ἰωάννης 75
Χατζῆ Σαυράκης 55
χαίμαρροι 46
Χῆραι ἐγκαλιστοὶ 101
χορτῆ Γουβίνης 59
Χρῆστος διδάσκαλος 75
Χριστοφόρος Τσορπατζόγλους 55
Χριστοῦ Σωτήρος ἄγισμα 48
Χρυσάνος Βιρροΐς 67

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΟΙ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Σώματα

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Ἰωάννης ἐφένδης Βιβενδὸς	3
Ὁ πατριε. μητροπολ. ἁγ. Βιζύης κ. Κωνσταντῖος	2
Ὁ πατριε. μητροπολ. ἁγ. Σεργῶν κ. Λουκάς	2
Ὁ θεολογ. πρώην Ἱερῶν καὶ Σιτειῶν κ. Νεόφυτος	2
Ὁ παραιοὺς. ἐν ἱερομονάχοις κ. Ἀρσένιος	2
Ἀπόστολος Δημητριάδης	1
Εὐάγγελος Δημητριάδης	»
Περικλῆς Ἰωάννου διδάσκαλος	»
Ραφαήλ ὀδοντοῖατρος	»
Κωνσταντῖνος ὀδοντοῖατρος	»
Δημήτριος Κωνσταντίνου	»
Νικόλαος Καρῶ-Νικολάκη	»
Εἰστράτιος Γ. Κατσικάκης	»
Κωνσταντῖνος Κρουσταλίδης	»
Γεώργιος Τραπεζούντιος	»

Σώματα.

Γ. Π. Κοιτόπουλος	1
Θεόδωρος Γ. Χυματζόπουλος	»
Ἰωάννης Δ. Χυματζόπουλος	»
Κωνσταντῖνος Παναγιώτου.	»
Νικόλαος Δημητρίου	»
Φώτιος Πολυχροσίδης	»
Ἰωάννης Σ. Χα" Γιαννάκης	»
Χρυσοβέργης Γ. Χατζροῦλης	»
Παναγιώτης Γ. Παλαμίδης	»

ΟΙ ΕΝ ΤΩ ΕΛΛ. ΛΥΚΕΙΩ (Χρ. Χατζηχρήστου)

Ἐπιμελεῖα τοῦ κ. Δημητρίου Ἀλ. Μανουηλίδου.

Δημήτριος Α. Μανουηλίδης	1
Σάββας Δῶκος	»
Χρῆστος Ἐλ. Γρηγοριάδης	»
Θεόδωρος Ἀθαλασιάδης	»
Γεώργιος Β. Σουβατζόγλου	»
Ἐλευθέριος Μοῖρας	»

ΟΙ ΕΝ ΚΑΤΙΡΛΙΩ

Ἡλίας Μανουηλίδης	3
Δημήτριος Ταουκτσόγλου.	3
Γρηγόριος Παράγου	3
Παναγιώτης Βασιλειάδης ἱατρος	1
Μιχαήλ Βιβενδὸς	»
Ὁ αἰδεσιμώτατος παπᾶ Ἰωάννης	»
Ὁ Αἰδεσιμ. παπᾶ Κωνσταντῖνος	»

Σώματα

Ὁ Αἰδευ. πατῶ Βασιλείου	1
Ὁ Αἰδ. πατῶ Χαραλάμπης	»
Ὁ πρωτοῦάτης Ἀναστάσιος Σωτηρίου	»
Ὁ λαμπὰδ. Μιχαήλ Καβουκάκη	»
Τόφος Βασιλείου	»
Μιχαήλ Ταουχτσόγ.λουε.	»
Δημήτριος Σωτηρακάκης	»
Παραγιώτης Σαρδελῆς	»
Κωστής Σαμουῆτης	»
Διαμαντῆς Αἰ.λ.λης	»
Ἰωάννης Σαραδόρογ.λουε	»
Ζαφείριος Νικολίου ἄρτοποιός	»
Μιχαήλ Ἀθαλασίου	»
Διαμαντῆς Βασιλείου	»
Νικόλαος Τασουλάκη	»
Ἀρτῶνιος Τασουλάκης	»
Τόφος Μαγκάκη	»
Κορωαῖος Ἰωάννου	»
Χορζμούζιος Κορτέση	»
Νικόλαος Χρήστου	»
Νώστης Παππάζογ.λουε	»
Κωστής Τσιβελέκης	»
Ἰωάννης Δημητριάδης	»
Ἀναστάσιος Φωτίου διδάσκαλος	»
Κωρσταντῖνος Ἀ. Ταουχτσόγ.λουε	»
Ἰωάννης Τσακόνης	»
Δημήτριος Ἀναστ. Μελωῶ	»
Βασιλείος Καπάκη	»
Ἀρτῶνιος Παράγου	»
Ἰωάννης Νικολίου	»

Σώματα

Ἰωάννης Βαλασάκη	1
Διαμαντῆς Γ. Μακρῆς	»
Χαραλάμπος Σπύρου Ἠπειρώτης	»
Μιχαήλ Ἰωάννου	»
Βαλάσης Γ. Βαλασάκη	»
Γρηγόριος Φωτίου	»
Ἀρτῶνιος Ἀθ. Περδικούλης	»
Εὐθέμιος Καραμπιμπέρογ.λουε	»
Παραγιώτης Μασουράκη	»
Κυπαρίσσης Μερτζάνης	»
Ἀθαλάσιος Ἰωάννου	»
Κωστής Ἰωάννου	»
Ἀναγνώστης Πουροκάς	»
Ἀναστάσιος Μουγκρῖδης	»
Ἰωάννης Χαϊχοροῦμης	»
Γεώργιος Κοκκάλας	»

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Παραγιώτης Κωρσταντίου	»
Ἐμμανουήλ Ἠλ. Μαρονηλίδης	»
Βασιλείος Ἀθαλασίου	»
Γεώργιος Κωρσταντίου	»
Κωρσταντῖνος Σταβρου	»
Ἰωάννης πατῶ Μιχαήλ	»
Ἰωάννης Ἀραστασίου	»
Ζαφείριος Γεωργίου	»
Ἰωάννης Παραγιώτου	»
Βασιλείος Μιχαήλ	»
Χρήστος Παραγιώτου	»

ΟΙ ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΤΟΧΩΡΙΩ

Ἐπιμελεία τοῦ ἔλλογ. κ. Σωτηρίου Παγκάλου

Σώματα

Παραγιώτης Αἰ.λ.θης	2
Ἀραγιώτης Παπαδόπουλος	1
Σωτήριος Παγκάλου διδάσκαλος	»
Χρῆστος Ποιμενίδης	»
Γαρούφαλος Διαμαντῆ	»
Παραγιώτης Διαμαντῆ	»
Μαρουήλ παπᾶ Παυταζῆ	»
Δημήτριος Βούρας	»
Γεώργιος Κώτσουλος	»
Δημήτριος Βασιλακάκη	»
Δημήτριος Μιχαήλ	»
Χατζῆ Παραγιώτης Μιχαήλ	»

ΟΙ ΕΝ ΑΡΜΟΥΤΛΙΩ

Ἐπιμελεία τοῦ κ. Ἰωάννου χατζῆ Ἰωάννογλου

Ἰωάννης χατζῆ Ἰωάννογλου	2
Χα'' Σωτήριος Ραπτόπουλος	1
Ἱερεμίας Σ. Λουκᾶ Κεῖος	»
Ελένη Ἀλεξίου ἐκ Κίου	»
Δημήτριος Α. Βοντσῆ	»
Δανιήλ Ραπτόπουλος	»
Παπᾶ Χριστόδουλος	»
Χ'' Βασίλειος χατζῆ Νικολάου	»
Ἰωάννης διδάσκαλος	»
Βασίλειος Χ. χατζῆ Ἰωάννογλου	»

Σώματα

Νιόφυτος Κ. χατζῆ Ἰωάννογλου	»
Ἀβραὰμ Τσαμτζῆ	»
Θωμᾶς Κρουτσόκογλου	»

ΟΙ ΕΝ ΤΡΙΓΛΕΙΑ

Ἐπιμελεία τοῦ κ. Θεμιστοκλέους Σωτηρίου χατζῆ Ἀποστόλου

Θεμιστοκλῆς Σωτηρίου χα'' Ἀποστόλου	1
Γ. Πολυχρονιάδης	»
Σταυράκης Α. Φοῦντος	»
Ἡρακλῆς Σωτηρίου χα'' Ἀποστόλου	»
Μενέλαος Ε. Χα'' Μελκῆ	»
Ἰωάννης Κ. Καλεμπερῆς	»
Χριστόφορος Χριστοδοῦλου	»
Ἀπόστολος Διαμαντῆ	»

ΟΙ ΕΝ ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ

Θεόδωρος Ποιμενίδης	3
Πα'' Ἀρτῶνιος	1
Πα'' Ἱερώλυμος	»
Ἀθανάσιος Μουγκρέδης	»
Γεώργιος διδάσκαλος	»
Θεόδωρος Παρπέρης	»
Ἀπόστολος Γιαννικάκη	»

ΟΙ ΕΝ ΤΣΙΝΑΡΙΩ

Ὁ παροσιο. πα'' Διορδῆς	3
Αἰζαρος Κοκκαλίδης, φοιτητῆς τῆς ἐν Ἀθήραις ιατρικῆς σχολῆς.	2
Ἡ κοιότης Κουρίου	6

ΟΙ ΕΝ ΜΟΥΔΑΝΙΑ

	Σώματα
Νικόλαος Μοσχογυαρτίδης	1
Κωνσταντίνος Χρησιδης	»
Ιωάννης Σταυρίδης	»
Σωτήριος Σωτηρόπουλος	»

ΟΙ ΕΝ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ

Η Α. Σ. ὁ ἄγ. Νικομ. κ. Φιλῶθ. Βρυέντιος	10
Ὁ ἀρχιδ. τοῦ ἄγ. Νικομ. Ἰερώνυμος	2
Ὁ ἱεροδ. τοῦ ἄγ. Νικομ. Ἰγνάτ. Τσελέντης	1
Ἀλέξανδρος Δημητριάδης Ἐλληροδιδ.	»
Ἀριστείδης Καρατζῆς δημοδιδ. καὶ ἱεροφ.	»
Σταῦρος Γ. Τσιτσεκλόγλου ἀριστ. ψάλτης	»
Νικόλαος Κωνσταντινίδης ἑποδιδ.	»
Γρηγόριος Μισσηλίδης Ρῥοσιος	»
Ἀνδρέας Πατρίκιος	»

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Ἐν σελίδι 16, στίχῳ 4, ἀντὶ ἐπιθημικαὶ νόσοι γρα-
πτέον ἐπιθημικαί.

